

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Actuele grenzen van de strafbaarstelling inzake aanranding van de
eerbaarheid en verkrachting

Promotor :
Prof. dr. Bart SPRIET

Natasha Stassen

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten
in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Maastricht University

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Actuele grenzen van de strafbaarstelling inzake
aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

Promotor :
Prof. dr. Bart SPRIET

Natasha Stassen

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de rechten

SAMENVATTING

Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting zijn misdrijven van alle tijden. Doorheen de jaren zijn er, onder meer door technologische ontwikkelingen, nieuwe manieren ontstaan om inbreuk te plegen op de seksuele integriteit. Hierbij kan men zich de vraag stellen of deze nieuwe inbreuken onder de reeds bestaande strafbaarstellingen van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting kunnen worden gesanctioneerd. Biedt het Strafwetboek, na bijna 150 jaar, nog steeds een voldoende bescherming voor deze hedendaagse problemen? Twee feitelijke omstandigheden komen aan bod die de mogelijke inhoudelijk grenzen van de huidige strafbaarstelling van aanranding en verkrachting aangeven; het passief voyeurisme en de aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen.

Met passief voyeurisme wordt de situatie bedoeld waarbij een persoon andermans gehele of gedeeltelijke naaktheid heimelijk begluurt. Over de vraag of het passief voyeurisme kan gesanctioneerd worden op basis van de aanranding van de eerbaarheid bestaat zowel in rechtsleer als rechtspraak onenigheid.

Aan de ene kant is er de strekking die van mening is dat de afwezigheid van kennis van het bespieden geen afbreuk doet aan de strafbaarstelling. Het gebrek aan geldige toestemming, die vereist is om de handeling ten aanzien van pluszestienjarigen als aanranding te kunnen bestempelen, zal volgens hen voldaan zijn wanneer het slachtoffer ingevolge het onverhoeds of bij verrassing handelen van de dader geacht wordt geen gelegenheid te hebben gehad zich te verzetten.

Aan de andere kant is er de strekking die meent dat er een seksuele interactie moet zijn tussen de partijen om een gedraging als aanranding te kwalificeren. Bij het stiekem begluren is er van seksuele interactie geen sprake. Een ander probleem waarop ze wijzen is dat het aannemen van een onverhoeds handelen als toestemmingsuitsluitende grond niet voldoende is aangezien moeilijk kan worden aangenomen dat een persoon verrast wordt indien hij van de handeling niet op de hoogte is.

Vandaag moet er, naar mijn mening, inderdaad sprake zijn van enige interactie tussen dader en slachtoffer om de gedraging als aanranding te kunnen sanctioneren. Het passief voyeurisme zal dus niet binnen de huidige grenzen van de strafbaarstelling vallen maar hier moet verandering in worden gebracht.

Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen, oftewel webcamseks, is de situatie waarbij een dader een slachtoffer ertoe brengt zich voor de webcam of op foto te ontbloten en/of seksuele handelingen te stellen. Ook over dit fenomeen heerst er onenigheid in de rechtsleer en rechtspraak. Aan de ene kant is er de visie die stelt dat het toepassen van de huidige wetsbepaling geen problemen met zich meebrengt terwijl men aan de andere kant meent dat de constitutieve bestanddelen van de strafbaarstelling niet voldaan zijn indien de aanranding of verkrachting plaatsvindt via moderne communicatiemiddelen.

Volgens mij heeft de eerste visie het bij het rechte einde. De omstandigheid waaronder de aanranding of verkrachting plaatsvindt, namelijk via moderne communicatiemiddelen, zal geen gevolgen hebben voor de strafbaarstelling vermits er, mijns inziens, voldaan is aan de constitutieve bestanddelen.

DANKWOORD

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn rechtenopleiding aan de Universiteit Hasselt. Graag wil ik de mensen bedanken die geholpen hebben bij het tot stand komen van deze thesis. In de eerste plaats dank ik Prof. Dr. B. Spriet, die me de kans heeft gegeven me een jaar te verdiepen in deze zeer interessante materie. Zijn richtlijnen, steun en hulp dit afgelopen jaar hebben mee dit werk gevormd.

Daarnaast wil ik ook mijn familie en vrienden bedanken voor de steun en bemoedigende woorden. Tevens wil ik de rechters, voorzitters, referendarissen en personeelsleden van de griffie bedanken voor het toegang geven tot de ongepubliceerde vonnissen en arresten zonder welke dit werk niet tot stand had kunnen komen.

Mei 2014

Natasha Stassen

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	1
DANKWOORD	3
DEEL I. Inleiding	7
DEEL II. Schets van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting	11
<u>Hoofdstuk 1: Aanranding van de eerbaarheid</u>	11
1. Het begrip 'aanranding van de eerbaarheid'	11
2. De constitutieve bestanddelen	12
2.1. Materiële bestanddelen	13
2.1.1. Aantasting van de seksuele integriteit	13
i. Gedraging	14
ii. Op of met behulp van een persoon	15
iii. Een persoon	15
2.1.2. Ontstentenis van geldige toestemming	16
i. Geweld	17
ii. Bedreiging	19
iii. Leeftijd	19
2.1.3. Hoedanigheid dader	20
2.2. Moreel bestanddeel	20
<u>Hoofdstuk 2: Verkrachting</u>	23
1. Het begrip 'verkrachting'	23
2. Constitutieve bestanddelen	23
2.1. Materiële bestanddelen	23
2.1.1. Elke daad van seksuele penetratie	24
2.1.2. Van welke aard en met welke middel ook	25
2.1.3. Gepleegd op een persoon	26
2.1.4. Ontstentenis van geldige toestemming	26
i. Geweld	27
ii. Dwang	27
iii. List	28
iv. Onvolwaardigheid of lichamelijk of geestelijk gebrek	28
v. Leeftijd	28
2.2. Moreel bestanddeel	29
DEEL III. Grenzen van de actuele strafbaarstelling	31
<u>Hoofdstuk 1: Passief voyeurisme</u>	31
1. Het begrip 'passief voyeurisme'	31
2. Rechtsleer	32
2.1. Passief voyeurisme: aanranding van de eerbaarheid	32

2.2.	Passief voyeurisme: geen aanranding van de eerbaarheid	36
2.3.	Passief voyeurisme: kwalificeren als een ander misdrijf	38
3.	Rechtspraak	41
3.1.	Inleiding	41
3.2.	Passief voyeurisme: rechtspraak pro aanranding van de eerbaarheid	41
3.3.	Passief voyeurisme: rechtspraak contra aanranding van de eerbaarheid	46
3.4.	Besluit rechtspraak	50
4.	Besluit: passief voyeurisme	52

Hoofdstuk 2: Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen 59

1.	De notie 'aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen'	59
2.	Rechtsleer	61
2.1.	Webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en verkrachting	61
2.2.	Aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen kwalificeren als een ander misdrijf	66
3.	Rechtspraak	70
3.1.	Inleiding	70
3.2.	Aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen	71
3.2.1.	Rechtspraak pro aanranding van de eerbaarheid	71
3.2.2.	Rechtspraak contra aanranding van de eerbaarheid	78
3.3.	Verkrachting via moderne communicatiemiddelen	79
3.3.1.	Rechtspraak pro verkrachting	79
3.3.2.	Rechtspraak contra verkrachting	81
3.4.	Besluit rechtspraak	81
3.4.1.	Aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen	82
3.4.2.	Verkrachting via moderne communicatiemiddelen	83
4.	Besluit: aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen	84

Deel IV. Algemeen besluit 87

BIBLIOGRAFIE 89

DEEL I. INLEIDING

Hoewel de aanranding van de eerbaarheid¹ en de verkrachting² reeds jaren worden vermeld in het Strafwetboek zijn er een aantal onduidelijkheden in de rechtspraak en rechtsleer. Deze onduidelijkheden komen voort uit de uiteenlopende meningen die rechters en auteurs zijn toegedaan over de grenzen van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting.

Een eerste vraag die aan bod komt, is hoe ver de actuele grenzen van de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid en de verkrachting reiken? Moeten deze worden verlegd?

Er zijn twee concrete en zeer actuele fenomenen die zich op deze grens bevinden, namelijk het passief voyeurisme en de aanranding of de verkrachting via moderne communicatiemiddelen.

Bij het passief voyeurisme, het passief bekluren van de gehele of gedeeltelijke naaktheid, kan men zich een aantal vragen stellen. Hoe ver reikt de aanranding van de eerbaarheid? Indien een persoon zich niet bewust is van enige handeling ten opzichte van hem kan er dan sprake zijn van een inbreuk op de eerbaarheid van die persoon? Kan men het passief voyeurisme plaatsen onder de aanranding van de eerbaarheid?

Sommige rechtsleer³ en rechtspraak⁴ zijn van oordeel dat dit gedrag, het passief bekluren van een persoon, onder de aanranding van de eerbaarheid kan ressorteren. Anderen⁵ stellen dat het passief voyeurisme niet onder de aanranding valt waardoor de dader niet gesanctioneerd kan worden op basis van de aanranding van de eerbaarheid en eventueel, mits er geen andere rechtsgrond gevonden kan worden, vrijuit zal kunnen gaan.

Deze tweestrijd vindt men eveneens terug bij aanranding van de eerbaarheid of verkrachting via moderne communicatiemiddelen, oftewel 'webcamseks'. In de huidige maatschappij met zijn vele technologische mogelijkheden worden mensen er steeds vaker toegebracht om hun geslachtsorganen of borsten voor de webcam te tonen of zelfs seksuele handelingen te stellen.

De vraag stelt zich of men de aanranding of de verkrachting via moderne communicatiemiddelen kan onderbrengen onder de reeds bestaande strafbaarstellingen, of dat er nood is aan een nieuwe wetsbepaling? Het is van uitermate groot belang om de precieze draagwijdte van de regelgeving te bepalen.

Deze twee fenomenen zullen in deze thesis verder uiteengezet worden. Om hier dieper op in te kunnen gaan, is het zeer belangrijk eerst de aanranding van de eerbaarheid en de verkrachting *an sich* te behandelen en na te gaan wat de constitutieve bestanddelen zijn van elk van deze misdrijven.

¹ Artikel 372-374 Strafwetboek.

² Artikel 375 Strafwetboek.

³ O.a. I. Delbrouck.

⁴ Corr. Leuven 19 december 2006, *T. Straf.* 2007, afl.3, 217-219.

⁵ O.a. A. De Nauw en B. Spriet.

Naast deze twee zijn er nog andere situaties waarbij de grenzen van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting worden afgetast.

Zo kan men onder meer denken aan de problematiek omtrent de penetratie die op de dader zelf plaatsvindt. Hoewel het vandaag de dag geen vereiste meer is dat de man een vrouw verkracht om de handeling als verkrachting te kwalificeren, zal er wel alleen sprake kunnen zijn van een verkrachting indien de seksuele penetratie op het slachtoffer gebeurt. Wordt het slachtoffer ertoe gebracht de dader te penetreren (bv. een vrouw die een man verplicht haar te penetreren), dan zal dit niet als verkrachting kunnen worden gekwalificeerd. Wordt het slachtoffer er evenwel toe gebracht zichzelf te penetreren, dan stelt dit probleem zich niet.⁶

Niettegenstaande ook dit een zeer interessante problematiek is, zal hier niet verder op worden ingegaan. De twee vorige probleemstellingen brengen zeer grote commotie teweeg in rechtsleer en rechtspraak maar ook daarbuiten. Hoewel ook deze laatste problematiek de grenzen aftast van de strafbaarstelling van aanranding of verkrachting, bestaat hier in mindere mate discussie over.

Ik heb ervoor gekozen dieper in te gaan op het passief voyeurisme en webcamseks aangezien die actueel zijn.

Steeds vaker leest men in de media over gevallen waarbij een persoon een ander stiekem begluurd. Daarbij wordt steeds meer gebruik gemaakt van verborgen camera's.

Ondanks het feit dat bij passief voyeurisme in mindere mate technologie wordt gebruikt, is het toch zeer actueel door de grote discussie die hierover heerst in rechtsleer en rechtspraak. Het wetsvoorstel ingediend door Patrick Dewael benadrukt ook de problematiek van dit fenomeen.⁷

De technologische evolutie heeft heel wat voordelen maar deze technologie wordt natuurlijk ook gebruikt voor minder nobele doeleinden. Door de evolutie en opkomst van sociale media maken personen met slechte bedoelingen steeds frequenter gebruik van moderne communicatietechnologieën om misbruik te maken van anderen, bijvoorbeeld door hen ertoe aan te zetten hun naaktheid voor de webcam tentoon te stellen.

Deze materie, ook door zijn emotionele geladenheid, wordt zowel door de gewone burger, de rechtsleer, de rechtspraak als de wetgever nauw opgevolgd.

Indien we over de landsgrenzen heen kijken, zien we dat we hier niet alleen in zijn. Ieder land wordt geconfronteerd met deze problematiek.

Zo kwam er in 2013 in Nederland een enorme zedenzaak aan het licht. Een 48-jarige man⁸ uit Cuijk wordt ervan verdacht ruim 295 meisjes tussen de 10 en 17 jaar oud, waarbij 30 Belgische meisjes, te hebben aangezet tot het stellen van seksuele handelingen voor de webcam. Elf meisjes

⁶ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 451-452.

⁷ Wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

⁸ Frank R.

heeft hij overhaalt af te spreken in zijn woning waar hij ze dan fysiek misbruikt heeft. Op basis van de beelden heeft men reeds een deel van de slachtoffers kunnen identificeren.⁹

In januari 2014 kwam een andere, nog omvangrijkere zaak, aan het licht waarbij een Amsterdammer¹⁰ 400 kinderen, voornamelijk jongens tussen de 12 en 14 jaar oud, zou hebben aangezet tot webcamseks.¹¹ Hij is, in tegenstelling tot de vorige zaak, niet overgegaan tot fysieke ontmoetingen.¹²

Het is een zeer actuele problematiek, zowel in binnen- als buitenland, want de dader kan via het internet op zeer grote schaal werken.¹³ Het is dus van groot belang dat er eenduidigheid bestaat over de strafbaarstelling van webcamseks.

Vermits de onderwerpen actueel zijn, is er voorlopig in de rechtsleer nog maar weinig over geschreven. Er wordt door sommige gezaghebbende auteurs wel melding van gemaakt maar vaak gaan ze niet dieper in op deze thema's. Vandaar dat ik ervoor gekozen heb me toe te leggen op de rechtspraak en deze grondig uit te spitten. Omdat hier tot nu toe nog weinig over geschreven is, kan een grondige analyse van de huidige rechtspraak en beperkte rechtsleer, en het zoeken van een eventuele oplossing voor deze problemen, een vernieuwing en verduidelijking zijn in het rechtslandschap.

Het gaat hier om zeer gevoelige en delicate materie waardoor vele vonnissen en arresten onuitgegeven zijn. Toch was het nodig deze te bestuderen en te analyseren om de fenomenen zo volledig mogelijk te kunnen voorstellen. De correctionele rechtbank van Hasselt, de correctionele rechtbank van Tongeren en het hof van beroep van Antwerpen hebben me inzage verleend in hun onuitgegeven rechtspraak.

Net omdat deze materie zo delicaat is, wordt de onuitgegeven rechtspraak verzameld in een map die u bij mijn promotor, professor Spriet, kan vinden en die ik bij de verdediging zal meebrengen.

Oorspronkelijk was het de bedoeling ook het Nederlandse recht te bestuderen, en te onderzoeken hoe zij omgaan met deze problematiek. In de loop van het onderzoek en door de grote hoeveelheid onuitgegeven rechtspraak leek het me echter beter om me te concentreren op het weergeven van een zo volledig mogelijk beeld van deze fenomenen.

⁹ <http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article10542563.ece/Frank-R.-bekent-misbruik>;
<http://www.demorgen.be/dm/nl/990/Buitenland/article/detail/1720905/2013/10/10/Zedenzaak-Nederland-OM-wil-snel-geidentificeerde-meisjes-spreken.dhtml>

¹⁰ Michel S.

¹¹ <http://nos.nl/video/595775-om-5-aangiften-en-meer-dan-50-identificaties.html>

¹² <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/10/gezochte-zedenverdachte-opgepakt-in-amsterdam/>;

http://www.telegraaf.nl/binnenland/22200048/_Grote_misbruikzaak_Amsterdam_.html

¹³ Zo kan men ook denken aan de Canadese tiener, Amanda Todd, die in 2012 zelfmoord pleegde nadat de Nederlandse dader haar ertoe had aangezet voor de webcam haar borsten te ontbloten waarna hij dit aan haar Facebookvrienden verstuurde. Deze dader maakte een dertigtal Nederlandse slachtoffers maar ook meisjes uit Engeland, Verenigde Staten, Noorwegen en Canada werden door hem benaderd.
http://www.standaard.be/cnt/dmf20140420_005

Zonder het belang te minimaliseren van de straftoemeting en de verzwarende omstandigheden bij aanranding en verkrachting, zal er hier niet dieper op worden ingegaan aangezien dit niet de focus van de thesis is.¹⁴

In Deel II worden de begrippen en criteria van 'aanranding' en 'verkrachting' behandeld. De beschrijvende onderzoeksmethode wordt gehanteerd om te bepalen wat het geldend recht is. Wat is aanranding van de eerbaarheid en verkrachting? Welke constitutieve bestanddelen moeten voorhanden zijn?

In Deel III wordt er dieper ingegaan op de actuele grenzen van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting. Allereerst wordt er ingegaan op de visies van de rechtsleer omtrent deze problematiek. Waarna er wordt gekeken naar de omvangrijke rechtspraak.

Er zal gebruik worden gemaakt van de grammaticale en sociologische interpretatiemethoden. Met de grammaticale interpretatiemethode gaat men de wetsbepalingen analyseren op basis van de grammatica, zinsbouw en woordkeuze. Met de sociologische interpretatie zal de rechtsfiguur worden geanalyseerd met oog voor de evolutie in de maatschappij.

Dit zal vooral van belang zijn bij aanranding of verkrachting via moderne communicatiemiddelen aangezien dit een recent gegeven is en nog niet bestond ten tijde van het opmaken van de vandaag nog geldende regelgeving. Maar ook bij het passief voyeurisme zal hiernaar worden teruggegrepen om de regelgeving te bekijken in het licht van de gewijzigde opvattingen van rechtsleer en rechtspraak.

Om het huidig systeem te beoordelen zal er ook gebruik gemaakt worden van de evaluerende methode. Er zal worden getoetst of passief voyeurisme en webcamseks onder de bestaande wetgeving van aanranding van de eerbaarheid of verkrachting vallen. Afhankelijk van hoe het huidig systeem wordt beoordeeld, zal er nood zijn aan een nieuwe adequate oplossing. Om deze te bepalen zal er gebruik gemaakt worden van de normatieve methode.

Als afsluiter zal er in Deel IV een algemeen besluit worden geformuleerd.

¹⁴ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 144; A. Dierckx, "artikel 374 Sw." in *larcier wet en duiding, strafrecht*, 2012, 150-156.

DEEL II. Schets van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting

Hoofdstuk 1: Aanranding van de eerbaarheid

Artikel 372 Strafwetboek

“ [Elke aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een kind van het mannelijke of vrouwelijke geslacht beneden de volle leeftijd van zestien jaar, wordt gestraft met opsluiting van [van vijf jaar tot tien jaar].

De aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging door een bloedverwant in de opgaande lijn [of adoptant] gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige, zelfs indien deze de volle leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, maar niet ontvoegd is door het huwelijk, wordt gestraft met [opsluiting] van tien jaar tot vijftien jaar]. [Dezelfde straf wordt toegepast indien de schuldige hetzij de broer of de zus van het minderjarige slachtoffer is of ieder ander persoon die een soortgelijke positie heeft in het gezin, hetzij onverschillig welke persoon die gewoonlijk of occasioneel met het slachtoffer samenwoont en die over dat slachtoffer gezag heeft.]”

Artikel 373 Strafwetboek

“[De aanranding van de eerbaarheid, met geweld of bedreiging gepleegd op personen van het mannelijke of vrouwelijke geslacht, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar.

Wordt de aanranding gepleegd op de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar, dan wordt de schuldige gestraft met opsluiting [van vijf jaar tot tien jaar]. Is de minderjarige geen volle zestien jaar oud, dan is de straf [opsluiting] van tien jaar tot vijftien jaar.]”

Artikel 374 Strafwetboek

“Aanranding bestaat, zodra er een begin van uitvoering is.”

1. Het begrip ‘aanranding van de eerbaarheid’

Vooralsnog heeft de wetgever bij de aanranding van de eerbaarheid geen definitie gegeven van de aard van het gekwalificeerd gedrag.

In het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen¹⁵ kunnen we lezen dat men de bedoeling had het begrip ‘aanranding van de eerbaarheid’ te vervangen door ‘aantasting van de seksuele integriteit’. Aan dit begrip gaf de wetgever wel een definitie. Meer bepaald: “Elke daad met een seksueel karakter met een persoon of met behulp van een persoon

¹⁵ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer, 1998-1999, nr. 1907/14.

die daar niet in toestemt".¹⁶ De nadruk werd gelegd op de persoonlijke aantasting van de seksuele integriteit en niet zozeer op de interpretatie ervan met betrekking tot de goede zeden.¹⁷

In de uiteindelijk goedgekeurde tekst werd afgezien van deze wijziging en van een algemene begripsomschrijving. Als gevolg daarvan blijven we onderhevig aan de interpretatie door rechtspraak en rechtsleer.¹⁸

Delbrouck hanteert de volgende definitie: "Een tegen het maatschappelijk eerbaarheidsgevoel indruisende (al dan niet voltrokken) gedraging, door de dader gesteld op of met behulp van een persoon, die hetzij er niet in toestemt of in normale omstandigheden er niet in zou toegestemd hebben, hetzij geacht wordt er niet in te kunnen toestemmen, waardoor hij diens fysiek seksueel zelfbeschikkingsrecht bewust, gewild of minstens onrechtmatig aantast".¹⁹

Het Hof van Cassatie omschreef in het 'roltrap-arrest'²⁰ de aanranding van de eerbaarheid als volgt: "iedere met de zeden strijdige en als dusdanig gewilde daad, welke op of met behulp van een welbepaald persoon, zonder diens geldige toestemming werd gepleegd en waarbij het algemeen eerbaarheidsgevoel werd gekrenkt. Zij vereist dat handelingen van een bepaalde ernst worden gesteld, die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van een persoon zoals die door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren".²¹

2. De constitutieve bestanddelen

Een gedraging bestraffen is maar mogelijk in zoverre het betrekking heeft op een delictstypische gedraging. Zo'n delictstypische gedraging is een gedraging waarbij alle constitutieve bestanddelen die de wetgever voor een specifiek misdrijf noodzakelijk acht, voorhanden zijn. De constitutieve bestanddelen zijn dus de voorwaarden die vervuld moeten zijn om een welbepaalde gedraging als strafbaar te kunnen bestempelen. Er zijn materiële misdrijfbestanddelen (objectieve delictstypiciteit) en er is een moreel bestanddeel (subjectieve delictstypiciteit).²²

Voordat er verder wordt ingegaan op de bestanddelen van aanranding is het van belang erop te wijzen dat er reeds sprake is van aanranding van de eerbaarheid van zodra er begin van uitvoering is (art. 374 Sw.). De aanranding is reeds voltrokken door de eerste daad die de uitvoering inzet²³. Een straffeloze vrijwillige terugtred door de dader is dus niet mogelijk.²⁴

¹⁶ Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen, *Parl. St. Kamer*, 1998-99, nr. 1907/14,19.

¹⁷ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 11.

¹⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 11; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 166.

¹⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 11.

²⁰ Cass. 24 mei 2011, P. 10.1990N.

²¹ Cass. 24 mei 2011, P. 10.1990N.

²² B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in F. Verbruggen, R. Verstraeten, B. Spriet (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 83; F. Verbruggen en R. Verstraeten, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2010, 31-32 en 40.

²³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 15.

²⁴ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 144; A. Dierckx, "artikel 374 Sw." in *larcier wet en duiding, strafrecht*, 2012, 300; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid

2.1. Materiële bestanddelen

Haus definieert een materieel bestanddeel als "een uitwendig waarneembare gedraging die aan alle fysieke en materiële voorwaarden beantwoordt die door de wet vereist zijn voor het bestaan van het misdrijf waarover het gaat".²⁵

Het is de uiterlijk waarneembare verschijningsvorm van het misdrijf, een gedraging waardoor het Strafwetboek wordt overtreden. De gedraging moet zich hebben veruitwendigd op een door de wet omschreven wijze, een louter voornemen zal geen misdrijf opleveren.²⁶

2.1.1. Aantasting van de seksuele integriteit

Het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid vereist handelingen met een zekere graad van zwaarwichtigheid die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van een persoon zoals dat door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren.²⁷ De seksuele integriteit moet zowel maatschappelijk als tijdgebonden worden geïnterpreteerd. Het aantasten van het subjectief eerbaarheidsgevoel van een individu zal niet volstaan om te kunnen spreken van de aantasting van de seksuele integriteit. Om een inbreuk vast te stellen op de seksuele integriteit wordt er niet gekeken naar de subjectieve gevoelens van het slachtoffer. Zo zal er geen onderscheid gemaakt worden tussen een prostituee en een preutse vrouw.²⁸ Wel wordt het seksueel eergevoel bepaald door het maatschappelijk algemeen gangbare, dus is tijdgebonden.²⁹

Hoewel de subjectieve gevoelens van het slachtoffer niet de beoordelingscriteria zijn, kunnen de personele kenmerken van het slachtoffer een rol spelen bij het collectief aanvoelen door de maatschappij. Zo lezen we in het 'roltrap-arrest' van 24 mei 2011³⁰ dat de leeftijd van het slachtoffer een element is dat doorweegt bij het bepalen wat maatschappelijk aanvaard wordt. Zo zal bij een meerderjarige een handeling als vrijpostig kunnen worden beschouwd terwijl dat bij een

en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 100-101.

²⁵ "Un acte extérieur, c'est-à-dire un acte qui tombe sous les sens. Pour constituer une infraction l'acte extérieur doit être matériellement contraire à la loi pénale; en d'autres termes, il doit réunir toutes les conditions physiques ou matérielles que la loi exige pour l'existence de l'infraction dont il s'agit." J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 200-201; C. Van den Wyngaert, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, I, Antwerpen, Maklu, 2011, 178; F. Verbruggen en R. Verstraeten, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2010, 32.

²⁶ C. Van den Wyngaert, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, I, Antwerpen, Maklu, 2011, 178.

²⁷ Cass. 7 januari 1997, RW 1997-1998, 116, noot A. Vandeplass; Cass. 24 mei 2011, P.10.1990.N; O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 4; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 138; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in F. Verbruggen, R. Verstraeten, B. Spriet (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 83; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 167-168 en 467 en 469.

²⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 18.

²⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12-13; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 18; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in F. Verbruggen, R. Verstraeten, B. Spriet (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 83.

³⁰ Cass. 24 mei 2011, *Juristenkrant* 2011, 20, noot B. Ketels.

minderjarige wel als een ernstige aantasting van de seksuele integriteit wordt ervaren. Het oordeel van het collectief bewustzijn zal dus variëren naargelang de leeftijd van het slachtoffer en de tijd waarin men zich bevindt.³¹

i. Gedraging

Het moet gaan om een ernstige gedraging. Gaat het louter om vrijpostigheden of handtastelijkheden dan zal er, door gebrek aan een ernstige gedraging, geen sprake zijn van een inbreuk op de seksuele integriteit volgens het collectief bewustzijn.³² Zo besloot de rechtspraak dat er geen sprake was van een ernstige gedraging in volgende gevallen: tongkussen³³, strelen van het hoofdhaar³⁴, strelen van iemands rug en in de nek zoenen³⁵. De gedraging zal een zekere graad van zwaarwichtigheid moeten vertonen vooraleer er sprake kan zijn van een aantasting van de seksuele integriteit.³⁶

De handeling moet gericht zijn op de geslachtsorganen of de secundaire geslachtskenmerken die een erogene karakter hebben, met name de borsten van een vrouw.³⁷ Zo zal een handeling gericht op andere lichaamsdelen, ook al zijn ze seksueel getint, geen aanranding van de eerbaarheid zijn.³⁸

Fysiek contact tussen de dader en het slachtoffer is niet vereist.³⁹ Enerzijds is het niet vereist dat het naakte lichaam betast wordt. Zo kan het aanraken van de geslachtsdelen bovenop de kleding toch een aanranding zijn.⁴⁰ Anderzijds is het zelfs niet vereist dat er enig fysiek contact is. Er kan reeds sprake zijn van aanranding van de eerbaarheid indien de dader het slachtoffer dwingt zich uit te kleden om zo de geslachtsdelen zichtbaar te maken.⁴¹

³¹ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 137-138; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12-15; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in F. Verbruggen, R. Verstraeten, B. Spriet (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 84-87.

³² I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 31-32; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 85-87.

³³ Brussel 8 april 1998 (tongkus-arrest), *RW* 1998-1999, 505, noot A. Vandeplass.

³⁴ Antwerpen 16 oktober 2003 (hoteldouche-arrest), *NC* 2006, 130.

³⁵ Brussel 2 februari 2000, *RD* 2001, 347.

³⁶ A. Dierckx, "artikel 372-375 Sw." in *larcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 298; M. Rigaux en P.E. Trousse, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Tome V, Brussel, Bruylant, 293.

³⁷ M. Rigaux en P.E. Trousse, *Les crimes et les délits du Code pénal*, Tome V, Brussel, Bruylant, 293.

³⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 8.

³⁹ Cass. 6 oktober 2004, P.04.0665.F, overwg.3; Luik 30 maart 2004, *J.L.M.B.* 2005, afl. 12, 527.

⁴⁰ Brussel 8 april 1998, *R.W.* 1998-1999, 505; A. Dierckx, "Hoe ver reikt de bescherming van de strafbepalingen van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting?", *N.C.* 2006, 104.

⁴¹ Corr. Brussel 19 december 1995, *Rev.Dr.Pén.* 1996, 435; Luik 30 maart 2004, *J.L.M.B.* 2005, afl. 12, 527; O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 6; A. De Busschere, "Le viol et l'attentat à la pudeur", *Annales de la Société de médecine légale de Belgique* 1893, 21; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 18-19; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20; J. Delva, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting", in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1967, nrs. 50 en 52; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

ii. Op of met behulp van de persoon

Artikel 372 van het Strafwetboek vermeldt expliciet dat de aanranding van de eerbaarheid moet worden gepleegd op of met behulp van de persoon. Dit wordt impliciet ook aanvaard voor artikel 373 van het Strafwetboek.⁴² Het is zo dat in rechtsleer en rechtspraak aangenomen wordt dat ook in geval van aanranding met geweld of bedreiging het de bedoeling van de wetgever is geweest om deze strafbaar te stellen, zowel wanneer zij gepleegd wordt op het slachtoffer als wanneer zij met behulp van het slachtoffer gepleegd wordt.⁴³

Indien het gaat over een gedraging op de persoon, dan kan dit gebeuren door de dader zelf of door een persoon die daartoe wordt gedwongen of aangezet door de dader. Zo is er het geval van twee jonge mannen die een minderjarige een ijsje hadden beloofd als hij de slippjes van de voorbijkomende meisjes aftrok.⁴⁴

Het is ook mogelijk dat de dader het slachtoffer als instrument gaat gebruiken. In dit geval wordt het slachtoffer gedwongen onzedelijke handelingen te stellen op de dader maar eventueel ook op een derde of op zichzelf (bv. masturberen).⁴⁵ Dit toont opnieuw aan dat er geen lichamelijk contact tussen dader en slachtoffer vereist is.⁴⁶

iii. Een persoon

Het moet gaan om een seksuele gedraging op een levend persoon. Indien het gaat om seksuele handelingen op een overleden persoon kan dit eventueel als grafschennis beschouwd worden.⁴⁷ Handelingen gesteld op dieren zullen evenmin onder artikelen 372-373 Strafwetboek bestraft worden. Wel zullen ze eventueel als dierenmishandeling worden geclassificeerd.⁴⁸

Zowel het geslacht als de leeftijd van de persoon speelt geen rol.⁴⁹ Vroeger stelde men homoseksuele gedragingen op minder dan achttienjarigen strafbaar⁵⁰, maar dit is ondertussen opgeheven.⁵¹

⁴² O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 5.

⁴³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 22; J. Delva, "Aanranding op de eerbaarheid en verkrachting", *APR*, Larcier, 1967, nr. 62; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

⁴⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 24; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 22.

⁴⁵ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 169.

⁴⁶ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 25; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87-88.

⁴⁷ Artikel 453 Strafwetboek; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 23; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

⁴⁸ Artikel 538-542 Strafwetboek. I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 23.

⁴⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 23.

Het is eveneens zo dat het huwelijk geen recht biedt om seksuele intimiteit af te dwingen. Vroeger ging men ervanuit dat er binnen een huwelijk sprake was van stilzwijgende instemming, maar deze opvatting is achterhaald.⁵² Binnen een huwelijk is seksueel verkeer aanwezig, maar dit impliceert niet dat een partij elke seksuele handeling moet ondergaan.⁵³ Dus ook binnen het huwelijk mag men bepaalde seksuele handelingen weigeren te stellen.

2.1.2. Ontstentenis van geldige toestemming

Hoewel de wetgever bij aanranding van de eerbaarheid het begrip toestemming niet hanteert, zal een handeling maar strafbaar kunnen worden gesteld als de handeling aan het slachtoffer werd opgedrongen. Van een opgedrongen handeling is er sprake indien het slachtoffer wordt geacht niet te kunnen instemmen of indien er een afwezigheid is van geldige toestemming.⁵⁴

Eens de leeftijdsgrens van 16, respectievelijk 18 jaar, bereikt is, kan men, vanuit de invalshoek van de strafbaarstelling van aanranding, instemmen met elke handeling, hoe extreem deze ook mag zijn.⁵⁵ Deze handelingen kunnen wel indruisen tegen de algemeen gangbare zedelijke norm, maar zijn gewoon een uiting van de vrijheid tot het bepalen van zijn eigen seksueel leven. Zo nam het Hof van Cassatie het standpunt in dat er geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid indien beide partijen instemmen tot een sadomasochistische seksualiteitsbeleving.⁵⁶

Een geldige toestemming kan zowel expliciet als stilzwijgend tot stand komen. Wel moet de toestemming vooraf of ten laatste bij het begin van de feiten worden gegeven. Het zal aan de rechter zijn om in concreto te beoordelen of er sprake was van een stilzwijgende instemming. Het is wel belangrijk op te merken dat uit de moraliteit van een persoon geen stilzwijgende instemming mag afgeleid worden. Het is niet omdat men een prostituee is dat men alle handelingen zomaar moet ondergaan. Het is eveneens zo dat het toelaten van bepaalde vrijpostigheden niet gelijk staat aan een stilzwijgende toestemming tot het stellen van elke handeling. Een persoon toelaten de dijen aan te raken impliceert dus geen instemming tot het aanraken van de geslachtsorganen.⁵⁷

⁵⁰ Het strafrecht diende de jeugd te beschermen tegen homoseksuele "verleiding". L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 160-166.

⁵¹ Artikel 1 wet 18 juni 1985, BS 08 augustus 1985.

⁵² I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 26-27.

⁵³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 24; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 143.

⁵⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 25; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 28; J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 501; Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92.

⁵⁵ J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 501.

⁵⁶ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 25-26; J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 501.

⁵⁷ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 26.

Een individu kan steeds een einde maken aan de instemming. Wel kan dit niet meer achteraf gebeuren.⁵⁸

Een gebrek aan toestemming kan worden afgeleid uit verschillende elementen. Zo zal de toestemming ontbreken indien er geweld of bedreiging heeft plaatsgevonden (art. 373 Sw.).

Geweld of bedreiging kan zich voordoen voorafgaand aan de seksuele handeling of gelijktijdig aan de seksuele handeling, maar moet erop gericht zijn de handeling mogelijk te maken. Indien geweld of bedreiging zich voordoet na de seksuele handeling, dan zal dit een zelfstandig misdrijf van slagen en verwondingen of bedreiging kunnen uitmaken.⁵⁹

Een handeling kan eveneens aanranding uitmaken, zelfs zonder geweld of bedreiging, maar op of met behulp van een minzestienjarig persoon (art. 372 lid 1 Sw.) of een zestien- of zeventienjarige onder de voorwaarden van artikel 372 lid 2 Strafwetboek.⁶⁰

i. Geweld

In artikel 483 Strafwetboek wordt geweld gedefinieerd als "daden van fysieke dwang gepleegd op personen". Het geweld moet gericht zijn op personen. Geweld op goederen, zoals het openbreken van een slaapkamerdeur, zal geen geweld zijn die de toestemming ontnemt.⁶¹

Er is sprake van geweld indien het bij een normale persoon de vrijheid van handelen of wilsuiting ontnemt. De rechter zal dit in concreto moeten beoordelen. Hij zal rekening houden met de omstandigheden, het verloop van de gebeurtenissen en de handelingen van de dader en het slachtoffer. Indien er geen verzet was, dan zal de rechter oordelen of het gaat om een geldige instemming. Of er daarentegen werd afgezien van verzet wegens uitputting of uit vrees voor erger kwaad.⁶²

Geweld wordt in de rechtspraak zeer ruim geïnterpreteerd. Er wordt aangenomen dat er sprake is van geweld wanneer het slachtoffer wegens fysieke dwang niet in de mogelijkheid was zich te onttrekken aan de feiten die het niet vrijwillig zou hebben geduld. Er is eveneens sprake van geweld indien het slachtoffer wegens het onverhoeds handelen van de dader verrast werd en niet in de mogelijkheid was zich hiertegen te verzetten.⁶³

⁵⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 27.

⁵⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 30; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 143; A. Dierckx, "Artikel 372 en 373" in *Iarcier wet en duiding, strafrecht*, 2012, 300; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 95.

⁶⁰ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92.

⁶¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 29; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 28; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 95.

⁶² I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 29-30.

⁶³ A. Dierckx, "Artikel 372 en 373 Sw." in *Iarcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 300; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 95-96.

Onverhoeds of bij verrassing handelen kan worden beschouwd als een vorm van fysieke dwang en dus van geweld⁶⁴. Vluchtige handtastelijkheden door een dansleraar of fotograaf kunnen daaronder vallen indien ze opzettelijk gepleegd worden. Het is eveneens vereist dat er een fysieke dwang is van de dader op het slachtoffer, met als gevolg dat de dader het slachtoffer geen gelegenheid liet om weerstand te bieden en zich te verzetten. Zijn handeling is van plotse, onverwachte of onvoorziene aard.⁶⁵ Er zal dus sprake zijn van onverhoeds handelen indien de dader een handeling stelt die onverwacht maar opzettelijk gepleegd is en waaraan het slachtoffer zich niet kon onttrekken terwijl hij die niet vrijwillig zou hebben geduld.⁶⁶

De meerderheid van de rechtspraak⁶⁷ en rechtsleer (o.a. Delbrouck) nemen de rechtspraak inzake bij verrassing gepleegde feiten over en brengen een door een list gepleegde gedraging eveneens onder het begrip *geweld*.⁶⁸ Hierbij gaan de auteurs naar analogie van artikel 375 lid 2 Strafwetboek list toepassen op de aanranding van de eerbaarheid. Maar het Strafwetboek moet strikt geïnterpreteerd worden en het naar analogie uitbreiden van strafbaarstellingen is niet toegelaten.⁶⁹ Een typisch voorbeeld van een list is een dader die zich voordoeft als geneesheer om zo te kunnen overgaan tot onder andere gynaecologisch onderzoek.⁷⁰

Diezelfde auteurs die de list toepassen op de aanranding van de eerbaarheid gaan ook de andere toestemminguitsluitende factoren van de verkrachting overnemen en toepassen op de aanranding. Dit is volgens hun mogelijk aangezien de verkrachting een bijzondere vorm van aanranding van de eerbaarheid is.⁷¹ Mijns inziens gaat dit een brug te ver en ook Spriet en Marlier zijn deze menig toegedaan.⁷² Het Strafwetboek mag niet zomaar naar analogie worden toegepast zelfs indien twee artikels zo nauw met elkaar verbonden zijn zoals hier het geval is. Indien de gronden tot uitsluiting van de toestemming meer op elkaar moeten worden afgestemd is dit de taak van de wetgever.

⁶⁴ Voor het eerst aanvaard in Luik 8 december 1908, *Rev. dr. Pén.* 1909, 556. Daarna bevestigd in Cass. 3 Juni 1940, *Pas.* 1940, I, 158.

⁶⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 29-30; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 143-144; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 96-97; A. Vandeplas, "Aanranding van de eerbaarheid bij verrassing", *RW* 2005-2006, 1662, nr.4.

⁶⁶ Cass. 7 maart 1989, AR 1930, AC 1988-1989, nr 380; Cass. 6 oktober 2004, P.04.0665.F; Cass. 20 september 2005, *RW* 2005-2006, 1661, noot A. Vandeplas.

⁶⁷ Corr. Brussel 24 november 1969, *J.T.* 1970, 121; Cass. 20 september 2005, *RW* 2005-2006, noot A. vandeplas; Antwerpen 22 oktober 2008.

⁶⁸ A. Dierickx, "Hoe ver reikt de bescherming van de strafbepalingen van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting?", *N.C.* 2006, 104-105.

⁶⁹ C. Van den Wyngaert, *Strafrecht, strafprocesrecht in hoofdlijnen*, I, Antwerpen, Maklu, 2011, 85-86.

⁷⁰ Corr. Brussel 24 november 1969, *J.T.* 1970, 121.

⁷¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 28; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 29-30; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 72; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 96-97; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 173 en 475-476.

⁷² B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 96-97.

ii. Bedreiging

De omschrijving van *bedreiging* kan men eveneens in artikel 483 Strafwetboek terug vinden: "alle middelen van morele dwang door het verwekken van vrees voor een dreigend kwaad". Het gaat om de ernstige vrees dat de persoon zelf, of personen die hem dierbaar zijn, aan een actueel en groot gevaar zijn blootgesteld. Ook dit zal moeten worden beoordeeld rekening houdend met leeftijd, geslacht etc. Een toekomstig gevaar zal niet voldoende zijn om te kunnen spreken van bedreiging, aangezien de persoon nog andere stappen kan nemen om het gevaar te voorkomen. Het moet gaan om feiten die het slachtoffer slechts duldt ten gevolge van een morele dwang die opgewekt wordt door een dreigend kwaad.⁷³

iii. Leeftijd

De leeftijd zal, naargelang het geval, een constitutief bestanddeel zijn dan wel een verzwarende omstandigheid. Het is een constitutief bestanddeel indien het gaat om jeugdige slachtoffers in de zin van artikel 372 Strafwetboek. Indien het daarentegen gaat om situaties uit artikel 373 lid 2⁷⁴ en 3⁷⁵ Strafwetboek dan zal de leeftijd een verzwarende omstandigheid uitmaken.⁷⁶

In artikel 372 Strafwetboek wordt een wettelijk vermoeden *ius et de iure* ingevoerd, namelijk een onweerlegbaar vermoeden dat een minzestienjarige geen geldige toestemming kan geven voor seksuele handelingen.⁷⁷ Men gaat ervanuit dat er een morele dwang rust op de minzestienjarige doordat hij een onvoldoende ontwikkeld normbesef heeft en onervaren is.⁷⁸ Het is dus zo dat een aanranding van de eerbaarheid van een minzestienjarige strafbaar is, ook zonder dat er sprake is van geweld of bedreiging, zelfs indien de minzestienjarige heeft ingestemd⁷⁹ of zelfs op vraag van of met uitlokking⁸⁰ door de minzestienjarige.⁸¹

⁷³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 30-31; A. Dierickx, "Artikel 372 en 373 Sw." In *larcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 300; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 143; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 97; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 474.

⁷⁴ Voor minderjarigen tussen de leeftijd van zestien en achttien jaar zal er geweld of bedreiging moeten zijn om de gedraging te kwalificeren als aanranding, maar de jeugdige leeftijd zal wel een strafverzwaring met zich meebrengen.

⁷⁵ Voor minderjarigen jonger dan zestien jaar waarbij de aanranding gepleegd is met geweld of bedreiging, zal de leeftijd een strafverzwarende omstandigheid zijn.

⁷⁶ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 24.

⁷⁷ O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 6; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33-34; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92-93.

⁷⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 10A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 151.

⁷⁹ GwH 29 oktober 2009, nr. 167/2009, overw. B.3.2.

⁸⁰ Corr. Luik 28 januari 1942, *Pas.* 1942, II, 51; Pol. Hasselt 22 november 1985, *T. Vred.* 1986, 155.

⁸¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33-34; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92; L. Stevens p 173-174.

Deze leeftijdsgrens van zestien jaar heeft soms vreemde gevolgen in ons recht. De leeftijdsgrens om geldig te kunnen toestemmen in een gedraging die valt onder het begrip aanranding is zestien jaar⁸². Terwijl dit bij de strafbaarstelling van verkrachting op veertien jaar is gebleven (art. 375 Sw.).⁸³ Hierdoor zal een minderjarige tussen de veertien en zestien, op basis van artikel 375 van het Strafwetboek, geldig kunnen toestemmen tot een seksuele penetratie, maar zal de dader van deze handeling wel kunnen worden gestraft voor aanranding van de eerbaarheid.⁸⁴ Dit onderscheid in leeftijd is volgens het Grondwettelijk Hof nochtans geen schending van het gelijkheidsbeginsel.⁸⁵

2.1.3. Hoedanigheid dader

Als laatste is er de situatie waarbij een niet door het huwelijk ontvoogde minderjarige, tot achttien jaar, het slachtoffer wordt van een aanranding waarbij er geen sprake is van geweld of bedreiging, maar waarbij de dader een bepaalde hoedanigheid bezit zoals omschreven in artikel 372 lid 2 en 3 Strafwetboek, bijvoorbeeld bij de aanranding gepleegd door een bloedverwant in de opgaande lijn.

Bij de minderjarige die de leeftijd van zestien jaar reeds bereikt heeft, zal deze daderhoedanigheid een constitutief bestanddeel zijn van de aanranding. Is deze niet aanwezig dan zal er enkel sprake kunnen zijn van aanranding van de eerbaarheid indien er gebruik werd gemaakt van geweld of bedreigingen. Indien het slachtoffer minzestienjarig is, dan zal dezelfde daderhoedanigheid geen constitutief bestanddeel zijn, maar een verzwarende omstandigheid.⁸⁶

2.2. Moreel bestanddeel

Een door de wet omschreven gedraging zal niet volstaan om een strafbaar feit op te leveren, er is steeds een bepaalde schuldvorm vereist. Dit kan opzet of onachtzaamheid zijn.⁸⁷ De aanranding van de eerbaarheid is een intentioneel delict waarbij onachtzaamheid niet zal volstaan om de gedraging strafbaar te stellen. Wel is een bijzonder opzet niet vereist. Het wetens en willens stellen van een handeling zal volstaan. Behoudens de discriminatoire drijfveer van artikel 377bis is het motief van de dader, namelijk seksueel genot beogen, uit wraak handelen of nieuwsgierigheid, zonder belang.⁸⁸

⁸² Bij artikel 48 Wet 15 december 1912 werd de oorspronkelijke leeftijd van veertien bij de aanranding opgetrokken tot zestien. Bij de verkrachting is de leeftijdsgrens van veertien jaar gebleven.

⁸³ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 173.

⁸⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 34; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 11; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 93.

⁸⁵ GwH 29 oktober 2009, nr. 167/2009, overw. B. 5, B.6, B.7.

⁸⁶ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 25-27; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 94.

⁸⁷ C. Van den Wyngaert, *Strafrecht, strafprocesrecht in hoofdlijnen*, I, Antwerpen, Maklu, 2011, 181-182.

⁸⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 32-33; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 479.

Correchter kan men stellen dat er sprake is van een gemengde schuldvorm. Er is een algemeen opzet vereist voor de gedraging zelf en onachtzaamheid zal volstaan voor het leeftijdsbestanddeel.⁸⁹

Er moet niet bewezen worden dat de dader de leeftijd van het slachtoffer kende. Een dader die zich enkel baseert op de leugenachtige verklaring van het slachtoffer, op het uiterlijk of het feit dat het slachtoffer zich bevond op een gelegenheid die verboden is voor minzestienjarigen, is onvoorzichtig of onachtzaam.⁹⁰ Deze onachtzaamheid beantwoordt aan het vereiste schuldbestanddeel inzake de leeftijd.⁹¹ Er zal geen sprake zijn van de schuldvorm 'onachtzaamheid' wanneer elke redelijke en voorzichtige persoon in dezelfde omstandigheden zo gehandeld zou hebben.⁹²

⁸⁹ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 82-83 en 97-99.

⁹⁰ Antwerpen 25 augustus 1976, *R.W.* 1977-1978, 1114, noot A. Vandeplas.

⁹¹ A. Dierckx, "Artikel 372 en 373 Sw." In *Larcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 299; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 99; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 141; A. Vandeplas, "De wetenschap t.a.v. de leeftijd van het slachtoffer bij aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Antwerpen 25 augustus 1976), *RW* 1977-1978, 1115-1117.

⁹² L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 182.

Hoofdstuk 2: Verkrachting

Artikel 375 Strafwetboek

"[[Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.

Toestemming is er met name niet wanneer de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer.

Met opsluiting [van vijf tot tien jaar] wordt gestraft ieder die de misdaad van verkrachting pleegt.]

[Wordt de misdaad gepleegd op de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar, dan wordt de schuldige gestraft met [opsluiting] van tien jaar tot vijftien jaar.]

Wordt de misdaad gepleegd op de persoon van een kind boven de volle leeftijd van veertien jaar en beneden die van zestien jaar, dan wordt de schuldige gestraft met [opsluiting] van vijftien jaar tot twintig jaar.

[Als verkrachting met behulp van geweld wordt beschouwd elke daad van seksuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook, die gepleegd wordt op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van veertien jaar niet heeft bereikt. In dat geval is straf [opsluiting] van vijftien tot twintig jaar.]

De straf is [opsluiting van twintig jaar tot dertig jaar], indien het kind geen volle tien jaar oud is.]"

1. Het begrip 'verkrachting'

Verkrachting wordt, in tegenstelling tot de aanranding van de eerbaarheid, wel gedefinieerd in het Strafwetboek.⁹³ Verkrachting is elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt.⁹⁴

2. Constitutieve bestanddelen

2.1. Materiële bestanddelen

Het gaat om een seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, waarbij gedeeltelijke penetratie volstaat⁹⁵, op het lichaam van een slachtoffer die daarin niet toestemt, waarbij de afwezigheid van toestemming onder meer kan worden afgeleid uit gebruik van geweld, dwang, list of uit een onvolwaardigheid, een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer, dan wel uit de

⁹³ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 102-103, A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 145.

⁹⁴ Artikel 375 Strafwetboek.

⁹⁵ Cass. 8 April 2008, P.08.0137.N, *T.Strafr.* 2008, afl. 6, 461.

minveertienjarige leeftijd van het slachtoffer die wettelijk wordt geacht geen geldige toestemming te kunnen geven.⁹⁶

Uit de definitie van verkrachting kan men vier materiele bestanddelen afleiden. Deze zullen hier elk afzonderlijk kort behandeld worden.

2.1.1. Elke daad van seksuele penetratie

In de oude wetgeving werd er gesproken van 'vleselijke gemeenschap'. De wet van 4 juli 1989 wijzigde artikel 375 lid 1 van het Strafwetboek en vereist nu een penetratie. Wat een penetratie is, wordt evenwel niet gedefinieerd waardoor we ons moeten wenden tot het gewone taalgebruik. De gangbare betekenis van penetratie is het doordringen, binnendringen⁹⁷ in het lichaam.⁹⁸ In tegenstelling tot vroeger is sedert de wetswijziging van 1989 noch de ontmaagding van het slachtoffer, noch de ejaculatie van de dader vereist.⁹⁹

Daarnaast moet het gaan om een *seksuele* penetratie. Het moet een inbreuk vormen op de hedendaagse seksuele gedragsnorm en er moet seksueel opzet zijn in hoofde van de dader.¹⁰⁰ Zo is de Senaatscommissie¹⁰¹ eenparig van oordeel dat een opgedrongen tongkus¹⁰², het inbrengen van een potlood in een oor of een tandarts die een vinger of instrument in de mond van de patiënt inbrengt, geen verkrachting inhoudt.¹⁰³

Verkrachting veronderstelt een objectieve factor (de gangbare seksuele gedragsnorm) en een subjectieve factor (seksueel opzet van de dader¹⁰⁴).

⁹⁶ Artikel 375 Strafwetboek; J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, i, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 501; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 103.

⁹⁷ *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.

⁹⁸ Brussel 23 juni 1999, RW 1999-2000, 1138, noot A. Vandeplas; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 83; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 103; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 450.

⁹⁹ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 52 en 450-451.

¹⁰⁰ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 488; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 145-146; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 85; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 463-464.

¹⁰¹ Aanvullend verslag, *Parl. St.* Senaat 1981-1982, nr. 306/3, 4.

¹⁰² Brussel 8 april 1998, RW 1998-1999, 505, noot A. Vandeplas.

¹⁰³ D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 85; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 103; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 452-454.

¹⁰⁴ Luik, 9 april 1992, *J.L.M.B.*, 1993, 9. Zo is het anaal penetreren van een slachtoffer met een stokbrood voor andere dan seksuele redenen geen verkrachting.

Het is evenwel niet vereist dat er een volledige penetratie plaatsvindt.¹⁰⁵ Zo zal het binnendringen dat niet volledig slaagt wegens de onvoldoende ontwikkeling van de vagina van het zeer jonge slachtoffer toch een penetratie zijn.¹⁰⁶

2.1.2. Van welke aard en met welk middel ook

In tegenstelling tot de vroegere interpretatie, die verkrachting beperkte tot peniaal-vaginale penetratie¹⁰⁷, wordt onder de nieuwe wettelijke definitie penetratie van welke aard ook, zowel vaginale als anale en orale penetratie, strafbaar gesteld.¹⁰⁸ Er zal sprake kunnen zijn van verkrachting bij het binnendringen door de dader in om het even welke natuurlijke lichaamsopening van het slachtoffer.¹⁰⁹

Tevens wordt penetratie door eender welk middel of instrument strafbaar gesteld. Seksuele penetratie is mogelijk met het mannelijk geslachtsdeel, maar eveneens met andere lichaamsdelen¹¹⁰ of externe voorwerpen.¹¹¹ Externe instrumenten kunnen een kunstpenis, een vibrator, een met een condoom overtrokken stok of een versnellingspook van een wagen zijn om er enkele te noemen.¹¹² Bij orale penetratie met voorwerpen¹¹³, andere dan een penis, is het niet altijd evident en kan het seksueel karakter van de penetratie, vanuit de objectieve factor, ter discussie staan. Er zal dan naar het geheel van de omstandigheden moeten worden gekeken.¹¹⁴

¹⁰⁵ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 488; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 85; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 107-108.

¹⁰⁶ Cass. 8 April 2008, P.08.0137.N, *T. Strafr.* 2008, afl. 6, 461.

¹⁰⁷ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 443.

¹⁰⁸ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 489; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 146; A. Dierickx, "artikel 375 Sw." in larcier wet en duiding. *Strafrecht*, 2012, 301; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 88-89; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 103-104; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 452.

¹⁰⁹ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 452.

¹¹⁰ Verkrachting bij jonge kinderen zal vaak gebeuren met de vingers.

¹¹¹ Gent 3 oktober 2000, *TGR* 2001, 60; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 103-104; I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 489; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 89-91.

¹¹² I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 489; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 90; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 104.

¹¹³ Bijv. Een banana.

¹¹⁴ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 489-490; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 91; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 104; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 452-453.

2.1.3. Gepleegd op een persoon

Eerst en vooral moet de seksuele penetratie gebeuren op een levende persoon. Indien de penetratie geschiedt op een overleden persoon, kan dit eventueel als grafschennis geclassificeerd worden (art. 453 Sw.).¹¹⁵

Vervolgens moet de seksuele penetratie geschieden op het slachtoffer. Een dader die zichzelf penetreert of zichzelf laat penetreren pleegt geen verkrachting.¹¹⁶ Indien het slachtoffer gedwongen wordt een derde of de dader te penetreren dan is er geen penetratie op de persoon van het slachtoffer en dus ook geen verkrachting.¹¹⁷ Net zoals bij de aanranding wordt er geen onderscheid meer gemaakt naargelang het geslacht van het slachtoffer.¹¹⁸

2.1.4. Ontstentenis van geldige toestemming

De essentie van verkrachting is het ondergeschikt maken van de wil van het slachtoffer aan de wil van de dader.¹¹⁹ De afwezigheid van toestemming in hoofde van het slachtoffer speelt een cruciale rol en wordt beschouwd als de grondslag voor de strafwaardigheid van de feiten.

Er kan geen sprake zijn van verkrachting indien de betrokkene geldig toestemde. De toestemming moet zich situeren voor of tenminste gelijktijdig met de feiten en kan ingetrokken worden tot aan de penetratie. Het is niet mogelijk de toestemming tijdens of na de feiten in te trekken en zo de strafbaarstelling van de penetratie te wijzigen.¹²⁰

Het instemmen met een lichamelijke betrekking houdt niet in dat men toestemt in elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook. Een toegestane seksuele penetratie zal bijgevolg niet automatisch een akkoord inhouden met een tweede penetratie. Zo kan iemand

¹¹⁵ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 490; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 91-92; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 105.

¹¹⁶ Brussel 23 juni 1999, RW 1999-2000, 1138, noot A. Vandeplas; Corr. Antwerpen 8 april 2011, vonnisnr. 2261, onuitg., bevestigd door Antwerpen 13 oktober 2011, arrestnr. C/1558/11, onuitg., en geciteerd door B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 105, voetnoot 134.

¹¹⁷ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 490; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 92; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 105; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 451-452.

¹¹⁸ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 146.

¹¹⁹ *Hand. Kamer 1981-1982*, 1 juli 1982, 2256; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 455-456.

¹²⁰ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 491-492; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 93-94; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 109-110; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 455.

toestemmen met een orale penetratie maar dit zal nog geen toestemming inhouden voor een vaginale penetratie of tweede orale penetratie.¹²¹

Net zoals bij aanranding van de eerbaarheid is bij verkrachting het huwelijk geen stilzwijgende toestemming. Men behoudt de vrijheid om niet elke penetratie te ondergaan. Bijgevolg kan er ook binnen het huwelijk sprake zijn van verkrachting.¹²²

De toestemminguitsluitende factoren zijn bij de verkrachting ruimer omschreven dan bij de aanranding. Artikel 375, tweede lid Strafwetboek bevat een niet limitatieve opsomming van omstandigheden waarin de toestemming niet geldig gegeven is. Dit is het geval indien de daad is opgedrongen door geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamenlijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer. De afwezigheid kan evenwel ook blijken uit andere elementen, de opsomming is louter ten exemplatieve titel.¹²³

i. Geweld

Hiervoor kan worden verwezen naar de bespreking van geweld bij de aanranding van de eerbaarheid.¹²⁴

Ook bij verkrachting zal het geweld¹²⁵ voldoende ernstig moeten zijn om het slachtoffer de wilsuïting te ontnemen. De ernst van het geweld en de weerstand die het slachtoffer biedt, zal moeten worden beoordeeld, daarbij rekening houdend met de concrete situatie van het slachtoffer. Er is een verregaande individualisering met als gevolg dat men rekening houdt met de leeftijd, geslacht, fysieke kracht etc. van het slachtoffer.¹²⁶

ii. Dwang

Hiervoor kan eveneens worden verwezen naar de bespreking van bedreiging bij de aanranding.¹²⁷

Moreel geweld kan even gewichtig zijn als fysiek geweld. De morele dwang kan van die aard zijn de weerstand van het slachtoffer te breken. Zo kan een vader zijn dochter onder zulke morele druk

¹²¹ Cass. 17 oktober 2007, RW 2008-2009, 570-573; I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 491; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 88-89; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 109.

¹²² Corr. Namen, 11 september 1986, *Jur. Liège*, 1986, 685; Corr. Charleroi, 1 maart 1988, *J.T.*, 1989, 32; I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 492; B. Maingain, "Le viol entre époux: le droit d'aimer", (noot onder Brussel 21 juni 1979), *Rev. Trim. Dr. Fam.* 1980, 162; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 95-99; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 53-54 en 454-455.

¹²³ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 492; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 100; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 110; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 460.

¹²⁴ *Supra* Deel II, Hoofdstuk 1.2.1.2. punt i.

¹²⁵ Artikel 483 Strafwetboek

¹²⁶ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 492; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 100-103; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 461.

¹²⁷ *Supra* Deel II, Hoofdstuk 1.2.1.2. punt ii.

zetten dat ze uiteindelijk ophoudt weerstand te bieden. Er is dan geen sprake van fysiek geweld, maar van een grote psychologische druk.¹²⁸

iii. List

De list is een kunstgreep waardoor bij het slachtoffer de vrije wilsuiting wordt ontnomen.¹²⁹ Dit wetens en willens misleiden moet plaatsvinden voor of ten laatste op het moment van de seksuele penetratie.¹³⁰ Het zich voordoen als een andere persoon, bijvoorbeeld een geneesheer, is een list.¹³¹ Iemand die toestemming verkrijgt door middel van een list waarna hij overgaat tot penetratie zal zich dus schuldig maken aan verkrachting.

iv. Onvolwaardigheid of lichamelijk of geestelijk gebrek

Er zal sprake zijn van deze toestemminguitsluitende grond indien de daad mogelijk is gemaakt doordat de dader misbruik heeft gemaakt van de onvolwaardigheid van het slachtoffer.¹³²

Een onvolwaardigheid kan zowel definitief als tijdelijk zijn en kan betrekking hebben op een lichamelijk of geestelijk gebrek.¹³³ Indien het gaat over een gebrek als gevolg van het gebruik van geneesmiddelen, alcohol of drugs dan is er sprake van een tijdelijk gebrek.¹³⁴ Wanneer het niet gaat om een kortstondige toestand, betekent dit niet dat de persoon nooit een geldige toestemming kan geven. Mensen met een mentale of psychische handicap hebben immers ook recht op seksuele betrekkingen. In dat geval zal er moeten worden nagegaan of de vrije wilsbeslissing ontbrak.¹³⁵

v. Leeftijd

Een kind dat de volle leeftijd van veertien jaar nog niet heeft bereikt kan niet vrij toestemmen in een seksuele penetratie. Er is een onweerlegbaar vermoeden van afwezigheid van geldige toestemming. In deze situatie spreekt men van verkrachting bij gelijkstelling (art. 375 lid 6 Sw.).¹³⁶ In het geval van verkrachting bij gelijkstelling is de leeftijd een constitutief bestanddeel. In

¹²⁸ Corr. Brussel, 9 mei 1962, *J.T.*, 962, 426; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 105.

¹²⁹ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 59.

¹³⁰ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 493; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 106-107; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 110-111.

¹³¹ Corr. Brussel 26 januari 2004 *Journ. Proc.* 2004, nr. 474, 29; Antwerpen 20 mei 2010, *Soc. Kron.* 2010/10, 534.

¹³² I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 493.

¹³³ Verslag Merckx- Van Goey, *Parl. St. Kamer* 1988-1989, nr. 702/4, 13.

¹³⁴ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 493; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 108; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 112.

¹³⁵ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 493; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 112; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 463.

¹³⁶ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 493-494; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen,

de andere delen van artikel 375 Strafwetboek zal de leeftijd een verzwarende omstandigheid uitmaken.¹³⁷

2.2. Moreel bestanddeel

Verkrachting is een opzettelijk misdrijf waarbij het algemeen opzet volstaat. Hoewel de motieven van de dader niet van belang zijn¹³⁸, behoudens de discriminatoire drijfveer (art. 377bis Sw.), moet er bij de dader wel een seksuele drijfveer zijn. Zo zal het toebrengen van steekwonden in de vagina met de bedoeling verwondingen teweeg te brengen geen verkrachting zijn. Maar indien de dader een mes in de vagina brengt vanuit een seksuele drijfveer, dan zal er wel sprake zijn van verkrachting.¹³⁹

Bij de verkrachting bij gelijkstelling (art. 375 lid 6 Sw.) waar de leeftijd een constitutief bestanddeel is, is er zoals bij de aanranding van de eerbaarheid sprake van een gemengde schuldvorm.¹⁴⁰ Met betrekking tot de leeftijd zal de onachtzaamheid als schuldvorm volstaan. De dader zal zich slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden kunnen beroepen op de onwetendheid. Dwaling met betrekking tot de leeftijd zal slechts kunnen aanvaard worden indien elke voorzichtige persoon¹⁴¹ in dezelfde omstandigheden dezelfde vergissing zou hebben begaan.¹⁴²

Kluwer, 2010, 146; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 110-111; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 113.

¹³⁷ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 113.

¹³⁸ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 146; A. Dierckx, "Artikel 375 Sw." In *Larcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 302; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 114.

¹³⁹ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 489.

¹⁴⁰ *Supra* Deel II, Hoofdstuk 1.2.2.

¹⁴¹ Toetsing aan de gedraging van de goede huisvader.

¹⁴² D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 111-112; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 114-115; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 466-467.

DEEL III. Grenzen van de actuele strafbaarstelling

Tot op vandaag blijven er onduidelijkheden en tegenstrijdigheden bestaan omtrent de misdrijven van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting. Dit is het gevolg van uiteenlopende meningen die de rechtspraak en rechtsleer erop nahouden aangaande de grenzen van aanranding en verkrachting.

De rode draad doorheen deze thesis is de vraag hoe ver de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting reikt? Hierna komen twee feitelijke omstandigheden, passief voyeurisme en aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen, aan bod die de mogelijke inhoudelijke grenzen van de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting aangeven.

Bij de bespreking van het fenomeen van passief voyeurisme zal er specifiek worden ingegaan op de vraag of er sprake kan zijn van een strafbare inbreuk op de eerbaarheid van een persoon indien die persoon zich niet bewust is van enige handeling te zijnen opzichte. Zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak is hier onenigheid over.

Daarnaast wordt het zeer actuele onderwerp van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen besproken. In de huidige technologische maatschappij worden mensen er steeds vaker toe gebracht hun geslachtsorganen of secundaire geslachtskenmerken voor de webcam te ontbloten of zelfs seksuele handelingen te stellen voor de webcam.¹⁴³ De vraag stelt zich of men dergelijke seksuele gedragingen via moderne communicatiemiddelen onder de actueel bestaande strafbaarstelling van aanranding en verkrachting kan onderbrengen dan wel of er nood is aan een nieuwe wetsbepaling voor deze recent ontstane gedragingen?

Hoofdstuk 1: Passief voyeurisme

1. Het begrip 'passief voyeurisme'

Een voyeur is iemand die de neiging heeft om anderen, meestal geliefden, te bespioneren.¹⁴⁴

In de rechtsleer wordt het begrip passief voyeurisme gebruikt om het heimelijk begluren aan te duiden. Deze term komt evenwel niet voor in de wet.

Delbrouck definieert het passief voyeurisme als: "Het seksueel gedreven bespieden van andermans geheel of gedeeltelijke naaktheid, zonder weten van het slachtoffer, zelfs zonder dat het zich daaraan zou kunnen of moeten verwachten en alleszins zonder zijn toestemming".¹⁴⁵

Patrick Dewael heeft een wetsvoorstel ingediend omtrent passief voyeurisme waarin hij dit beschrijft als: "Het heimelijk bespieden van andermans naaktheid door binnen te kijken, te filmen, te gluren onder de rokken of door gaatjes in toiletruimtes,...".¹⁴⁶

¹⁴³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 21.

¹⁴⁴ Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal.

¹⁴⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 19; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 474-475.

2. Rechtsleer

Filmen via doorkijkspiegels, het gluren in kleedkamers of toiletten via gaatjes in de wand, het filmen of fotograferen onder de rokken van vrouwen zijn slechts enkele voorbeelden van de steeds vaker aan het licht komende feiten van passief voyeurisme.

In de rechtsleer zijn er uiteenlopende visies met betrekking tot dit fenomeen. Er zijn auteurs die stellen dat passief voyeurisme onder de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid moet kunnen worden geclassificeerd. Andere auteurs stellen dan weer dat het begluren van andermans naaktheid niet als aanranding van de eerbaarheid kan worden bestraft.

Grote voorstanders van de eerste visie, passief voyeurisme als aanranding van de eerbaarheid, zijn onder andere Delbrouck¹⁴⁷ en Stevens¹⁴⁸. Daarnaast zijn er de auteurs die de tweede visie bijtreden, namelijk passief voyeurisme is geen aanranding van de eerbaarheid. Voorstanders van de tweede visie zijn onder meer De Nauw¹⁴⁹, Schuermans¹⁵⁰ en Spriet¹⁵¹.

2.1. Passief voyeurisme: aanranding van de eerbaarheid

Delbrouck en Stevens, volgens wie passief voyeurisme kan worden gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid, zijn niet de enigen die deze visie verdedigen. Zij vinden onder meer steun bij de rechtspraak van de correctionele rechtbank van Hasselt, Tongeren en Leuven.¹⁵² Tevens beschouwen ze het 'roltrap-arrest'¹⁵³ van het Hof van Cassatie als een bevestiging van de strafbaarstelling van passief voyeurisme als aanranding van de eerbaarheid.

Het feit dat er tussen de dader en het slachtoffer geen aanraking of lichamelijk contact moet zijn om de gedraging als aanranding te kwalificeren¹⁵⁴, heeft volgens deze auteurs tot gevolg dat er ook geen rechtstreekse interactie vereist is tussen beide. Een gebrek aan interactie tussen dader

¹⁴⁶ Memorie van toelichting van 5 augustus 2013 bij wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

¹⁴⁷ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 19-21; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20-22.

¹⁴⁸ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 474.

¹⁴⁹ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 138-139.

¹⁵⁰ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 811-815; F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478-479.

¹⁵¹ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 89-92.

¹⁵² *infra*

¹⁵³ Cass. 24 mei 2011, P. 10.1990N, NC 2012, 60, noot B. Ketels.

¹⁵⁴ Cass. 6 oktober 2004, P.04.0665.F, overwg.3; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 18-19; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

en slachtoffer zal, volgens hen, geen afbreuk doen aan de strafwaardigheid van het gedrag van de dader.¹⁵⁵ Het is bijgevolg geen vereiste dat het slachtoffer zich bewust is van de feiten.

Omwille van het feit dat deze auteurs verdedigen dat er geen interactie tussen de dader en het slachtoffer vereist is en het slachtoffer dus zelfs niet op de hoogte moet zijn van de aanranding, is het volgens hen evenmin vereist dat het slachtoffer bekend is.¹⁵⁶

Het komt regelmatig voor dat het betrappen van een voyeur aanleiding geeft tot een huiszoeking waarna er heel wat belastend materiaal betreffende andere gevallen van gluren gevonden wordt. Tevens komt het voor dat andere feiten aan het licht komen tijdens het verhoor van de gluurder. De anonimiteit van de slachtoffers zal hier niet ter zake doen aangezien de identiteit van het slachtoffer geen bestanddeel van het misdrijf uitmaakt. Zo zal er zelfs sprake zijn van aanranding van de eerbaarheid wanneer de persoon geen weet heeft van het begluren en de persoon anoniem blijft. Men moet immers naar het *collectieve* aanvoelen van de maatschappij kijken om de feiten als strafbaar te kwalificeren. Het individueel aanvoelen van het slachtoffer is hier van ondergeschikt belang.¹⁵⁷

Het is evenmin een vereiste dat het bespieden ogenblikkelijk en visueel gebeurt. Volgens Delbrouck blijven de daders strafbaar zelfs indien ze pas achteraf kennis nemen van de gemaakte opnames.¹⁵⁸ Men kan hier denken aan het heimelijk filmen of fotograferen onder de rokken van vrouwen, het plaatsen van een camera in een toilet of kleedkamer etc. De dader zal slechts later van 'zijn werk' kennismaken, maar dit verandert, althans volgens Delbrouck, niets aan zijn strafwaardigheid.

Tevens moet er bij pluszestienjarigen¹⁵⁹ worden nagegaan of er al dan niet sprake is van geweld of bedreiging. Dit zal het geval zijn wanneer het slachtoffer ingevolge het 'onverhoeds'¹⁶⁰ of 'bij verrassing'¹⁶¹ optreden van de dader niet de mogelijkheid heeft gehad zich te verzetten. Maar volgens Stevens kan het onverhoeds karakter ook voortvloeien uit het feit dat het slachtoffer er geen weet van had dat hij werd bekeken. Het slachtoffer heeft dan immers niet de kans zich tegen het gedrag van de dader te verzetten.¹⁶² Dit, het bestempelen van het gedrag van de dader als onverhoeds of bij verrassing, heeft tot gevolg dat er sprake is van geweld zoals beschreven in artikel 373 Strafwetboek en dus dat er geen geldige toestemming is.¹⁶³ Indien de feitelijke situatie

¹⁵⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20.

¹⁵⁶ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 149.

¹⁵⁷ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 149-150.

¹⁵⁸ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20-22.

¹⁵⁹ Zoals reeds aangegeven kan een minzestienjarige niet geldig toestemmen en is geweld of bedreiging en dus verrassing niet vereist.

¹⁶⁰ Het begrip "onverhoeds" betekent volgens *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal* "volkomen onverwacht".

¹⁶¹ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 150.

¹⁶² L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 475.

¹⁶³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de*

kan worden gekwalificeerd als bij verrassing gepleegd gedrag dan zal het in het toepassingsgebied vallen van de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging en zal de dader op basis van die strafbaarstelling kunnen worden gesanctioneerd.

Indien het slachtoffer gekend is, zal men hem of haar verhoren om te oordelen of er bij verrassing gehandeld is, en of er dus een gebrek aan geldige toestemming is. Het is zo dat de meerderheid van slachtoffers, die naderhand kennisnemen van het voyeurisme, hier nooit in zouden hebben toegestemd en zich enorm in hun eerbaarheid gekrenkt voelen.¹⁶⁴ Indien daarentegen het slachtoffer niet geïdentificeerd kan worden, zal het onderzoek zelf moeten uitwijzen of er al dan niet sprake is van 'verrassing'.¹⁶⁵

Hoewel het persoonlijk aanvoelen van het slachtoffer niet doorslaggevend is om te bepalen of er sprake is van een aantasting van de eerbaarheid, maar integendeel de seksuele integriteit van een persoon zoals die door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren¹⁶⁶ beslissend is, zullen de subjectieve gevoelens toch een rol spelen bij het collectieve aanvoelen van de maatschappij.¹⁶⁷

Het collectieve bewustzijn is tijdgebonden. In onze samenleving komt men meer en meer in aanraking met naaktheid en seksualiteit. Zo worden films steeds explicieter, worden erotische boeken wereldwijde hypes¹⁶⁸ en worden we op televisie en in roddelbladen steeds meer geconfronteerd met *andermans* naakte lichaam. Toch zal ons collectieve aanvoelen ten aanzien van de doorsnee burger in de maatschappij heel wat braver en preutser zijn. Het verschil ligt hem er net in dat het gaat om andermans naaktheid. Bij acteurs, fictieve personages en mensen die door hun beroep in de schijnwerpers staan, wordt de naaktheid en seksualiteit makkelijker aanvaard. Voor de 'gewone mens' blijft de seksuele intimiteit iets wat binnen vier muren bewaard moet blijven. Dus, hoewel onze samenleving toleranter wordt ten aanzien van naaktheid en seksualiteit, zal het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving t.a.v. de eigen seksualiteit toch meer bescheiden en preutser zijn.¹⁶⁹

Zo stelt Delbrouck eveneens dat als een koppeltje *vrijwillig* de liefde bedrijft, terwijl het bespied wordt, dit geen afbreuk doet aan de strafbaarheid. Eerst en vooral is het niet hun moraliteit die in

eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 474-475.

¹⁶⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. Straf.*, 2012, 20.

¹⁶⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21.

¹⁶⁶ Cass. 24 mei 2011, P. 10.1990.N, NC 2012, 60.

¹⁶⁷ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 137-138; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12-15; I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 149; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in F. Verbruggen, R. Verstraeten, B. Spriet (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 84-87.

¹⁶⁸ Zoals o.a. de 'Fifty shades' trilogy van E.L. James.

¹⁶⁹ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 149.

aanmerking moet worden genomen om te bepalen of er sprake van aanranding van de eerbaarheid is maar bovendien bedreven zij de liefde in een, volgens hun, private en besloten ruimte.¹⁷⁰

Deze auteurs scheren evenwel niet elke situatie over dezelfde kam. Zij zijn van mening dat niet elke omstandigheid van bespieden of begluren een aanranding van de eerbaarheid is. Er moet een onderscheid gemaakt worden naargelang de situatie waarbinnen het bespieden of gezien worden plaatsvindt.

Een eerste situatie is deze waarbij iemand zich ontkleedt op een openbare plaats of naakt rondloopt op een openbare plaats. Men kan hier onder meer denken aan een naaktstrand. Deze personen zullen niet in hun eerbaarheid gekrenkt worden indien ze worden bekeken, ook al zullen sommigen onder hen voyeuristische bedoelingen hebben. Indien de persoon zich ontkleedt zonder de bedoeling gezien te worden, maar dit omwille van de locatie toch mogelijk blijkt, zal hij niet in zijn eerbaarheid gekrenkt zijn. Dit zal ook het geval zijn bij het zonnebaden op een hotel- of appartementsterras. Tevens zal dit het geval zijn indien men zich ontkleedt in een kamer zonder de gordijnen dicht te trekken.¹⁷¹ De betrokkene dient er immers rekening mee te houden dat hij bespied of gezien kan worden. Hij zal in dat geval niet verrast worden in zijn intimiteit. Indien men toevallig met de naaktheid van een ander geconfronteerd wordt, zal er evenmin sprake zijn van een strafbaar feit aangezien de persoon niet de bedoeling had de seksuele integriteit te schenden.¹⁷²

Daarentegen is de persoon die zich ontkleedt op een plaats waarbij hij ervanuit kan gaan dat hij niet gezien maar toch bespied wordt, volgens deze strekking, wel degelijk aangetast in zijn eerbaarheid.¹⁷³

Beknopt samengevat stellen deze auteurs dat er geen seksuele interactie vereist is tussen dader en slachtoffer om aantasting van de eerbaarheid vast te stellen. Om te beoordelen of er sprake is van aantasting van de seksuele integriteit moet men kijken naar het collectieve aanvoelen van de maatschappij.

Een tweede essentieel bestanddeel is het gebrek aan geldige toestemming. Volgens deze strekking kan hieraan voldaan zijn indien de beglurde niet de mogelijkheid had zich te verzetten. Er is dan sprake van onverhoeds handelen en dus van geweld in de zin van artikel 373 Strafwetboek.

Wel vindt Delbrouck, ondanks het feit dat het voor hem duidelijk is dat passief voyeurisme binnen de grenzen van de aanranding valt, dat de wetgever duidelijkheid zou moeten brengen en het

¹⁷⁰ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 22.

¹⁷¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20-21; Memorie van toelichting bij wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

¹⁷² Bv. Het zien van een naakte medepatiënt in het ziekenhuis, of binnenwandelen in een openbare toilet waarbij de deur niet op slot is gedaan.

¹⁷³ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20-21; Memorie van toelichting bij wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

artikel 373 Strafwetboek het best zou aanpassen om enige twijfel en verwarring bij anderen weg te werken.¹⁷⁴

2.2. Passief voyeurisme: geen aanranding van de eerbaarheid

Een groot aantal auteurs zijn echter een andere mening toegedaan. Hoewel ook deze auteurs erkennen dat aanraking van het lichaam niet vereist is, stellen ze dat louter passief voyeurisme geen aanranding van de eerbaarheid kan uitmaken aangezien er volgens hen enige vorm van interactie vereist is tussen de dader en het slachtoffer. Ze worden hierin gevolgd door rechtspraak van onder andere Antwerpen en Dendermonde¹⁷⁵. Ook lijkt deze visie steun te vinden in cassatiearresten, onder andere het 'hotelvoyeur-arrest'¹⁷⁶ van 23 januari 2008 en heel recent het Franstalig cassatiearrest van 27 november 2013¹⁷⁷.

Volgens De Nauw is fysieke aantasting vereist voordat er sprake kan zijn van aanranding van de eerbaarheid. Hij neemt geen genoegen met woorden, voorstellen, gebaren of louter passief voyeurisme.¹⁷⁸ Met fysieke aantasting wil De Nauw zeggen dat er enige vorm van rechtstreeks contact vereist is zonder dat er daarbij sprake moet zijn van aanraking.¹⁷⁹ Volgens hem moet er een vorm van interactie zijn tussen beide partijen om van aanranding van de eerbaarheid te kunnen spreken. Dit zal onder andere het geval zijn indien de dader het slachtoffer dwingt zich te ontkleden, de dader gebruikt het slachtoffer dan immers als instrument. Het louter bekijken van een naakt lichaam, zelfs indien er sprake is van verrassing, zal daarentegen geen aanranding zijn.¹⁸⁰

Schuermans en Spriet stellen eveneens de seksuele interactie tussen dader en slachtoffer voorop als vereiste voor aanranding van de eerbaarheid. Hoewel ook zij aannemen dat feitelijk lichamelijk contact geen noodzakelijke voorwaarde is, beschouwen ze een seksuele interactie tussen beide partijen wel noodzakelijk.¹⁸¹ Met seksuele interactie wordt een rechtstreeks op elkaar inwerkend fysiek gedrag beoogd. Er moet een wisselwerking¹⁸² zijn tussen dader en slachtoffer en die interactie moet een seksueel karakter bezitten.¹⁸³ Louter passief voyeurisme waarbij het slachtoffer zich niet bewust is van de gluurder valt hier dan ook niet onder.

¹⁷⁴ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 150.

¹⁷⁵ *Infra*

¹⁷⁶ Cass. 23 januari 2008, P.080105.F, *RABG* 2008, afl. 13, 810, noot F. Scheurmans.

¹⁷⁷ Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F/1, *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3, noot P. Vanwalleghem.

¹⁷⁸ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 138-139.

¹⁷⁹ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 139.

¹⁸⁰ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 139.

¹⁸¹ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478-479.; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 89.

¹⁸² Het begrip "interactie" betekent volgens *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal* "wisselwerking".

¹⁸³ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 89.

Deze auteurs leggen de focus op het feit dat aanranding van de eerbaarheid moet gebeuren 'op of met behulp van de persoon'¹⁸⁴. Dit vereist dus minstens dat de dader het slachtoffer aanzet tot het bewust stellen van een seksuele handeling. Bij afwezigheid van enige seksuele interactie tussen de gluurder en de begluurde zal er geen sprake zijn van aanranding van de eerbaarheid. Zo zal het passief begluren van mensen die de liefde bedrijven zonder dat ze hiervan op de hoogte zijn, het bespieden van mensen in een kleedhokje of hotelbadkamer¹⁸⁵,... geen aanranding zijn aangezien de passieve voyeur de begluurde geen daad laat stellen.

Er moet een inbreuk zijn op de seksuele integriteit om te kunnen spreken van aanranding van de eerbaarheid. Maar het zal moeilijk zijn een inbreuk te plegen op de seksuele integriteit indien de begluurde persoon niet eens op de hoogte is van de handeling.¹⁸⁶ Zoals reeds herhaaldelijk gezegd moet ook hier gekeken worden naar hoe het collectief bewustzijn van een samenleving deze handeling ervaart.¹⁸⁷ Wel is het zo dat de samenleving kan aannemen, afhankelijk van de situatie, dat er geen sprake is van een inbreuk op de seksuele integriteit van een persoon wanneer hij zich van geen kwaad bewust is.

Voordat er sprake kan zijn van aanranding van de eerbaarheid moet er een ontstentenis van geldige toestemming zijn bij het slachtoffer. Door een gebrek aan bewuste interactie tussen beide kan niet met zekerheid vastgesteld worden of er al dan niet toestemming zou zijn geweest.¹⁸⁸ Het is mogelijk dat het slachtoffer geen bezwaar zou hebben gehad tegen het voyeurisme.¹⁸⁹

Om deze strafbaarstelling van aanranding te kunnen aannemen, moet er ten aanzien van pluszestienjarige slachtoffers¹⁹⁰ sprake zijn van geweld of bedreiging.

Het moet gaan om een opgedrongen seksuele handeling. In tegenstelling tot de eerste visie stellen deze auteurs dat het slachtoffer zich minstens bewust is van de gestelde handelingen. Indien er geen bewuste interactie is tussen dader en slachtoffer kan er moeilijk sprake zijn van een zedelijke dwang en dus evenmin van aanranding van de eerbaarheid.¹⁹¹

De door de rechtspraak ontwikkelde theorie waarbij de verrassing gelijkgesteld wordt aan geweld, nemen deze auteurs niet aan in deze situatie.¹⁹² Bij de verrassing is er immers ook de vereiste dat

¹⁸⁴ Artikel 372 Strafwetboek.

¹⁸⁵ Antwerpen 16 oktober 2003, NC 2006, 130.

¹⁸⁶ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478.

¹⁸⁷ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 812; Cass. 24 mei 2011, P. 10.1990N, NC 2012, 60, noot B. Ketels.

¹⁸⁸ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 89-91.

¹⁸⁹ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478.

¹⁹⁰ Eens de leeftijdsgrens van 16, respectievelijk 18 jaar, bereikt is kan men instemmen met een seksuele handeling en moet er dus sprake zijn van geweld of bedreiging.

¹⁹¹ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 812; F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478.

¹⁹² P. Vanwallegem, "Heimelijk filmen van seks geen Aanranding van eerbaarheid" (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

er enige fysieke of geestelijke dwang moet zijn waardoor het slachtoffer geen enkele verzetsmogelijkheid had, maar daar is hier geen sprake van.¹⁹³

Tot slot moet er in hoofde van de dader ook sprake zijn van een algemeen opzet om de seksuele integriteit aan te tasten. Schuermans is de mening toegedaan dat niet met zekerheid kan worden gezegd dat de dader met algemeen opzet handelt bij het passief bekluren van zijn slachtoffers. Bij het heimelijk bespieden zal het opzet van de dader er immers vaak in bestaan de eigen lusten te bevredigen en niet om het slachtoffer in zijn eerbaarheid te kwetsen.¹⁹⁴ Zijn enige drijfveer zal in vele gevallen het behagen van eigen driften zijn.

“Het is noodzakelijk dat het lichaam tegen de zin van het slachtoffer betrokken wordt in een handeling die op zichzelf op het moment van zijn voltrekken door het collectief bewustzijn als onwelvoeglijk ervaren wordt.”¹⁹⁵ Wat volgens Vanwalleghem ¹⁹⁶ niet het geval is indien het bekluren geniepig plaatsvindt. Met de vaststelling dat het slachtoffer verrast werd, waardoor er aangenomen wordt dat erg geen geldige toestemming is, wordt geen genoegen genomen.

Wat in de ogen van deze auteurs essentieel is en niet mag ontbreken om een handeling als aanranding van de eerbaarheid te kwalificeren is de seksuele interactie tussen beide partijen. Hoewel aanraking niet vereist is, moet de dader het slachtoffer hebben aangezet tot het zich ontkleden, de borsten te ontbloten, bepaalde handelingen te stellen etc.

2.3. Passief voyeurisme: kwalificeren als een ander misdrijf

Indien passief voyeurisme niet kan worden gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid is het dan zo dat de voyeur vrijuit gaat? Of is er toch nog een manier om het als misdrijf te kwalificeren?

Schuermans meent dat, hoewel passief voyeurisme niet kan worden ondergebracht onder aanranding van de eerbaarheid, er wel degelijk sprake kan zijn van een misdrijf.¹⁹⁷

Een eerste rechtsgrond waarop men zich volgens hem kan baseren is een inbreuk op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (Privacywet). Hij ziet het gebruik van camera's als een verwerking van persoonsgegevens waardoor het onder het toepassingsgebied van de Privacywet ressorteert, zelfs indien er geen sprake is van registratie.¹⁹⁸

¹⁹³ F. Schuermans, “Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid” (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 812.

¹⁹⁴ F. Schuermans, “Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid” (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814.

¹⁹⁵ P. Vanwalleghem, “Heimelijk filmen van seks geen aanranding van eerbaarheid” (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

¹⁹⁶ P. Vanwalleghem, “Heimelijk filmen van seks geen aanranding van eerbaarheid” (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

¹⁹⁷ F. Schuermans, “Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid” (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814.

¹⁹⁸ F. Schuermans, “Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid” (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814.

Artikel 4 § 1 van deze wet stelt dat er een eerlijke en rechtmatige verwerking vereist is met een welbepaald doel (art. 5).¹⁹⁹ Tevens moet er voorzien worden in informatieverstrekking aan de betrokkene (art. 9). In artikel 6 wordt de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot het seksuele leven verboden. Door het heimelijk filmen van een geheel of gedeeltelijk naakte persoon zal de passieve voyeur, volgens Schuermans, deze wetsbepalingen overtreden. Dit heeft tot gevolg dat er geen sprake is van een toegelaten verwerking van persoonsgegevens en dus schendt de voyeur de Privacywet.²⁰⁰

Schuermans stuit hier wel op verzet. Ten eerste werpt de vraag zich op of er wel degelijk sprake is van een persoonsgegeven. Delbrouck heeft zijn twijfels over het feit of het bekluren van een naakt lichaam of het registreren van de beelden een persoonsgegeven is.²⁰¹

Artikel 1 van de Privacywet definieert persoonsgegevens als volgt "Voor de toepassing van deze wet wordt onder "persoonsgegevens" iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon verstaan, hierna "betrokkene" genoemd; als identificeerbaar wordt beschouwd een persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identificatienummer of van één of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit."

Aan de hand van deze definitie lijkt er weinig twijfel te bestaan dat het lichaam wel degelijk een persoonsgegeven is, aangezien het betrekking heeft op informatie over een identificeerbare natuurlijke persoon.

Wat mij problematischer lijkt is het 'verwerken' van die gegevens. Artikel 1§2 definieert de verwerking als "elke bewerking of elk geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd met behulp van geautomatiseerde procédés, zoals het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op enigerlei andere wijze ter beschikking stellen, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van persoonsgegevens."

Naar mijn mening zal er enkel sprake kunnen zijn van verwerking indien het bekijken van een naakt persoon gebeurt door het gebruik van een camera, hoewel dit niet door de wet vereist is.

Zelfs indien men aanneemt dat het bekluren zou kunnen vallen onder verwerking²⁰², dan nog botst men op artikel 3 §2 Privacywet dat stelt dat de wet niet van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens die door een natuurlijke persoon in activiteiten met uitsluitend persoonlijke of huishoudelijke doeleinden wordt verricht.²⁰³ Een passieve voyeur zal in eerste instantie alleen gluren voor zijn persoonlijk genot. Het is enkel indien de voyeur opnames maakt van de bekluurde

¹⁹⁹ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814; F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478-479.

²⁰⁰ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814.

²⁰¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12.

²⁰² Bijvoorbeeld bij voyeurisme door gebruik van een camera.

²⁰³ P. Vanwallegem, "Heimelijk filmen van seks geen aanranding van eerbaarheid" (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

persoon en die verspreidt dat men eventueel zou kunnen denken aan een inbreuk op de Privacywet.

Daarbij moet ook opgemerkt worden dat de schendingen van de Privacywet enkel met geldboetes bestraft kunnen worden.²⁰⁴

Dus, hoewel men bij passief voyeurisme zou kunnen denken aan een inbreuk op de Privacywet zal deze wet, naar mijn mening, vaak tekort schieten.

Een andere rechtsgrond waaraan men zou kunnen denken is de wet tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's (Camerawet) van 21 maart 2007. Schuermans stelt dat er sprake kan zijn van een overtreding van deze wet op basis van artikel 8 en/of 10 van de Camerawet.²⁰⁵ Artikel 8 stelt dat elk heimelijk gebruik van bewakingscamera's verboden is en artikel 10 stelt dat bewakingscamera's geen beelden mogen opleveren die de intimiteit van een persoon schenden.

Ook deze wet zal geen toepassing kunnen vinden. Eerst en vooral zou dit enkel kunnen worden toegepast op passief voyeurisme met behulp van technische middelen, met name een camera. Maar zelfs indien de gluurder gebruikmaakt van een camera zal de wet, volgens mij, niet kunnen worden aangewend aangezien voor de toepassing ervan sprake moet zijn van een bewakingscamera met het oog op bewaking en toezicht.²⁰⁶ In de meeste²⁰⁷ gevallen zal er geen sprake zijn van een bewakingscamera, maar wel van een privécamera die niet tot doel heeft toezicht te houden.

Wel moet erop gewezen worden dat Schuermans deze mening er niet steeds op nahoudt. In een eerdere noot²⁰⁸ stelde hij immers dat de Camerawet m.b.t. dat geval geen toepassing kon vinden en haalde artikel 8 en 10 onderuit als mogelijke grond voor de overtreding.²⁰⁹

Een derde en laatste mogelijke rechtsgrond die aangehaald kan worden is belaging in de zin van artikel 442bis Strafwetboek.²¹⁰ Maar dit brengt wel enkele problemen met zich mee.

Eerst en vooral m.b.t. het begrip belaging. De wetgever heeft ervoor gekozen het begrip belaging niet te definiëren met het oog op het bieden van een ruime beoordelingsmarge voor de rechters.²¹¹

Het gevolg is dat er hieromtrent onduidelijkheid heerste in rechtsleer en rechtspraak. Het Hof van Cassatie heeft op 21 februari 2007 duidelijkheid gebracht: "Het misdrijf belaging bestaat voor de

²⁰⁴ Hoofdstuk VIII Privacywet.

²⁰⁵ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478. Dit in tegenstelling tot wat hij in een eerder artikel stelde. F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814-815.

²⁰⁶ Artikel 2.4° en 3 Wet tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's.

²⁰⁷ Men zou eventueel kunnen denken aan het gebruik van bewakingscamera's waarbij men zicht heeft op paskamers. In dat geval zou het eventueel wel een inbreuk op artikel 8 en/of 10 Camerawet kunnen opleveren.

²⁰⁸ Cass. 23 januari 2008, P.13.0714.F/1, *RABG* 2009, 810-815, noot F. Schuermans.

²⁰⁹ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814-815.

²¹⁰ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 479.

²¹¹ M. De Rue, "Le harcèlement" in H. Bosly en C. De Valkeneer (eds.), *Les infractions. Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 728; P. Vanwalleghem, "Cassatie verduidelijkt begrip belaging", *Juristenkrant* 2007, afl. 147,8.

dader uit *niet-aflatende of steeds terugkerende gedragingen*, die iemands persoonlijke levenssfeer ernstig aantasten door hem op irritante wijze lastig te vallen, daar waar hij dit gevolg van zijn gedrag kende of had moeten kennen" [mijn cursivering].²¹² Als gevolg zal er slechts sprake kunnen zijn van belaging indien de gedraging een repetitief karakter heeft. Tevens moet de belaging betrekking hebben op een bewuste persoon. De passieve voyeur zal niet vaak een bewuste persoon viseren maar daarentegen willekeurige mensen bespieden. Een tweede probleem is dat een vervolging op basis van artikel 442bis Strafwetboek enkel mogelijk is indien de klacht ingediend wordt door de persoon die beweert belaagd te zijn, belaging is immers een klachtenmisdrijf. Dit kan problematisch zijn aangezien bij passief voyeurisme de kans reëel is dat het slachtoffer niet wist dat hij begluurd werd.

Bijgevolg zal ook belaging vaak geen passende oplossing bieden voor het strafbaar stellen van het passief voyeurisme.

3. Rechtspraak

3.1. Inleiding

Zoals hierboven aangegeven zijn er dus twee verschillende visies in de rechtsleer. Deze twee visies weerspiegelen zich eveneens in de rechtspraak.

Voor deze materie is het uiterst belangrijk de rechtspraak grondig te analyseren. Bij de bespreking van de rechtspraak zal een onderscheid gemaakt worden tussen de twee strekkingen, pro en contra. De rechtspraak wordt chronologisch besproken met telkens eerst een korte weergave van de feiten waarna de beslissing van de rechter volgt.

3.2. Passief voyeurisme: rechtspraak pro aanranding van de eerbaarheid

- Correctionele rechtbank Leuven, 19 december 2006²¹³

Het meerderjarige slachtoffer keerde na het zwemmen terug naar een kleedhokje om zich af te drogen. Terwijl zij zich, naakt, aan het afdrogen was, schrok ze toen ze zag dat er een man van onder de scheidingswand de kleedkamer binnenkeek. Ze begon onmiddellijk te roepen. De beklagde gaf zelf toe dat hij in dat jaar een vijftiental keren onder kleedhokjes had gegluurd en het gluren in dit geval een tweetal minuten had geduurd. Het slachtoffer verklaarde dat voordat ze het gluren had opgemerkt, ze door de open ruimte onder de scheidingswanden een schaduw in het hokje naast haar had gezien die opvallende bewegingen maakte. Het leek haar alsof iemand aan het masturberen was.

De rechtbank wijst erop dat er door de wetgever geen definitie gegeven is van 'aanranding van de eerbaarheid' en verwijst naar de definitie die eraan gegeven werd door Delbrouck en die algemeen aanvaard wordt: "Een tegen het maatschappelijk eerbaarheidsgevoel indruisende gedraging door de dader gesteld op of met behulp van een persoon, die hetzij er niet in toestemt of in normale

²¹² Cass. 21 februari 2007, P.06.1415.F. Bevestigd in Cass. 24 November 2009, P.09.1060.N.

²¹³ Corr. Leuven 19 december 2006, *T. Straf.* 2007, afl.3, 217-219.

omstandigheden er niet in zou toegestemd hebben, hetzij geacht wordt er niet in te kunnen toestemmen, waardoor hij diens fysiek seksueel zelfbeschikkingsrecht bewust, gewild of minstens onrechtmatig aantast.”²¹⁴

Bovendien stelt de rechtbank dat de eerbaarheid verband houdt met wat op seksueel gebied geoorloofd is. Men moet kijken naar het seksueel normbesef en fatsoen dat op dat ogenblik in de betrokken samenleving gangbaar of laakbaar is.

De handeling moet gericht zijn op het aanraken, ontbloten of begluren van de geslachtorganen of secundaire geslachtskenmerken om strafbaar te kunnen zijn. Lichamelijk contact tussen dader en slachtoffer is echter niet vereist.

Aangezien we hier te maken hebben met een meerderjarige die begluurd wordt zal er enkel sprake zijn van een strafbare indien het gesteld is met geweld of bedreiging (art. 373 lid 1 Sw.). De rechtbank wijst erop dat indien het slachtoffer verschalkt wordt door de listige of onverhoedse wijze van handelen van de dader, er sprake kan zijn van geweld of bedreiging.

Het feit dat het slachtoffer niet op de hoogte was van het feit dat zij bespied werd, zorgt ervoor dat ze zich niet heeft kunnen verzetten tegen het gedrag van de dader. Ze werd dus verrast en indien ze dit eerder had geweten, had ze zich hiertegen zeker verzet. Toen ze de beklagde opmerkte, heeft ze ook onmiddellijk geprotesteerd. Op basis hiervan concludeert de rechtbank dat de feiten een aanranding van de eerbaarheid met geweld vormen. Wel is het masturberen van de beklagde niet bewezen door de enkele verklaring van het slachtoffer.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 12 oktober 2007²¹⁵ en Hof van beroep Antwerpen, 10 september 2009

Beklaagde had in een draagtas een digitaal fototoestel verstopt waarin er een opening voorzien was voor de lens van het fototoestel. Vervolgens ging hij vlak achter een nietsvermoedende vrouw staan en hield daarbij de tas met het fototoestel laag tegen de grond om zo onder de rok van de vrouw te kunnen fotograferen.

Beklaagde argumenteert dat hij foto's maakte van beelden die voor eenieder publiekelijk zichtbaar waren.

De correctionele rechtbank wijst het verweer van de dader af aangezien hij foto's maakte vanuit een zodanig perspectief dat de beelden niet in het openbaar zichtbaar waren.

Beklaagde stelt tevens dat er geen sprake was van geweld of bedreiging. Ook dit wijst de rechtbank af vermits geweld erin kan bestaan dat men door het onverhoeds handelen geen gelegenheid heeft weerstand te bieden. Door het heimelijke karakter van de foto's is er hier sprake van onverhoeds handelen.

Het feit dat de foto's wazig zijn of dat de vrouwen onherkenbaar zijn, doet geen afbreuk aan de strafbaarstelling van de feiten.

²¹⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 11.

²¹⁵ Corr. Hasselt 12 oktober 2007, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

Hiertegen heeft de beklaagde hoger beroep ingesteld.

Het hof van beroep²¹⁶ verwijst naar de door de eerste rechter aangenomen redengeving en herneemt deze. De ten laste gelegde feiten zijn bewezen gebleven.

- Correctionele rechtbank Tongeren, 3 maart 2011²¹⁷

Hoewel de woning van het slachtoffer niet via de openbare weg bereikbaar was, had de beklaagde zich toegang verschaft tot de afgesloten tuin. Hij maakte de vensterbank van het badkamerraam dat zich op de benedenverdieping bevindt, vrij om zo een beter zicht te hebben op wat zich in de badkamer afspeelde. Daarna nam hij plaats op een tuinstoel van het slachtoffer die hij bewust voor het badkamerraam had gepositioneerd om van daaruit het slachtoffer te begluren en met een digitaal fototoestel te filmen terwijl zij zich nietsvermoedend aan het wassen was. Toen hij betrapt werd door de partner van het slachtoffer, vluchtte hij weg en liet zijn fototoestel achter met daarop foto's van zichzelf waardoor het eenvoudig was hem te identificeren.

De rechtbank verklaart dat het slachtoffer in haar seksuele intimiteit geschonden is aangezien ze zich in haar badkamer bevond waarvan ze mocht uitgaan dat er geen inkijk was. De rechtbank stelt dat de feiten laakbaar en maatschappelijk ontoelaatbaar zijn. Beklaagde heeft bij verrassing gehandeld waardoor de rechtbank concludeert dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging.

De beklaagde is niet ter zitting verschenen en heeft verzet aangetekend tegen het verstekvonnis. Dit verzet werd op 9 juni 2011²¹⁸ ontvankelijk verklaard waardoor de rechtbank van eerste aanleg van Tongeren de zaak op 8 december 2011²¹⁹ opnieuw heeft beslecht.

De rechtbank heeft opnieuw beslist dat de beklaagde het slachtoffer in haar seksuele eerbaarheid gekrenkt heeft door haar te begluren. Doordat hij haar verraste, bevond het slachtoffer zich in de onmogelijkheid zich aan dit gedrag te onttrekken. Hiermee bevestigt de rechtbank haar eerdere beslissing.

- Correctionele rechtbank Tongeren, 24 november 2011²²⁰

Beklaagde had met zijn gsm beeldopnames gemaakt van een vrouw op het ogenblik dat zij zich op een toilet in het ziekenhuis in Genk bevond. Na verder onderzoek werden er 107 gelijkaardige filmbestanden van niet nader geïdentificeerde dames op een toilet gevonden.

Volgens de rechtbank is er sprake van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging aangezien het slachtoffer verrast werd door het onverhoeds handelen van de beklaagde.

²¹⁶ Antwerpen 10 september 2009, not.nr.1148.P.2007, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²¹⁷ Corr. Tongeren 3 maart 2011, not.nr. TG37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²¹⁸ Corr. Tongeren 9 juni 2011, not.nr. TG 37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²¹⁹ Corr. Tongeren 8 december 2011, not.nr. TG 37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²²⁰ Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb. Rechtsl.* 2012, 148.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 23 april 2012²²¹

Beklaagde nodigde het slachtoffer uit bij hem thuis om zich na het sporten te douchen of te blijven slapen. Terwijl het slachtoffer onder de douche stond, heeft hij stiekem beeldmateriaal gemaakt.

Ten aanzien van deze persoon acht de rechtbank het bewezen dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging, vermits deze persoon gefilmd werd buiten zijn wil en zonder ervan op de hoogte te zijn geweest,. Aangezien de persoon geen weet had van het filmen heeft hij hier niet mee kunnen instemmen noch zich hier tegen kunnen verzetten. Er is sprake van een onverhoeds handelen van de dader waardoor de rechtbank het bestanddeel van geweld of bedreiging in de zin van artikel 373 Strafwetboek bewezen acht.

De rechtbank aanvaardt aldus de tenlastelegging van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging op een persoon van het mannelijk geslacht.

Bij de bespreking van het fenomeen aanranding van de eerbaarheid of verkrachting via moderne communicatiemiddelen zal op dit vonnis dieper worden ingegaan aangezien er ook feiten zijn die eventueel als dusdanig kunnen worden gekwalificeerd.²²²

- Correctionele rechtbank Tongeren, 7 juni 2012²²³

Beklaagde heeft in de JBC te Bree met zijn gsm onder de rok van een winkelbediende gefilmd of een foto gemaakt terwijl ze gebukt de rekken aan het opruimen was. Daarna werd hij door de uitbater opgemerkt. Beklaagde werd uiteindelijk geïdentificeerd door de uitbater van een nabijgelegen winkel. Voor de beklagde zijn gsm in beslag genomen werd, heeft hij snel nog een verdachte foto verwijderd. Beklaagde verklaarde in zijn eentje wat te zijn gaan wandelen in de JBC zonder iets gekocht te hebben en de foto zou per ongeluk genomen zijn. Bij de controle van zijn toestel werden er gelijkaardige beelden gevonden alsook een foto van zijn eigen lid.

De rechtbank verklaart de beklagde schuldig aan aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging. Door zijn onverhoeds handelen heeft het slachtoffer immers niet de gelegenheid gehad zich te verzetten tegen de handelingen. De bewezen verklaarde feiten zijn laakbaar en maatschappelijk ontoelaatbaar. De rechtbank wijst er tevens op dat er geen rechtstreeks fysiek contact vereist is tussen dader en slachtoffer.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 8 april 2013²²⁴

Beklaagde wikkeld een handcamera in een plastic draagtas waarbij de lens steeds onbedekt bleef. Met deze draagtas wandelde hij rond in diverse winkels en op de rommelmarkt waar hij stiekem onder de rokken van vrouwen filmde. Het beeldmateriaal van de bewakingscamera van het Kruidvat in Sint-Truiden maakt duidelijk hoe de beklagde te werk ging. Hij kuierde rond in de

²²¹ Corr. Hasselt, 23 april 2012, not.nr.37.L6., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²²² *Infra*: Deel III hoofdstuk 2 (aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen) punt 4.b.ii. Rechtspraak pro aanranding van de eerbaarheid.

²²³ Corr. Tongeren 7 juni 2012, not.nr. 37.L7.4223-10, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²²⁴ Corr. Hasselt 8 april 2013, not.nr. 37.L7., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

winkel en van zodra hij een dame met een rok opmerkte bleef hij dicht in haar buurt. Vervolgens hield hij zijn draagtas laag tegen de grond zodat camera en lens zicht hadden onder de rok.

Beklaagde heeft zowel in Sint-Truiden, in Leuven als in Tongeren aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd en dit op verschillende meerderjarige vrouwen.

De rechtbank verklaart dat een gebrek aan lichamelijk contact tussen partijen geen afbreuk doet aan het kwalificeren van een handeling als aanranding van de eerbaarheid. Het is evenmin vereist dat het slachtoffer zich bewust is van het begluren of dat dit ogenblikkelijk en visueel gebeurt. Zelfs indien de beklagde pas later de beelden bekijkt, kan er sprake zijn van aanranding. Het feit dat de gefilmde vrouwen onherkenbaar waren of dat de opnames vaak amateuristisch waren met als gevolg dat ze vaak mislukten, is irrelevant.

De rechtbank beslist dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging aangezien de dader onverhoeds heeft gehandeld en het slachtoffer niet de gelegenheid heeft gehad zich tegen deze onvoorziene handeling te verzetten.

- Correctionele rechtbank Antwerpen, 13 november 2012²²⁵ en Hof van beroep te Antwerpen, 26 juni 2013²²⁶

Beklaagde, voetbaltrainer van het slachtoffer, heeft het minderjarige meisje verschillende malen gevraagd of ze niet naar het toilet moest gaan. Hij herhaalde deze vraag op zo'n manier dat ze gedwongen werd om naar het toilet te gaan. Toen ze dit uiteindelijk deed, merkte ze al snel dat de beklagde vanuit aanpalend toilet zijn arm met gsm-toestel in de hand onder de toiletdeur stak om te filmen. Uit onderzoek van de gsm bleek dat hij meermaals stiekem foto's nam van meisjes en vrouwen.

De correctionele rechtbank²²⁷ acht de feiten bewezen en veroordeelt de beklagde voor aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd op de persoon van een minderjarige, geen volle zestien jaar oud.

Er wordt ook op gewezen dat de beklagde zijn seksuele driften niet onder controle kon houden en dat hij onvoldoende rekening hield met andermans psychische en seksuele integriteit. Hij maakte misbruik van zijn gezags- en vertrouwensband die hij als trainer over de kinderen had.

Tegen de beslissing van de correctionele rechtbank van Antwerpen werd beroep aangetekend.

Het hof van beroep te Antwerpen verklaart op 26 juni 2013²²⁸ dat de handelingen een zekere ernst vertonen die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van het slachtoffer. Beklaagde heeft het slachtoffer onder druk gezet en heeft vervolgens het slachtoffer volledig verrast. Het hof

²²⁵ Corr. Antwerpen 13 november 2012, not.nr. AN37.L2.2013-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²²⁶ Antwerpen 26 juni 2013, Not.nr. 2012/PGA/5589, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating).

²²⁷ Corr. Antwerpen 13 november 2012, not.nr. AN37.L2.2013-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²²⁸ Antwerpen 26 juni 2013, Not.nr. 2012/PGA/5589, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating).

concludeert daaruit dat er sprake is van onverhoeds handelen dat wordt gelijkgesteld met geweld of bedreiging. Aangezien de beklaagde voetbaltrainer was en in zijn hoedanigheid gezag had over het slachtoffer, is er sprake van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging, gepleegd op de persoon van een minderjarige, geen volle zestien jaar oud met als verzwarende omstandigheid dat de dader gezag had over het slachtoffer.

- Correctionele rechtbank Tongeren, 19 december 2013²²⁹

Tijdens het douchen werd een verdekt opgestelde minicamera in de doucheruimte van de sporthal ontdekt. Beklaagde heeft toegegeven dat hij deze camera daar geplaatst had tijdens de volleybaltraining van de meisjes en dat hij een jaar eerder gelijkaardige handelingen had gesteld in de gemeenschappelijke doucheruimte van kleedkamer twee. Hij had filmopnames gemaakt toen de doucheruimte werd gebruikt door leden van de vierde provinciale afdeling en de scholierenmeisjesploeg. Een tweetal jaar eerder had de beklaagde een camera geplaatst in de waterbak van het damestoilet zodat hij opnames kon maken van de bilspleet van de dames. De beklaagde verklaarde dat deze beelden hem seksueel opwonden.

De rechtbank oordeelt dat het heimelijk filmen van naakte meisjes en geslachtsdelen van vrouwen een aanranding van de eerbaarheid is. De wijze waarop de beklaagde te werk is gegaan, namelijk het stiekem plaatsen van een camera op een plek waar men kan verwachten enige privacy te hebben en waar men mag veronderstellen niet gefilmd te worden, duidt op een tegen de maatschappelijk gangbare normen ingaand gedrag. De opnames zijn tevens van die aard dat ze het eerbaarheidsgevoel van de slachtoffers ernstig kunnen krenken. De plaats van de camera's en het tijdstip en de wijze waarop deze werden aangebracht, tonen duidelijk aan dat de beklaagde listig te werk is gegaan. Op basis daarvan beslist de rechtbank dat er sprake is van geweld aangezien de slachtoffers door het listig en onverhoeds optreden van de beklaagde geen gelegenheid hebben gehad om weerstand te bieden en zich tegen deze onzedelijke handeling te verzetten. Ook het opzet van de beklaagde is voldoende bewezen, namelijk aan zijn eigen seksuele driften voldoen.

3.3. Passief voyeurisme: rechtspraak contra aanranding van de eerbaarheid

- Hof van beroep Antwerpen, 16 oktober 2003²³⁰

Een bedrijfsleider die op een beurs zijn firma moest voorstellen, heeft hiervoor een beroep gedaan op twee hostessen om hem te vergezellen. Na een lange werkdag praten ze nog even na waarna de dames moe naar hun hotelkamer terugkeren. Hierbij hebben ze per ongeluk de verkeerde hotelkaart meegenomen, die van de bedrijfsleider. Ze besluiten om zich dan maar snel in zijn hotelkamer te douchen. Toen de bedrijfsleider naar zijn kamer terugkeerde en merkte dat zijn kaart niet werkte, werd deze gereactiveerd. Eenmaal in zijn kamer hoorde hij de dames en vertelde hun dat hij zich graag zou douchen. Daarna heeft hij zich uitgetkleed en is de badkamer binnengestapt. Hij heeft de naakte dames bekeken en heeft één van hen over de haren gestreeld.

²²⁹ Corr. Tongeren 19 december 2013, Not.nr. TG37.L6.13746-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²³⁰ Antwerpen 16 oktober 2003, NC 2006, 130-131.

In eerste aanleg is de bedrijfsleider veroordeeld voor aanranding van de eerbaarheid door de correctionele rechtbank van Hasselt.²³¹

Het hof van beroep beslist daarentegen dat er geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Enerzijds is het strelen van het haar geen inbreuk op de seksuele onaantastbaarheid en anderzijds kan er hier geen toepassing gemaakt worden van de theorie dat lichamelijk contact tussen de partijen niet vereist is. Hoewel het hof deze theorie wel erkent, stelt het dat deze hier niet van toepassing is. De beklaagde heeft de 'slachtoffers' niet gedwongen zich te ontkleden. Ze waren immers reeds naakt toen de beklaagde de badkamer betrad. Het louter bekijken van de naakte lichamen, zelfs al gebeurt dit bij verrassing, is volgens de huidige maatschappelijke norm en het collectief bewustzijn geen aanranding van de eerbaarheid. Het is wel ethisch verkeerd, maar niet strafwaardig. Volgens het hof wordt het louter bekijken van het naakte lichaam niet meer als zedenschennend ervaren door de maatschappij.

De situatie zou helemaal anders zijn indien de bedrijfsleider de hostessen had bevolen hun kleding uit te trekken. Dan zou er geen twijfel over bestaan dat het gaat over aanranding van de eerbaarheid, aangezien de dader hen gebruikt als instrument tot het plegen van de aanranding.

- Hof van Cassatie, 23 januari 2008²³²

Een hoteluitbater heeft de geslachtsgemeenschap tussen zeven koppels buiten hun medeweten gefilmd. Hierbij maakte hij gebruik van verborgen camera's die hij achter een doorkijkspiegel plaatste. Hij heeft deze cassetteopnames ook geëxploiteerd.

Het Hof stelt dat er geen aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging is door een gebrek aan ernstige aanwijzingen van schuld.

Dit arrest heeft een grote impact, aangezien het Hof zich in deze zaak voor het eerst heeft uitgesproken over passief voyeurisme maar er kwam ook veel kritiek op omwille van de zeer korte, bijna onbestaande motivatie.

- Hof van Cassatie, 24 mei 2011²³³

Een minderjarig meisje, boven de leeftijd van zestien, werd op de roltrap in het Sint-Pietersstation te Gent aangeraakt toen een man achter haar kwam staan en zijn hand onder haar jurkje stak om zo foto's te kunnen nemen. De man verklaarde zelf dat de aanraking per ongeluk gebeurde.

Beklaagde is de mening toegedaan dat het arrest van het hof van beroep te Gent van 16 november 2010 geen antwoord biedt op zijn verweer dat het morele element afwezig is. Het morele bestanddeel dat in deze zaak aan bod komt, is het intentionele karakter van de aanranding van de

²³¹ Corr. Hasselt 14 juni 2002, onuitg. Zoals geciteerd in B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 90.

²³² Cass. 23 januari 2008, P.08.0105.F/1.

²³³ Cass. 24 mei 2011, P.10.1990.N/1.

eerbaarheid. Onachtzaamheid zal niet volstaan om het gedrag strafbaar te stellen. Wel is een bijzonder opzet niet vereist, wetens en willens een handeling stellen volstaat.

De beklagde beweerde dat hij nooit opzettelijk de verweerster heeft aangeraakt. Het hof van beroep heeft geoordeeld dat dit ongeloofwaardig is. Het is moeilijk zich een situatie in te beelden waarbij iemand bij een vreemde persoon op onopzettelijke wijze de hand onder diens jurk steekt. Het Hof van Cassatie stelt dat het hof van beroep met deze motivering een antwoord biedt op het verweer van de beklagde.

Er is tweestrijd over de betekenis van dit arrest. Sommigen zien dit arrest als een bevestiging dat voyeurisme strafbaar is als aanranding van de eerbaarheid. Volgens Delbrouck is het verwerpen van het cassatieberoep van de gluurder een bevestiging dat voyeurisme strafbaar is.²³⁴

Andere auteurs zijn het daar niet mee eens. Zo wijst Spriet erop dat het Hof met betrekking tot het al dan niet aanwezig zijn van het morele element verwijst naar het antwoord geboden door het hof van beroep. Het hof van beroep heeft uitdrukkelijk vastgesteld dat de beklagde zijn hand heeft gestoken onder de jurk van het meisje en haar heeft aangeraakt, wat hij trouwens niet ontkent. Spriet hecht veel belang aan het feit dat er hier sprake is van een aanraking. Indien er geen aanraking is en men foto's neemt onder de rokken van vrouwen zonder dat zij hiervan kennis hebben, zal er geen aanranding van de eerbaarheid zijn, aangezien deze vrouwen geen daden stellen door toedoen van de fotograaf.²³⁵

- Correctionele rechtbank Dendermonde, 18 juni 2012²³⁶

Tijdens de zwemles van zijn twee dochters merkte een opmerkelijke vader op dat een volwassen man grote interesse toonde in jonge meisjes. Telkens een meisje zich naar de kleedkamers begaf, ging de beklagde ze achterna. De vader heeft hem vanop een afstand gevolgd en zag hoe de beklagde zich op zijn knieën liet zakken om in de kleedkamers te kunnen kijken. Toen de vader een maand later naar het zwembad terugkeerde, zag hij de gluurder opnieuw. De politie werd ingelicht waarna er een huiszoeking plaatsvond in de woning van de beklagde. Naast een grote hoeveelheid pornofilms, die evenwel betrekking hadden op volwassenen, werd er ook een map met foto's van kinderen aangetroffen. Dit waren echter geen naaktfoto's. Hij verklaarde dat aangezien hij leraar in het lager onderwijs was, deze map didactisch materiaal vormde voor zijn lessen.

De rechtbank oordeelt dat er hier geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid aangezien er hiervoor een inbreuk op de seksuele onaantastbaarheid vereist is. Een fysieke aantasting is noodzakelijk, zodat woorden, voorstellen, gebaren of louter passief voyeurisme niet in aanmerking komen. Indien de dader het slachtoffer zou hebben overhaald bepaalde handelingen te stellen dan zou er wel sprake kunnen zijn van aanranding.

²³⁴ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 150.

²³⁵ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 90.

²³⁶ Corr. Dendermonde 18 juni 2012, *T. Strafr.* 2012, afl. 6, 476-478.

Het gaat hier om louter passief begluren. Het kan niet worden geclassificeerd als aanranding van de eerbaarheid vermits de constitutieve bestanddelen van het misdrijf niet aanwezig zijn, er is geen sprake van fysieke aantasting.

De rechtbank merkt ook op dat de omschrijving van de beklaagde niet overeenkomt met de beklaagde aanwezig in de rechtbank.

Een criticus zou kunnen opwerpen dat de rechtbank hier oordeelt dat er geen aanranding van de eerbaarheid is op basis van het feit dat er niet met zekerheid kan gezegd worden dat de beklaagde de werkelijke gluurder is. Dit lijkt me onterecht. Hoewel de rechtbank erop wijst dat er geen zekerheid is omtrent de identiteit van de gluurder stelt het los daarvan dat passief gluren *an sich*, zonder fysieke aantasting, geen aanranding van de eerbaarheid uitmaakt.

- Hof van Cassatie, 27 november 2013²³⁷

Beklaagde heeft gedurende verschillende jaren seksuele relaties gehad met overspelige vrouwen die hij stiekem filmde. Eén van de vrouwen is hierachter gekomen waarna ze uit jaloezie de opnames heeft weggenomen en er een compilatie van heeft gemaakt. Vervolgens heeft ze die aan de andere vrouwen en hun echtgenoten verstuurd. In eerste aanleg werd de filmer veroordeeld tot schending van de wet op de persoonlijke levenssfeer. In hoger beroep werden deze feiten geherkwalificeerd en werd de man schuldig bevonden aan aanranding van de eerbaarheid. Deze tenlastelegging werd weerhouden omdat er hier sprake zou zijn van onverhoeds handelen aangezien de slachtoffers geen weet hadden van het filmen en dus niet in de mogelijkheid waren zich hiertegen te verzetten.²³⁸

Niet iedereen nam genoegen met deze beslissing met als gevolg dat er een voorziening in cassatie werd ingesteld.

Het Hof van Cassatie herinnert eraan dat aanranding van de eerbaarheid een ogenblikkelijk misdrijf is (*infraction instantanée*) met als gevolg dat alle constitutieve bestanddelen aanwezig dienen te zijn op het ogenblik dat de handeling wordt gesteld.

Aanranding van de eerbaarheid vereist een inbreuk op de seksuele integriteit, welke op of met behulp van een welbepaalde persoon werd gepleegd, zonder dat hier evenwel noodzakelijk fysiek contact moet zijn met die persoon.

Indien aanraking of fysiek contact niet vereist is, komt dit doordat de dader het slachtoffer verplicht op zichzelf een handeling uit te voeren die een inbreuk pleegt op zijn integriteit. Dus zelfs zonder fysiek contact blijft het noodzakelijk dat er afbreuk wordt gedaan aan de seksuele integriteit door een handeling of feit waaraan het slachtoffer niet kan ontsnappen.

²³⁷ Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F/1.

²³⁸ P. Vanwalleghem, "Heimelijk filmen van seks geen Aanranding van eerbaarheid" (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

Om te bepalen of zo'n handeling zonder fysiek contact de integriteit van het slachtoffer schaadt, is het niet voldoende om te bepalen of het slachtoffer verrast werd of er geen kennis van had. Ook in dat geval moet het lichaam van het slachtoffer tegen zijn wil betrokken zijn in een handeling die door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving ervaren wordt als een afbreuk aan de seksuele integriteit.

De opname via camera van de seksuele relatie zonder medeweten van de andere zal op zich geen aanranding van de eerbaarheid uitmaken in de zin van artikel 373 lid 1 Strafwetboek.

Hoewel het Hof zich in deze zaak enkel uitspreekt over artikel 373 lid 1 van het Strafwetboek lijkt het me uit zijn bewoordingen voldoende duidelijk dat het dezelfde redenering zou toepassen op artikel 372 Strafwetboek. Het Hof wijst hier de kwalificatie van aanranding van de eerbaarheid niet af op basis van een gebrek aan geweld of bedreiging, maar wel op basis van het oordeel dat er geen sprake is van een inbreuk op de seksuele integriteit.

3.4. Besluit rechtspraak

'Kwantitatief' kan men besluiten dat de meerderheid van de rechtspraak van oordeel is dat passief voyeurisme wel degelijk als aanranding van de eerbaarheid kan worden gekwalificeerd. Hoewel in deze thesis niet alle vonnissen en arresten zijn opgenomen, heb ik toch geprobeerd er zo veel mogelijk te verzamelen.

Met betrekking tot de onuitgegeven rechtspraak heb ik me beperkt tot het bestuderen van de vonnissen en arresten van de correctionele rechtbanken van Hasselt en Tongeren en van het hof van beroep van Antwerpen. Uit de bespreking blijkt duidelijk dat de correctionele rechtbanken van Hasselt en Tongeren dezelfde strekking volgen, namelijk dat passief voyeurisme kan worden gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid.

Daarentegen kan men besluiten dat 'kwalitatief' de rechtspraak van oordeel is dat passief voyeurisme geen aanranding van de eerbaarheid is. Met kwalitatief bedoel ik dat het hoogste en meest gezaghebbende rechtscollege²³⁹, het Hof van Cassatie, deze mening erop nahoudt. Het Hof van Cassatie heeft zich reeds meermaals in die zin uitgesproken.²⁴⁰

De eerste maal dat het Hof zich over passief voyeurisme heeft gebogen, is intussen al enkele jaren geleden, namelijk in 2008 in het 'hotelvoyeur-arrest'²⁴¹ waar het Hof besliste dat er bij passief voyeurisme geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Het Hof heeft die rechtspraak bevestigd in een recent arrest van 27 november 2013²⁴².

²³⁹ Behoudens het Grondwettelijk Hof dat zich in deze materie nog niet heeft uitgesproken.

²⁴⁰ Eigenlijk heeft het reeds driemaal uitspraak moeten doen omtrent feiten van passief voyeurisme, maar in het arrest van 24 mei 2011 waren de feiten anders aangezien de passieve voyeur het slachtoffer tevens heeft aangeraakt en er controverse was over de betekenis van dit arrest.

²⁴¹ Cass. 23 januari 2008, P.080105.F, *RABG* 2008, afl. 13, 810, noot F. Scheurmans.

²⁴² Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F/1.

Op het 'hotelvoyeur-arrest' kwam er veel reactie en kritiek omwille van het feit dat het Hof geen uitgebreide motivering gaf voor deze beslissing. In het tweede arrest heeft het Hof zijn eerdere rechtspraak bevestigd en heeft het zijn beslissing wel uitgebreid gemotiveerd.

Dus hoewel er meer rechtspraak te vinden is die stelt dat passief voyeurisme onder aanranding van de eerbaarheid valt, moet er meer belang gehecht worden aan de rechtspraak van het Hof van Cassatie die stelt dat dit niet het geval is.

Ik ben de mening toegedaan dat niet alle rechtspraak pro 'fout' is en dat er een aantal situaties zijn waarbij er terecht werd geoordeeld dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid.

Het vonnis van de correctionele rechtbank van Antwerpen van 13 november 2012²⁴³, waarbij de voetbaltrainer onder de toiletdeur het slachtoffer filmt na haar onder druk te hebben gezet om naar het toilet te gaan, is daar een voorbeeld van.

In dit geval is er wel degelijk sprake van een gedraging op of met behulp van een persoon. De trainer heeft het slachtoffer ertoe aangezet naar het toilet te gaan, al heeft hij dit niet expliciet gezegd. Hierdoor zal er sprake zijn van interactie tussen beide partijen en zal de handeling gebeuren 'op of met behulp van een persoon'. Aangezien het hier bovendien om een minderjarige gaat, beneden de leeftijd van zestien jaar, zal ze worden geacht geen toestemming te kunnen geven. In deze zaak heeft de rechtbank terecht geoordeeld dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Hier gaat het, volgens mij, niet meer om louter passief voyeurisme, waarbij de voyeur uitsluitend passief blijft. Hij heeft immers invloed uitgeoefend op het minderjarig slachtoffer en hierbij gebruikgemaakt van zijn gezag om de minderjarige ertoe te bewegen naar het toilet te gaan.

Een zeer opmerkelijke stelling van de correctionele rechtbank van Hasselt in enkele van de hier besproken vonnissen is de bewering dat zelfs indien de foto's of video's wazig zijn of mislukken er sprake kan zijn van aanranding van de eerbaarheid. We bevinden ons hier in de situatie waarbij de voyeur gebruikmaakt van elektronische hulpmiddelen, zoals een fototoestel of camera, om zijn slachtoffer te fotograferen of te filmen. Deze opnames zijn vaak zeer amateuristisch met als gevolg dat ze vaak mislukken. Er wordt bijvoorbeeld helemaal niets opgenomen, of men richt de camera op de verkeerde plaats, of de afbeeldingen of opnames zijn zo wazig dat er niets op te zien is ...

De correctionele rechtbank van Hasselt heeft reeds meerdere malen²⁴⁴ gesteld dat het mislukken van de opnames de strafbaarstelling niet in de weg staat. De twee hier besproken zaken waarin de rechtbank in die zin oordeelde, bevatten zeer gelijkaardige feiten. Het ging telkens om een gluurder die in zijn draagtas een fototoestel verstopte, maar de lens vrijliet om zo onder de rokken van vrouwen te kunnen filmen.

Deze opvatting van de rechtbank is naar mijn mening zeer verregaand. Hoewel ik het er volledig mee eens ben dat zo'n handeling ethisch niet correct is, vind ik het kwalificeren van die handeling als een aanranding van de eerbaarheid te excessief. Indien men in deze zin oordeelt, gaat men het

²⁴³ Corr. Antwerpen 13 november 2012, not.nr. AN37.L2.2013-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²⁴⁴ Corr. Hasselt 12 oktober 2007, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Hasselt 8 april 2013, not.nr. 37.L7., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

filmen op zich beschouwen als aanranding, zelfs indien achteraf blijkt dat er helemaal niets is opgenomen. In dat geval zal de gluurder bestraft worden op basis van de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid terwijl hij helemaal niets gezien heeft van wat niet voor iedereen zichtbaar was. Hij zal in deze situatie immers geen geslachtsdelen of andere erogene zones kunnen zien op de beelden.

Een geschiktere oplossing voor deze situatie zou kunnen zijn zich te beroepen op artikel 374 Strafwetboek dat stelt dat er aanranding bestaat zodra er een begin van uitvoering is. Hoe dan ook geeft dit eenzelfde resultaat.

4. Besluit: passief voyeurisme

Nu zowel de Belgische rechtsleer als rechtspraak zijn geanalyseerd en de verschillende meningen rond het passief voyeurisme zijn doorgrond, lijkt het me goed de situatie in zijn geheel te bekijken.

Bij de start van deze thesis en na het doornemen van de verschillende bronnen had ik het nog steeds moeilijk zelf een standpunt in te nemen. Dit is niet verwonderlijk aangezien de rechtsleer en rechtspraak het eveneens moeilijk hebben één duidelijke visie te formuleren.

Na het grondig lezen, bestuderen, onderzoeken en schrijven van dit werk is het me duidelijk geworden dat ik me in grote mate aansluit bij de tweede visie, die passief voyeurisme niet kwalificeert als aanranding van de eerbaarheid.

Om een gedraging te kunnen kwalificeren als aanranding moeten alle constitutieve bestanddelen aanwezig zijn. Bij passief voyeurisme zal dit niet evident zijn.

Eerst en vooral moet het gaan om aantasting van de seksuele integriteit. Dit is een gedraging gericht op de geslachtsorganen of de secundaire geslachtskenmerken gepleegd op of met behulp van een persoon. Het eerste struikelpunt in deze hele problematiek is de vraag of er sprake moet zijn van seksuele interactie tussen dader en slachtoffer om de handeling te kunnen kwalificeren als een aantasting van de seksuele integriteit. De ene visie stelt dat dit niet het geval is, het staat zo immers niet expliciet in de wet. Volgens deze visie moet het slachtoffer zich niet bewust zijn van de handeling die gesteld wordt ten zijnen opzichte. De andere visie is van oordeel dat seksuele interactie essentieel is om de handeling te kunnen classificeren als aanranding van de eerbaarheid.

Hoewel er niet expliciet in de wet staat dat er voor aanranding van de eerbaarheid seksuele interactie vereist is, lijkt het me moeilijk anders te oordelen. De woorden 'op of met behulp van'²⁴⁵ geven duidelijk de vereiste van enige interactie tussen de partijen aan.

Er moet geen sprake zijn van aanraking of enig fysiek contact, maar interactie is wel vereist. Het zal dus noodzakelijk zijn dat de handeling *effectief* gepleegd wordt op of met behulp van een persoon. Dit kan inhouden dat de dader het slachtoffer verplicht om zich te ontkleden of om op

²⁴⁵ Artikel 372 Strafwetboek.

zichzelf een handeling uit te voeren. Daarentegen zal het louter passief bekluren, waarbij het slachtoffer geen weet heeft van het bekluren, hier niet onder vallen.

Vervolgens moet er een gebrek aan geldige toestemming zijn om van een aanranding van de eerbaarheid te kunnen spreken. Algemeen wordt aanvaard dat 'bij verrassing' handelen beschouwd wordt als een vorm van geweld. Indien het slachtoffer door de onverwachte aard van de handeling niet de kans heeft zich hiertegen te verzetten, aanvaardt de rechtspraak dat er sprake is van geweld. Op basis van deze redenering wordt onder de eerste strekking gesteld dat het slachtoffer zelfs geen kennis moet hebben gehad van het voyeurisme om te kunnen spreken van aanranding. Omwille van het feit dat het slachtoffer hier geen weet van had, heeft hij zich niet kunnen verzetten tegen het gedrag van de dader en is er dus, volgens hen, sprake van onverhoeds handelen en bijgevolg van geweld. Delbrouck wijst er ook op dat slachtoffers die naderhand kennis krijgen van het voyeurisme hier nooit in zouden hebben toegestemd.

Deze redenering vind ik zeer verregaand. Op basis daarvan zal er zelfs reeds sprake zijn van 'verrassing' indien men geen weet heeft van de handeling. Dit zal resulteren in het aanvaarden van de toestemminguitsluitende grond geweld in elke situatie waarbij de beklurde niet wist dat hij bekeken werd.

Ik ben het er volledig mee eens dat indien er sprake is van onverhoeds handelen, men dit met geweld gelijk stelt. Maar ik ben het er daarentegen niet mee eens dat men zo snel aanneemt dat er sprake is van een onverhoeds handelen. Kan er wel sprake zijn van verrassing indien men geen weet had van de handeling ten opzichte van zijn persoon ?

Aanranding van de eerbaarheid is een ogenblikkelijk misdrijf. Het misdrijf is voltrokken zodra de strafbaar gestelde handeling heeft plaatsgehad. Het is niet omdat het slachtoffer er naderhand kennis van krijgt en op dat latere moment verrast is, dat men kan besluiten dat er een gebrek aan geldige toestemming is en daarmee samenhangend aanranding van de eerbaarheid.

Naar mijn mening gaat men veel te snel aannemen dat er bij verrassing is gehandeld. Verband houdend met het vorige constitutioneel bestanddeel zal er ook hier sprake moeten zijn van enige vorm van interactie. Deze interactie kan er reeds in bestaan dat men kennis heeft van de aanwezigheid van de andere partij. Maar die kennis moet wel verplicht aanwezig zijn om, volgens mij, te kunnen spreken van een onverhoeds handelen.

De situatie is anders indien de persoon die geen weet had van het gluren, bij aanvang of tijdens, plots de gluurder opmerkt en dan tekenen van protest uit. In dat geval is het slachtoffer naar mijn mening wel verrast. Het slachtoffer zal zich dan bewust zijn van de dader en er zal dan wel enige vorm van interactie bestaan. Zelfs al bestaat die louter uit het schreeuwen of weglopen door het slachtoffer.

Geweld kan zich immers voordoen voorafgaand aan de handeling of hiermee gelijktijdig. De verrassing zal in deze hypothese gebeuren tijdens de handeling en zal dus geen afbreuk doen aan het ogenblikkelijk karakter van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid. We kunnen hierbij denken aan de rechtspraak die hierboven werd besproken, het vonnis waarbij de man onder de

scheidingswand in de kledkamers van het zwembad de naakte vrouw aan het begluren was, zij dit plots opmerkt en begint te schreeuwen.²⁴⁶

Naast de materiële constitutieve bestanddelen is er ook het morele bestanddeel dat aanwezig moet zijn. Er moet sprake zijn van een algemeen opzet, het wetens en willens stellen van de gedraging, in hoofde van de dader. Het motief van de dader, of dit nu seksueel genot dan wel nieuwsgierigheid is, is van geen belang.²⁴⁷

Schuermans²⁴⁸ is van oordeel dat er bij passief voyeurisme niet met zekerheid kan gezegd worden dat de dader met algemeen opzet handelde. Volgens hem wil de dader immers louter zijn eigen lusten bevredigen en niet het slachtoffer in zijn eerbaarheid kwetsen.

Ook dit vind ik te verre gaand. Indien men deze redenering verder zet, kan men stellen dat het zelden de bedoeling is de eerbaarheid van het slachtoffer te kwetsen en dat in vele gevallen het bevredigen van de eigen driften het enige doel is. In dat geval zal het zeer moeilijk worden om nog te kunnen spreken van een aanranding van de eerbaarheid.

De gluurder gaat een persoon *stiekem* begluren, net omwille van het feit dat hij weet dat wat hij doet niet correct is en hij zo de eerbaarheid van de persoon eventueel zou kunnen schenden. Hij stelt de gedraging wetens en willens.

De grens van de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid wordt bij het passief voyeurisme bereikt en moet, mijns inziens, worden verlegd om aan deze problematiek tegemoet te komen.

Schuermans, die dezelfde visie aanhangt, is evenwel de mening toegedaan dat er geen wetwijziging moet plaatsvinden. Hij stelt andere manieren van strafbaarstelling voorop en vindt dat er geen behoefte is aan nog meer wetgeving.²⁴⁹

Delbrouck stelt dat voyeurisme wel kan gekwalificeerd worden als aanranding van de eerbaarheid maar vindt dat er nood is aan duidelijkheid. Hij wil de onzekerheid aanpakken door een wetwijziging van artikel 373 Strafwetboek die klaarheid moet scheppen over dit onderwerp.²⁵⁰

Hoewel ik de tweede visie aanhang, kan ik me niet vinden in wat Schuermans stelt, namelijk dat er geen wetwijziging nodig is en dat men kan terugvallen op andere strafbaarstellingen.

Het is immers nog maar de vraag of men op andere misdrijven kan terugvallen. Zoals reeds aangehaald zal dit in vele gevallen zeer moeilijk zijn. Zelfs indien het toch mogelijk zou zijn, mag men niet uit het oog verliezen dat die schendingen hoe dan ook vaak enkel kunnen worden gesanctioneerd met een geldboete (Privacywet²⁵¹ en Camerawet²⁵²) of een lagere vrijheidsberovende maatregel gecombineerd met een geldboete (belaging²⁵³).

²⁴⁶ Corr. Leuven 19 december 2006, *T. Straf.* 2007, afl.3, 217-219.

²⁴⁷ Met de uitzondering van de discriminatoire drijfveer uit artikel 377bis Strafwetboek.

²⁴⁸ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 814.

²⁴⁹ F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 479.

²⁵⁰ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 149; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 20.

²⁵¹ Hoofdstuk VIII Privacywet.

Dit is verre van ideaal. Het strafrecht heeft als taak te sanctioneren en de maatschappij te beschermen.²⁵⁴ Indien men er louter met een geldboete van afkomt, zal dit een beperkt ontradend effect hebben. Indien je als potentiële dader weet dat je in het slechtste geval een geldboete moet betalen, zal je als dader geneigd zijn je aan die kans te wagen.

Hoewel ik vind dat passief voyeurisme momenteel niet onder de kwalificatie van aanranding van de eerbaarheid valt, ben ik wel de mening toegedaan dat daar iets aan moet veranderen. Ik sta daarin niet alleen. Delbrouck is voorstander van het wijzigen van de wet net als Patrick Dewael. Dit blijkt uit het wetsvoorstel van 5 augustus 2013²⁵⁵ dat Dewael heeft ingediend en waarin hij aangeeft voorstander te zijn van een wetswijziging die de discussie over het passief voyeurisme beëindigt door het - voor eens en voor altijd - onder te brengen onder aanranding.

Delbrouck stelt voor artikel 373 Strafwetboek aan te passen in de zin dat "elke aanranding van de eerbaarheid gesteld zonder toestemming, akkoord, instemming of medewerking van het slachtoffer of dit nu met geweld of bedreiging dan wel bij verrassing of sluiks gebeurde, strafbaar is".²⁵⁶

Patrick Dewael zou het iets anders aanpassen: "De aanranding van de eerbaarheid met geweld, bedreiging, dwang, verrassing of list gepleegd op personen van het mannelijk of vrouwelijk geslacht, wordt gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar".²⁵⁷

Het voorstel van Dewael is naar mijn mening te weinig verregaand. De enige toevoeging die hij doet, is het incorporeren van de verrassing en de list als toestemminguitsluitende gronden. Hoewel ik voorstander ben van het opnemen van de vaststaande cassatierechtspraak die de verrassing gelijkstelt met geweld, is deze wetswijziging een loutere omzetting van rechtspraak in wet. Dit zal de rechtszekerheid zeker en vast ten goede komen, maar het zal geen oplossing bieden voor de problematiek. Zelfs de strekking die vindt dat passief voyeurisme geen aanranding van de eerbaarheid is, gaat ermee akkoord dat verrassing gelijkgesteld wordt aan geweld. De discussie situeert zich op een ander niveau, namelijk of er sprake kan zijn van verrassing indien men geen kennis heeft van het gluren.

Het opnemen van de list in de lijst van toestemminguitsluitende gronden zal wel een vernieuwing zijn. Zoals eerder vermeld gaan sommige rechtspraak en rechtsleer ook een door list gepleegde gedraging gelijkstellen met geweld, hoewel het naar analogie uitbreiden van de strafbaarstelling niet toegelaten is. Vandaar zou men door het opnemen van list in de toekomstige wetsbepaling de

²⁵² Artikel 13 Camerawet.

²⁵³ Artikel 442bis Strafwetboek.

²⁵⁴ J.J. Haus, *Principes généraux du droit pénal belge*, I, Gent, Hoste, 1879, 3e druk, 30.

²⁵⁵ Memorie van toelichting bij wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

²⁵⁶ I. Delbrouck, "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 150.

²⁵⁷ Wetsvoorstel (P. Dewael) van 5 augustus 2013 tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001, 6.

rechtszekerheid bevorderen en de redenen tot uitsluiting van de toestemming bij aanranding en verkrachting op elkaar afstemmen.

Wil men passief voyeurisme als aanranding van de eerbaarheid kunnen kwalificeren, dan zal de wetsbepaling moeten worden verruimd, zodat er van aanranding sprake kan zijn zonder dat er enige seksuele interactie moet zijn tussen de partijen. Hoewel de seksuele interactie niet expliciet in de wet staat, kan men dit afleiden uit de woorden 'op of met behulp van de persoon' uit artikel 372 Strafwetboek. Om te kunnen besluiten dat er een inbreuk is gepleegd op de seksuele integriteit van een persoon zal men moeten nagaan of er sprake is van voldoende ernstig gedrag, door de dader gesteld *op of met behulp van een persoon*, die ofwel er niet in toestemt, ofwel geacht wordt hier niet in te kunnen toestemmen

De nadruk moet gelegd worden op de afwezigheid van enige invloed van de dader op het slachtoffer. Het is het element, op of met behulp van, dat men moet gaan verruimen om passief voyeurisme te kunnen onderbrengen onder aanranding van de eerbaarheid. Wel moet men dit met de nodige voorzichtigheid doen om te vermijden dat de wetsbepaling te ruim wordt.

Om aan deze problematiek tegemoet te komen heb ik zelf een wetsvoorstel opgesteld. Hierbij heb ik me laten inspireren door het wetsvoorstel dat Patrick Dewael reeds heeft ingediend.²⁵⁸ Maar aangezien hij voorstander is van het kwalificeren van passief voyeurisme als aanranding van de eerbaarheid en ik me niet volledig in zijn voorgestelde wetswijziging kan vinden, zijn er toch ook veel verschillen.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek betreffende de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid.

Samenvatting:

Momenteel is aanranding van de eerbaarheid enkel strafbaar indien deze gepaard gaat met seksuele interactie tussen dader en slachtoffer. Ik stel voor om dit te verruimen zodat ook het passief begluren van een persoon, zonder seksuele interactie tussen de partijen, strafbaar kan worden gesteld als aanranding van de eerbaarheid.

Toelichting

Er doen zich in de rechtspraak en rechtsleer uiteenlopende en tegenstrijdige visies voor op een bepaald aspect van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid, met name het passief voyeurisme. Passief voyeurisme is een begrip dat gebruikt wordt in de rechtsleer om het heimelijk begluren aan te duiden. Het is het seksueel gedreven bespieden van andermans geheel of gedeeltelijke naaktheid, zonder dat het slachtoffer dit weet, zelfs zonder dat het zich daaraan zou kunnen of moeten verwachten, en alleszins zonder zijn toestemming.²⁵⁹ Deze term komt niet voor in de wet.

²⁵⁸ Wetsvoorstel (P. Dewael) van 5 augustus 2013 tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St. Kamer*, nr. 53K2993/001.

²⁵⁹ I. Delbrouck, *Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf*, *Comm. Straf.*, 2012, 19.

Door de correctionele rechtbanken in Hasselt²⁶⁰, Tongeren²⁶¹ en Leuven²⁶² wordt dit heimelijk bespieden als een strafbare vorm van aanranding van de eerbaarheid beschouwd. Zowel Delbrouck²⁶³ als Stevens²⁶⁴ treden deze stelling bij.

De Nauw²⁶⁵, Schuermans²⁶⁶ en Spriet²⁶⁷ menen dat een dergelijk voyeurisme actueel geen strafbare vorm van aanranding van de eerbaarheid is. Volgens deze auteurs is het passief voyeurisme zonder interactie tussen dader en slachtoffer geen aanranding van de eerbaarheid. Deze visie vindt steun bij de correctionele rechtbank van Dendermonde²⁶⁸.

Het hof van beroep te Antwerpen oordeelde dat het louter bekijken van het naakte lichaam, zelfs al is dit bij verrassing, geen aanranding van de eerbaarheid is.²⁶⁹

Het Hof van Cassatie oordeelde reeds in 2008²⁷⁰ dat er bij het filmen van koppels door een doorkijkspiegel tijdens de geslachtsgemeenschap geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Heel recent heeft het Hof van Cassatie deze beslissing bevestigd.²⁷¹

In dit arrest herinnert het Hof eraan dat er voor aanranding van de eerbaarheid een inbreuk op de seksuele integriteit moet zijn, welke op of met behulp van een persoon wordt gepleegd, zonder dat fysiek contact noodzakelijk is. Indien fysiek contact niet vereist is, komt dit doordat de dader het slachtoffer verplicht op zichzelf een handeling uit te voeren die een inbreuk pleegt op zijn integriteit. Zelf zonder fysiek contact moet er afbreuk worden gedaan aan de seksuele integriteit door een handeling waaraan het slachtoffer niet kan ontsnappen. Hiervoor is het niet voldoende om te bepalen dat het slachtoffer verrast werd of er geen kennis van had.

Het louter passief begluren zal volgens het Hof bijgevolg geen aanranding van de eerbaarheid zijn.

Ik opteer voor de stelling dat passief voyeurisme momenteel geen aanranding van de eerbaarheid is maar dit wel zou moeten zijn.

²⁶⁰ Corr. Hasselt 12 oktober 2007, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Hasselt, 23 april 2012, not.nr. 37.L6., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Hasselt 8 april 2013, not.nr. 37.L7., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating).

²⁶¹ Corr. Tongeren 3 maart 2011, not.nr. TG37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb. Rechtsl.* 2012, 148; Corr. Tongeren 7 juni 2012, not.nr. 37.L7.4223-10, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Tongeren 19 december 2013, Not.nr. TG37.L6.13746-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

²⁶² Corr. Leuven 19 december 2006, *T. Strafr.* 2007, afl. 3, 217-219.

²⁶³ I. Delbrouck, Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf, *Comm. Straf.*, 2012, 19-21; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" In *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20-22.

²⁶⁴ L., Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 474.

²⁶⁵ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 138-139.

²⁶⁶ F. Schuermans, "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 811-815; F. Schuermans, "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478-479.

²⁶⁷ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 89-92.

²⁶⁸ Corr. Dendermonde 18 juni 2012, *T. Strafr.* 2012/6, 476-478, noot F. Scheurmans.

²⁶⁹ Antwerpen 16 oktober 2003, *NC* 2006, 130-131.

²⁷⁰ Cass. 23 januari 2008, P.13.0714.F/1.

²⁷¹ Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F/1.

Om aan de tegenstrijdigheid tegemoet te komen die in rechtspraak en rechtsleer heerst, dringt een wetgevend initiatief zich op. De rechtsonzekerheid rond deze problematiek kan hierdoor weggewerkt worden.

Artikelsgewijze toelichting

Art. 2

Dit artikel strekt tot de invoeging van een artikel 374bis in het Strafwetboek.

Door het nieuwe artikel zou ook de hypothese van aanranding van de eerbaarheid door het passief begluren van de gehele of gedeeltelijke naaktheid van een ander ingevoerd worden.

Om van aanranding te spreken is er geen seksuele interactie vereist tussen dader en slachtoffer. Het louter passief begluren, zelfs zonder medeweten van het slachtoffer, zal kunnen worden gesanctioneerd onder artikel 372 en 373 van het Strafwetboek.

Wetsvoorstel

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Artikel 2

In het Strafwetboek wordt een artikel 374bis ingevoegd, luidende:

“Art. 374bis. Als aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging wordt beschouwd hij die andermans naaktheid heimelijk begluurt door onder meer binnen te kijken, te filmen of te fotograferen. De schuldige wordt gestraft overeenkomstig de artikelen 373 en 374.”

Hoofdstuk 2: Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen

In onze huidige samenleving zijn sociale media niet meer weg te denken. Zowat iedereen neemt deel aan deze virtuele wereld. In augustus 2013 had Facebook 5.4 miljoen²⁷² gebruikers in België. Wereldwijd zit elke gebruiker gemiddeld 18 minuten per dag op Facebook.²⁷³ Geboortes, verjaardagen, huwelijken en zelfs zelfmoorden zijn slechts enkele van de zaken die we op Facebook en andere sociale media delen. Hierdoor wordt het zeer makkelijk om meer over iemand te weten te komen. De overgrote meerderheid (96%) van de Belgische twaalf- tot achttienjarigen gebruikt het internet maar liefst twee uur per dag.²⁷⁴

Dit maakt het heel erg aantrekkelijk voor mensen met slechte intenties om de reeds in de wet omschreven misdrijven online te plegen, of om die virtuele wereld te gebruiken om het plegen van die misdrijven te vergemakkelijken. Zo gebruiken dieven sociale media om te kijken wie wanneer op vakantie is. Er is ook steeds meer sprake van cyberfraude, cyberspionage en pesten via het internet.

Sinds kort moet de wetgever bij het opstellen van wetteksten dus rekening houden met nieuwe moderne kanalen waarlangs misdrijven gepleegd kunnen worden. In sommige gevallen zal het mogelijk zijn de misdrijven te sanctioneren op basis van de bestaande wetgeving, in andere gevallen zal er nood zijn aan nieuwe wetsbepalingen.

De Senaatscommissie Justitie stemde op 19 februari 2014²⁷⁵ unaniem in met een wetsvoorstel²⁷⁶ waardoor online grooming²⁷⁷, oftewel het door volwassenen benaderen van kinderen via het internet met het doel hen te misbruiken, ingeschreven zal worden in het Strafwetboek. Dit geeft duidelijk aan dat er meer en meer rekening moet gehouden worden met het online aspect van misdrijven. Dit is zeker ook het geval voor zedenmisdrijven.

1. De notie 'aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen'

Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen, oftewel webcamseks, is een duidelijk voorbeeld van 'old crimes, new tools', waarbij oude misdrijven²⁷⁸ op een nieuwe manier gepleegd worden.

De nieuwe *tools* zijn de moderne communicatiemiddelen zoals het gsm- en internetverkeer, dit kan gaan over sms, Snapchat, Whatsapp, Facebook, Netlog, Facetime, Skype en vermoedelijk het

²⁷² <http://www.retaildetail.be/nl/belgie/algemeen/item/16307-facebook-kent-groeischeut-in-aantal-gebruikers>

²⁷³ http://www.standaard.be/cnt/dmf20140204_00962784

²⁷⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.; EU Kids Online – Onderzoek

http://www.cjism.vlaanderen.be/media/downloads/Appetizers_2012FinaleVersie19012012_comprim.pdf

²⁷⁵ Op 3 April 2014 werd het ook door de Kamer aangenomen en voorgelegd aan de Koning ter bekrachtiging.

Op 10 april heeft de Koning het bekrachtigd en afgekondigd.

<http://www.senat.be/www/?Mival=/dossier&LEG=5&NR=2253&LANG=nl>

²⁷⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

²⁷⁷ Het kind via de virtuele wereld vatbaar maken voor seksueel misbruik in de fysieke wereld.

²⁷⁸ In dit geval aanranding van de eerbaarheid (artikel 372-374 Sw.) en verkrachting (art. 375 Sw.).

meest gebruikte communicatiemiddel voor het plegen van de hier besproken misdrijven, de webcam.

Het internet is een eenvoudig middel om met mensen in contact te komen en informatie over hen te vergaren. Daders van zedendelicten kiezen er daarom steeds vaker voor deze misdrijven te plegen met één van deze moderne communicatiemiddelen. Een bijkomend voordeel is dat ze zelfs hun woning niet dienen te verlaten. Ze genieten van het comfort van hun eigen woning en denken zo ook hun pakkans te verkleinen.

“Het internet is een prachtig instrument. Ik moet niet meer de deur uit met het risico betrapt te worden.”²⁷⁹ Deze woorden van een gearresteerde pedofiel geven de verandering in de mentaliteit van de daders aan. Waarom het jezelf moeilijk maken als makkelijk ook kan?

De moderne communicatiemiddelen zorgen ervoor dat daders zich niet meer moeten verplaatsen, en geven hun de mogelijkheid te communiceren met individuen uit de hele wereld. Hierdoor vergroot het gebied waarbinnen de dader te werk kan gaan. In tegenstelling tot vroeger zijn er geen fysieke grenzen meer waarbinnen de dader handelt.

Het EU Kids Online-onderzoek²⁸⁰ toont aan dat in België 18 % van de kinderen tussen elf en zestien jaar seksueel getinte boodschappen of beelden hebben ontvangen. Tevens toont het European Online Grooming Project²⁸¹ aan dat het communiceren met onbekenden via het internet niet meer uitzonderlijk is.²⁸² Eén op vier jongens en één op vijf meisjes heeft reeds seksuele ervaringen gehad via het internet.²⁸³

In 2013 heeft Terre des hommes Netherlands²⁸⁴, een kinderporganisatie, een grootschalig onderzoek gedaan naar ‘Webcam Child Sex Tourism’. Dit is het fenomeen waarbij volwassenen kinderen betalen om seksuele handelingen uit te voeren voor een webcam.²⁸⁵ Dit fenomeen is nog vrij onbekend maar verspreidt zich snel. De organisatie heeft door middel van een virtueel Filipijns²⁸⁶ meisje meer dan duizend kindermisbruikers op het internet, in meer dan 65 landen, kunnen identificeren. Dit is één voorbeeld van het globale karakter van deze problematiek.

Hoewel het in dit onderzoek specifiek ging over webcamseks tegen betaling en wij het hier algemener gaan hebben over aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen, wijst dit recent onderzoek op het grootschalig karakter van webcamseks.

²⁷⁹ Geciteerd in L. Stevens, “Grooming via internet” (noot onder Cass. 12 februari 2013), *TJK* 2013, afl. 3, 288. Oorspronkelijk afkomstig uit P. De Waele, *Kan je een geheim bewaren? Mijn vijftien jaar ervaring als pedofiliepeurder*, Leuven, Van Halewyck, 2011, 150.

²⁸⁰ <http://www.cjism.vlaanderen.be/media/evenementen/kids-online/#programma>

²⁸¹ <http://www.europeanonlinegroomingproject.com>

²⁸² Volgens het European Online grooming project heeft 60% van de jongeren immers wel eens met een onbekenden gecommuniceerd.

²⁸³ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

²⁸⁴ <http://www.terredeshommes.org/webcam-child-sex-tourism/>

²⁸⁵ <http://www.terredeshommes.org/wp-content/uploads/2013/11/FAQ-English.pdf>

²⁸⁶ In de Filipijnen alleen zouden er meer dan tienduizenden slachtoffers zijn van Webcam Child Sex Tourism.

Volgens de Verenigde Naties en de FBI bevinden er zich op elk moment 750 000 'kinderlokkers' op het internet.²⁸⁷

Dit alles toont aan dat deze problematiek zeer actueel is en in de toekomst nog zal toenemen. Daarom is het hoognodig deze probleemstelling te onderzoeken. Het is belangrijk om te weten of men dit nieuwe fenomeen onder de huidige strafbaarstelling kan laten ressorteren. Indien dit niet mogelijk is, moet er zo spoedig mogelijk een aanpassing komen in de wet om de problematiek strafrechtelijk te kunnen aanpakken.

Alvorens men kan spreken van aanranding van de eerbaarheid of verkrachting zijn er een aantal constitutieve bestanddelen waaraan voldaan moet zijn.²⁸⁸ De vraag stelt zich of de constitutieve bestanddelen vervuld zijn indien de aanranding van de eerbaarheid en verkrachting zich niet afspeelt in de fysieke realiteit maar daarentegen plaatsvindt op het virtuele platform.

2. Rechtsleer

2.1. Webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

In de rechtsleer lijkt er omtrent aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen minder onenigheid te bestaan dan bij passief voyeurisme. Dit is het gevolg van het feit dat dit een nieuw fenomeen is dat nog volop evolueert. Daarom is het in de rechtsleer nog niet uitgebreid ter sprake gekomen. Toch zijn er reeds enkele gezaghebbende auteurs in het strafrecht die deze problematiek bespreken.

Delbrouck²⁸⁹, Stevens²⁹⁰, Spriet²⁹¹ en Vandromme²⁹² zijn allen voorstanders van het kwalificeren van webcamseks onder de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid of verkrachting, voor zover er voldaan is aan de overige constitutieve bestanddelen.

Zo neemt Spriet, volgens mij terecht, aan dat hoewel in dit geval de aanraking van het slachtoffer door de dader uitgesloten is door de fysieke afstand tussen beiden, dit niets verandert aan de

²⁸⁷ <http://www.terredeshommes.org/wp-content/uploads/2013/11/PR-Webcam-Child-Sex-Tourism-TDH-NL-04.11.2013.pdf>

²⁸⁸ *Supra* Deel II.

²⁸⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 13-14; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 20-21.

²⁹⁰ N. Vanhecke, "Extra wapens tegen internetpedofielen", *De Standaard*, 6 juni 2013.

http://www.standaard.be/cnt/dmf20130605_00612322

²⁹¹ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 88.

²⁹² S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 20 juni, 25 juni en 28 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

kwalificatie van de feiten.²⁹³ Visueel interactief contact kan volstaan om een bepaald gedrag als aanranding van de eerbaarheid dan wel verkrachting te kwalificeren.²⁹⁴

Zo zal het aanzetten van een minderjarige tot het stellen van seksuele handelingen, zoals masturberen of ontbloten van de primaire of secundaire geslachtsorganen voor de webcam, door een seksuele delinquent die als enig doel heeft zijn eigen seksuele lusten te bevredigen kunnen worden gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid met behulp van de persoon.²⁹⁵

Zoals Spriet terecht opmerkt en bevestigd wordt door Vandromme²⁹⁶, gaat het hier om een toepassing van aanranding van de eerbaarheid *met behulp van de persoon* van het slachtoffer.²⁹⁷ Aangezien beide partijen zich in deze hypothese niet op dezelfde locatie bevinden zal het niet mogelijk zijn voor de dader om een handeling te plegen *op* de persoon, maar de dader zal het slachtoffer wel kunnen dwingen bepaalde onzedelijke handelingen die zijn eerbaarheid kunnen aantasten, op zichzelf te stellen. De dader gebruikt het slachtoffer louter als instrument voor het stellen van de handelingen.

Hoewel Stevens dezelfde mening aanhangt, wijst ze toch op het problematisch karakter van de wettekst. Zo zegt ze over webcamseks: "Juridisch gezien is er niet altijd sprake van aanranding omdat in het Strafwetboek staat dat er geweld of bedreiging bij moet zijn gebruikt" en "De jongste jaren zijn er veel zedenzaken geweest waarbij het slachtoffer zich er niet helemaal van bewust was dat het werd misbruikt. Doordat het niet met geweld of bedreiging gebeurde, is het ook moeilijk te kwalificeren als aanranding."²⁹⁸ Indien de dader zich baseert op de vriendschappelijke band die hij heeft opgebouwd met het slachtoffer op basis van een vals profiel, zal er immers geen sprake zijn van geweld of bedreiging. Dit dient, mijns inziens, genuanceerd te worden zoals later besproken wordt in het besluit.²⁹⁹

De overgrote meerderheid van de rechtsleer is het erover eens dat webcamseks kan worden gekwalificeerd als aanranding van de eerbaarheid.

²⁹³ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 88.

²⁹⁴ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 88.

²⁹⁵ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 88.

²⁹⁶ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 20 juni, 25 juni en 28 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

²⁹⁷ Artikel 372 Strafwetboek spreekt over de aanranding van de eerbaarheid gepleegd 'op de persoon of met behulp van de persoon'. Hoewel dit niet expliciet wordt herhaald geldt dit ook voor artikel 373 Strafwetboek. O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 5. I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 22; J. Delva, "Aanranding op de eerbaarheid en verkrachting", *APR*, Larcier, 1967, nr. 62; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

²⁹⁸ N. Vanhecke, "Extra wapens tegen internetpedofielen", *De Standaard*, 6 juni 2013.

http://www.standaard.be/cnt/dmf20130605_00612322

²⁹⁹ *Infra* Deel II. Hoofdstuk 2.5.

Dikwijls zal een seksuele delinquent gebruikmaken van onder andere chatruimtes en sociale media om contact te zoeken met minderjarigen.³⁰⁰ Indien de dader contacten onderhoudt met een minderjarige jonger dan zestien jaar en deze ertoe brengt zijn geslachtorganen of borsten voor de webcam te ontbloten of seksuele handelingen te verrichten voor de webcam, zal er sprake kunnen zijn van aanranding van de eerbaarheid in de zin van artikel 372 Strafwetboek.

Een vaak gebruikt argument van de dader is dat webcamseks niet opgedrongen is aangezien de minderjarige op elk moment de internetverbinding kan verbreken of de webcam kan uitschakelen.³⁰¹

Hoewel dit inderdaad als argument kan worden aangevoerd om aan te tonen dat er geen sprake is van een gebrek aan toestemming, ligt de situatie anders aangezien we in deze hypothese te maken hebben met een minderjarig slachtoffer beneden de leeftijd van zestien waarop een onweerlegbaar wettelijk vermoeden rust niet vrijwillig te kunnen toestemmen (art. 372 lid 1 Sw.).³⁰²

Dit heeft tot gevolg dat zelfs als de minderjarige is overgegaan tot webcamseks en dus de facto heeft ingestemd³⁰³, of zelfs op vraag van of uitgelokt door het slachtoffer, de dader niet straffeloos zal blijven.³⁰⁴

Tevens verandert de situatie niet indien de minderjarige zich niet in zijn seksuele eerbaarheid aangetast voelt of zelfs genoten heeft van de webcamseks.³⁰⁵ De dader zal ook in dat geval niet aan de strafbaarstelling ontsnappen.

Van zodra de feiten betrekking hebben op een minderjarige beneden de leeftijd van zestien jaar zal de seksuele dader geen argumenten kunnen aanvoeren om een gebrek aan toestemming van het slachtoffer te weerleggen.³⁰⁶ Men heeft hier immers te maken met een onweerlegbaar vermoeden van afwezigheid van geldige toestemming.

Deze strafrechtelijke bescherming van de minderjarige wordt verantwoord door het feit dat de minderjarige een beperkt ontwikkeld seksueel normbesef heeft en op seksueel vlak zeer onervaren is.³⁰⁷ Minderjarigen staan meestal niet stil bij de gevolgen van hun gedrag en vergeten daarbij

³⁰⁰ I. . Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 13.

³⁰¹ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³⁰² B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 93.

³⁰³ GwH 4 juni 2009, nr. 93/2009.

³⁰⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 25; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 93.; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³⁰⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21.

³⁰⁶ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³⁰⁷ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 25; A. Dierickx, "Hoe ver reikt de bescherming van de strafbepalingen van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting?", *NC* 2006, 106. B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw

vaak dat er aan de andere kant van de computer wel degelijk een tegenpartij zit die de beelden en foto's kan opnemen en verspreiden.³⁰⁸

Als er sprake is van 'geweld of bedreiging' op een minderjarige beneden de zestien jaar, zal deze leeftijd een verzwarende omstandigheid zijn (art. 373 lid 3 Sw.).

Bij webcamseks kan er geen sprake zijn van geweld. Geweld is immers een fysieke dwang (art. 483 lid 1 Sw.) die de dader in deze situatie niet kan uitoefenen door de fysieke afstand. Wel kan er sprake zijn van bedreigingen, namelijk morele dwang (art. 483 lid 2 Sw.), op het slachtoffer.³⁰⁹

De dader zal zich dikwijls voordoen als een leeftijdsgenoot om minder argwaan te wekken bij de minderjarige en om makkelijker in te kunnen spelen op zijn seksuele nieuwsgierigheid.³¹⁰ De seksuele delinquent zal de, vaak naïeve, minderjarige eerst aansporen tot het stellen van redelijk onschuldige handelingen voor de webcam of het versturen van een redelijk onschuldige foto. Eens de minderjarige hiertoe is overgegaan, heeft de dader een dreigmiddel in handen. Hij zal de minderjarige aanzetten steeds verdergaande handelingen te stellen onder de bedreiging ouders in te lichten over de activiteiten van dochter- of zoonlief, de reeds gemaakte beelden of foto's te versturen naar familie en/of vrienden of zelfs over te gaan tot het openbaar maken ervan op het internet. Een ander frequent gebruikt dreigmiddel is het hacken of saboteren van de computer.³¹¹

Uit vrees voor deze chantage, gaat de minderjarige vaak alsmaar verdergaande seksuele handelingen stellen. In zulke gevallen wordt er zo een grote morele dwang op de minderjarige uitgeoefend dat die geen andere uitweg meer ziet dan te gehoorzamen.³¹² Hier is dus wel degelijk sprake van bedreiging in de zin van artikel 373 jo. 483 Strafwetboek.

Het moet gaan om een ernstige vrees dat hij aan een actueel en groot gevaar is blootgesteld. De ernst ervan moet worden beoordeeld rekening houdend met leeftijd, geslacht en toestand van het slachtoffer.³¹³

(2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92-93.

³⁰⁸ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³⁰⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³¹⁰ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 178.

³¹¹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 13-14; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³¹² S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³¹³ I. Delbrouck, "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2012, 492; D. Merckx, "Verkrachting - het misdrijf", *Comm. straf.*, 2004, 100-103; L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 461; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten

Gaat het daarentegen om minderjarige slachtoffers boven de leeftijd van zestien jaar of meerderjarige slachtoffers, dan zal er pas sprake kunnen zijn van aanranding van de eerbaarheid indien dit gepaard gaat met geweld of bedreigingen.³¹⁴ Voor deze slachtoffers is de bedreiging geen verzwarende omstandigheid, maar wel een constitutief bestanddeel dat moet vervuld zijn alvorens de aanranding van de eerbaarheid strafbaar kan worden gesteld.³¹⁵

Worden deze slachtoffers aangezet tot het stellen van die handelingen zonder dat bewezen kan worden dat de bedreigingen ernstig genoeg zijn, dan zal de dader niet gesanctioneerd kunnen worden op basis van artikel 373 Strafwetboek.³¹⁶

Wat niet vergeten mag worden, is dat artikel 374 Strafwetboek de poging gelijkstelt aan de aanranding zelf. Dit geldt voor alle vormen van aanranding van de eerbaarheid. Zowel zonder als met geweld of bedreiging, evenals op minderjarigen beneden en boven de leeftijd van zestien jaar. Een vrijwillig gestaakte poging³¹⁷ zal niet tot straffeloosheid leiden en zal met dezelfde straffen worden gesanctioneerd als het voltrokken misdrijf. Hierdoor zal men de dader reeds strafbaar kunnen stellen indien er een begin van uitvoering is.³¹⁸ Dit heeft als doel reeds in de uitvoeringsfase te kunnen optreden, nog voor het kwaad geschied is.³¹⁹

Er is sprake van 'begin van uitvoering' indien de dader het voornemen om het misdrijf te plegen heeft geopenbaard door uitwendige daden.³²⁰ Indien de intentie van de dader, het uitlokken van seksuele handelingen voor de webcam, duidelijk is af te leiden uit de chatgesprekken of sms-berichten³²¹, dan kan de rechter oordelen dat die als een begin van uitvoering van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid moeten worden beschouwd.³²² Zo zal er reeds kunnen worden opgetreden indien de ouders het kind voor de webcam betrappen nog voor het effectief is overgegaan tot het stellen van bepaalde seksuele handelingen.³²³

tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³¹⁴ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 94-95.

³¹⁵ Cass. 20 september 2005, *RW* 2005-2006, 1661, noot A. Vandeplas; Cass. 9 oktober 2012, P.11.2120.N.

³¹⁶ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 177.

³¹⁷ Art. 51 Sw.

³¹⁸ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 100.

³¹⁹ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 178.

³²⁰ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 21 en 35-36.

³²¹ Corr. Antwerpen 25 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 174; Corr. Hasselt 25 oktober 2012, not.nr. 37.98, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³²² B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 101; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 178.

³²³ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 178.

De strafrechter zal dit kunnen doen indien de geviseerde personen minderjarigen zijn beneden de leeftijd van zestien jaar, aangezien deze in de onmogelijkheid zijn geldig toe te stemmen. Indien het daarentegen gaat om personen boven zestien jaar dan is geweld of bedreiging vereist en zal men enkel kunnen beslissen tot begin van uitvoering indien de seksuele dader bedreigingen heeft geuit.³²⁴

2.2. Aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen kwalificeren als een ander misdrijf

Naargelang de omstandigheden kan men bij webcamseks ook denken aan andere strafbaarstellingen. De twee voornaamste rechtsgronden die auteurs aanhalen zijn het aanzetten tot ontucht en het bezit en/of verspreiden van pornografisch materiaal.³²⁵

Aanzetten tot ontucht wordt in artikel 379 Strafwetboek gedefinieerd als "Hij die een aanslag tegen de zeden pleegt doordat hij, ten einde eens anders driften te voldoen, de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt".

De daad waarbij een dader een minderjarige, tot achttien jaar³²⁶, probeert te overhalen om seksuele handelingen te stellen of om de geslachtsorganen te ontbloten, kan worden gekwalificeerd als aanzetten tot ontucht. Hoewel ontucht niet gedefinieerd wordt, neemt men aan dat er sprake is van ontucht wanneer men te maken heeft met een gedrag dat als buitensporig wordt aanzien, en ingaat tegen de heersende maatschappelijke opvatting over moraliteit.³²⁷ Op zich is het stellen van seksuele handelingen geen verwerpelijk gedrag, maar de omstandigheid waaronder het gebeurt, kan dit wel zijn. Indien het gaat om een minderjarige die de handelingen verricht tegenover een onbekende, vaak meerderjarige tegenpartij, zorgt dit ervoor dat ze wel als ontucht kunnen worden gekwalificeerd.³²⁸

Indien de minderjarige in ruil voor seksuele handelingen enige betaling krijgt, in welke vorm ook, kan er eventueel ook sprake zijn van aanzetten tot prostitutie. Wel is hier in de rechtsleer

³²⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 35-36; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 178-179.

³²⁵ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12.

³²⁶ Art. 100ter Sw.

³²⁷ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 157; S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 179.

³²⁸ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 179.

onenigheid over. Stevens stelt dat voor prostitutie enige vorm van fysiek contact noodzakelijk is³²⁹, terwijl dit volgens Vandromme niet vereist is.³³⁰

Naast het element ontucht moet er ook sprake zijn van opwekken, begunstigen of vergemakkelijken van de ontucht. De Nauw en Stevens omschrijven 'opwekken' als het gedrag waarbij de dader de minderjarige probeert te bewegen tot het plegen van het gekwalificeerd gedrag, zonder dat de minderjarige zelf het initiatief heeft genomen.³³¹

'Begunstigen' is het in de hand werken, bevorderen of aanmoedigen van de reeds aanwezige drang tot het plegen van de handeling.³³²

Als laatste wordt 'vergemakkelijken' gedefinieerd als hulp verlenen aan de minderjarige bij het stellen van het gekwalificeerde gedrag, ongeacht of het initiatief van de minderjarige zelf uitgaat.³³³

In vele gevallen zal er bij webcamseks sprake zijn van het aanzetten van de minderjarige tot het stellen van de seksuele handelingen voor de webcam. Er zal dan voldaan zijn aan het element 'opwekken' of 'begunstigen' aangezien het de dader is die, al dan niet met bedreigingen, de minderjarige probeert te overhalen of inspeelt op de reeds aanwezige seksuele nieuwsgierigheid. Zelfs indien het initiatief uitgaat van de minderjarige zal er door de ruime wetsbepaling sprake kunnen zijn van 'vergemakkelijken'.

Over het laatste constitutief bestanddeel van het misdrijf aanzetten tot ontucht, namelijk 'ten einde eens anders driften te voldoen', was er meer controverse.³³⁴ Indien de dader er enkel op uit is zijn eigen lusten te bevredigen, dan zal niet aan dit constitutief bestanddeel voldaan zijn en zal er geen sprake kunnen zijn van aanzetten tot ontucht.³³⁵ Stevens is van mening dat de feiten niet zomaar kunnen worden ondergebracht onder aanzetten tot ontucht, aangezien volgens het Strafwetboek daarvoor drie partijen vereist zijn.³³⁶ Strikt gezien moet het gaan om driften van iemand anders dan de verdachte of de betrokken minderjarige. Maar het Hof van Cassatie heeft een einde gemaakt aan deze controverse door te stellen dat de 'andere' moet worden bekeken vanuit de persoon die opwekt, begunstigt of vergemakkelijkt, zodat de minderjarige zelf de 'andere' kan zijn.³³⁷ Er zal dus voldaan zijn aan dit constitutief bestanddeel indien uit de feiten blijkt dat de dader naast de eigen driften, ook de driften van de minderjarige wou opwekken. Aangezien

³²⁹ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 511.

³³⁰ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 179

³³¹ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 157.

³³² A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 157.

³³³ L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 511.

³³⁴ A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 158.

³³⁵ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 179.

³³⁶ N. Vanhecke, "Extra wapens tegen internetpedofielen", *De Standaard*, 6 juni 2013.

http://www.standaard.be/cnt/dmf20130605_00612322

³³⁷ Cass. 8 September 1992, *Arr. Cass.* 1991-1992, 1082; Cass. 12 februari 2013, P.12.1746.N/1; L. Stevens, "Grooming via internet" (noot onder Cass. 12 februari 2013), *TJK* 2013, afl. 3, 292-293.

minderjarigen een grote seksuele nieuwsgierigheid hebben, zal de dader daar misbruik van kunnen maken door hen te overhalen zichzelf aan te raken en te bevredigen voor de webcam.³³⁸

Het zal in de meeste omstandigheden niet moeilijk zijn om de feiten van webcamseks onder te brengen onder deze strafbaarstelling.

De feiten kunnen tevens worden ondergebracht onder artikel 383bis Strafwetboek, bezit en/of verspreiding van pornografisch materiaal met betrekking tot minderjarigen, indien aan alle constitutieve bestanddelen voldaan is.³³⁹ Een dader die de minderjarige slachtoffers kan overhalen tot het stellen van seksuele handelingen of het ontbloten van de geslachtsorganen voor de webcam zal vaak geneigd zijn deze beelden op te slaan en te bewaren op zijn computer. In dat geval is er uiteraard sprake van een schending van artikel 383bis§2, bezit van kinderpornografie.³⁴⁰ Gaat de seksuele dader daarna over tot het verspreiden van deze beelden, dan zal er ook sprake zijn van schending van artikel 383bis§1 Strafwetboek, verspreiding van kinderpornografie.

Hetzelfde is waar indien de dader het minderjarig slachtoffer overhaalt tot het nemen van foto's van zijn of haar geslachtsdelen. Ook in dat geval zal er sprake zijn van bezit van kinderpornografie.

Bovenstaande rechtsgronden bestraffen voornamelijk het seksuele karakter van de feiten, maar daarnaast kan men ook denken aan andere rechtsgronden, zoals aan het misdrijf valsheid in informatica (art. 210bis Sw). De dader die eropuit is minderjarigen aan te zetten tot het stellen van handelingen voor de webcam zal zich in vele gevallen voordoen als een leeftijdsgenoot. Hiervoor zal hij doorgaans een vals profiel aanmaken op sociale media (Facebook, Netlog,...) of in chatruimtes. Door het aanmaken van een vals profiel zal artikel 210bis§1 Strafwetboek, valsheid in informatica, geschonden worden³⁴¹, en van zodra de dader overgaat tot het daadwerkelijk gebruik van dat profiel, zal hij ook artikel 210bis§2 Strafwetboek, gebruik van valse informaticagegevens, schenden.³⁴²

Tevens kan er, net zoals bij passief voyeurisme³⁴³, gewezen worden op het misdrijf van belaging (art. 442bis Sw.). Hiervan kan sprake zijn indien de dader de minderjarige onophoudelijk lastigvalt en probeert te overhalen om seksuele handelingen voor de webcam te stellen.³⁴⁴

³³⁸ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 179.

³³⁹ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 12.

³⁴⁰ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 180.

³⁴¹ Het aanmaken van een dergelijke valse account zal een vervalsing van de waarheid via datamanipulatie inhouden waardoor de juridische draagwijdte van deze gegevens wordt veranderd met als gevolg dat er aan het materieel bestanddeel van valsheid in informatica is voldaan. Deze accounts worden aangemaakt met het doel potentiële slachtoffers te benaderen om zichzelf een onrechtmatig voordeel te verschaffen.

³⁴² F. Debusseré, H. Graux en J. Dumortier, *ICT-recht*, Leuven, Acco, 2013, 323-324; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 144; A. Dierckx, "artikel 374 Sw." in *Iarcier wet en duiding, strafrecht*, 2012, 35; L. Stevens, "Grooming via internet" (noot onder Cass. 12 februari 2013), *TJK* 2013, afl. 3, 293-294.

³⁴³ *Supra* Deel III, Hoofdstuk 1.2.2.3.

³⁴⁴ S. Vandromme, "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 180.

Als laatste kan er gekeken worden naar het wetsvoorstel³⁴⁵ van Cindy Franssen en Sabine de Bethune (CD&V).³⁴⁶ Op 19 februari 2014 heeft de Senaatscommissie Justitie unaniem ingestemd met het wetsvoorstel en een maand later heeft ook de Kamercommissie Justitie beslist dat 'grooming' als afzonderlijk misdrijf in de wet zal komen te staan.³⁴⁷

In de toekomstige wet wordt er een onderscheid gemaakt tussen offline en online grooming. In het kader van deze thesis wordt enkel het aspect van online grooming besproken.³⁴⁸

Artikel 3 van het wetsvoorstel³⁴⁹ tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming stelt: "Art. 377quater. De meerderjarige die door middel van de informatie- en communicatietechnologie aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar een voorstel doet tot ontmoeting met het oogmerk een misdrijf te plegen bepaald in dit hoofdstuk of in de hoofdstukken VI en VII van deze Titel, wordt, voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden, gestraft met een gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar."³⁵⁰

De vraag werpt zich op of aanranding of verkrachting via moderne communicatiemiddelen zal kunnen worden gesanctioneerd onder deze toekomstige strafbaarstelling van online grooming.

Het benaderen van een kind door een volwassene via moderne communicatiemiddelen zal onder deze bepaling maar strafbaar kunnen worden gesteld indien de dader tijdens de communicatie voorstelt om elkaar te ontmoeten met als doel de contacten niet louter in de virtuele wereld te laten plaatsvinden. Indien duidelijk blijkt uit dit voorstel dat hij de intentie heeft over te gaan tot het stellen van seksuele handelingen en hij ook effectief overgaat tot het stellen van een materiële handeling om de ontmoeting te laten plaatsvinden, zal er sprake kunnen zijn van een misdrijf in de zin van het toekomstige artikel 377quater Strafwetboek.³⁵¹

Het wetsvoorstel maakt duidelijk dat het contact op het internet niet moet leiden tot effectief fysiek contact tussen slachtoffer en dader. Hoewel de dader een materiële handeling moet stellen om de ontmoeting te laten plaatsvinden, is het niet vereist daadwerkelijk tot die ontmoeting over te

³⁴⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

³⁴⁶ De auteurs zijn: Cindy Franssen, Sabine de Bethune, Hassan Bousetta, Dalila Douifi, Christine Defraigne, Martine Taelman, Francis Delpérée, Wouter Beke, Peter Van Rompuy, Rik Torfs.

³⁴⁷ Op 3 April 2014 werd het ook door de Kamer aangenomen en voorgelegd aan de koning ter bekrachtiging. Op 10 april heeft de koning het bekrachtigd en afgekondigd.

<http://www.senat.be/www/?Mival=/dossier&LEG=5&NR=2253&LANG=nl>

³⁴⁸ Dit komt er naar aanleiding van het Verdrag van Lanzarote van 25 oktober 2007 dat een verplichting inhoudt voor de lidstaten om online grooming expliciet te bestraffen.

³⁴⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

³⁵⁰ Wetsvoorstel betreffende de bescherming van minderjarigen en benadering met als oogmerk het plegen van strafbare feiten van seksuele aard, *Parl.St.* Kamer, 2013-2014, nr. 3449/001. (nieuw opschrift voor Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823).

<http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/53/3449/53K3449001.pdf>

³⁵¹ Memorie van toelichting van 25 oktober 2012 bij wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

gaan.³⁵² De nadruk ligt op de communicatiefase, met name het chat- en e-mailverkeer. Gewoonlijk zal in deze communicatie de intentie van de dader, het seksueel misbruiken van het kind, reeds duidelijk zijn.³⁵³ De bedoeling is precies de dader te kunnen stoppen voor hij over kan gaan tot het stellen van zulke fysieke gedragingen ten aanzien van het slachtoffer.

De doelstelling van het wetsvoorstel is de huidige wetgeving aan te passen aan de hedendaagse noden. Zo stelt het dat er in de huidige wetgeving een aantal knelpunten zijn als gevolg van de nieuwe technologieën, er zijn leemtes die leiden tot rechtsonzekerheid.³⁵⁴ Hieraan wilt dit wetsvoorstel tegemoetkomen.

Toch lijkt deze toekomstige wetsbepaling niet alle hier besproken gevallen te omvatten. Er zijn immers veel daders die zich wel degelijk op het internet begeven met als doel kinderen bepaalde seksuele handelingen te laten fotograferen of filmen, maar die niet de intentie hebben de slachtoffers te ontmoeten. Voor velen is het internet per slot van rekening een veilige manier om kinderen te misbruiken, zonder zich in de 'echte wereld' te moeten begeven. Deze gevallen van webcamseks zullen niet onder de nieuwe wet kunnen bestraft worden.

Deze toekomstige wetsbepaling speelt dus zeer goed in op de technologische evolutie, maar toch zal er een leemte blijven bestaan door de verschillende criteria die gekoppeld worden aan een handeling om deze als 'online grooming' te kunnen kwalificeren. Met name de intentie om tot een ontmoeting te komen en de materiële handeling die daarop moet volgen. Deze wetsbepaling biedt dus geen oplossing voor aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen, zonder enige intentie om tot een ontmoeting te komen.

3. Rechtspraak

3.1. Inleiding

In de rechtspraak zijn er, in tegenstelling tot in de rechtsleer, wel uiteenlopende visies. Deze zijn voornamelijk het gevolg van een 150 jaar oude wet die onzekerheden met zich meebrengt.

Verschillende vonnissen en arresten over aanranding of verkrachting via moderne communicatiemiddelen worden hierna besproken. Voor de duidelijkheid gebeurt dit in chronologische volgorde, met telkens eerst een korte weergave van de feiten en daarna de beslissing van de rechter. Eerst zal worden ingegaan op de aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen, met een onderverdeling in pro en contra al naargelang de beslissing van de rechtbank. Daarna zal de verkrachting via moderne communicatiemiddelen aan bod komen.

³⁵² Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

³⁵³ Memorie van toelichting van 25 oktober 2012 bij wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.

³⁵⁴ *Hand.* Senaat, 2013-2014, 26 februari 2014, 5. (Verslag Talhaoui – Vastersavendts)

3.2. Aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen

3.2.1. Rechtspraak pro aanranding van de eerbaarheid

- Correctionele rechtbank Gent, 10 oktober 2007³⁵⁵

De feiten van deze zaak kunnen als volgt worden samengevat. Op 13 mei 2003 werden de politiediensten verwittigd door een firma die bij het ontwikkelen van een filmrolletje zag dat er seksuele handelingen met jongeren op de foto's stonden. De politie heeft de identiteit van de man die de filmrol binnenbracht kunnen achterhalen. Deze beweerde dat de bewuste foto's genomen waren op een reis naar Sri Lanka. Zonder uitdrukkelijk het woord minderjarigen in de mond te nemen verklaarde hij seksuele contacten met jonge mannen te onderhouden. Bij gebrek aan bewijs werd hij niet vervolgd voor de feiten die plaatsvonden in Sri Lanka maar dit betekende niet het einde van het onderzoek.

De computer van de beklaagde werd onderzocht en daarop werden naaktfoto's aangetroffen, en ook webcambeelden en pornografische tekeningen waarop minderjarigen waren afgebeeld.

De beklaagde gaf toe zowel in het buitenland als in België contacten te hebben gehad met jongeren. In België maakte hij hiervoor gebruik van chatboxen, voornamelijk 'placetobe'. Hij deed zich jonger voor dan hij was en de gespreksonderwerpen zaten steeds in de erotische en seksuele sfeer. Hij deed ook openlijk voorstellen om over te gaan tot seksuele handelingen en slaagde erin om enkele jongeren te overhalen deze voor de webcam te stellen.

De aantijgingen die de beklaagde ten laste werden gelegd, zijn als eerste aanzetten tot ontucht of prostitutie (art. 379 Sw.), als tweede verkrachting (art. 375 Sw.), als derde aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging (art. 372 Sw.) en als laatste bezit van kinderporno (art. 383bis Sw.).

De rechtbank heeft 'aanrandingen van de eerbaarheid met geweld of bedreiging gepleegd' geherkwalificeerd naar 'aanrandingen van de eerbaarheid zonder geweld' (art. 372 lid 1 Sw.).

De rechtbank wijst erop dat er voor minzestienjarigen een wettelijk vermoeden is ingevoerd waardoor die niet geldig kunnen toestemmen. Zelfs indien bepaalde handelingen worden gesteld met toestemming van het slachtoffer, zelfs op vraag van of met uitlokking door die persoon, dan nog speelt dit vermoeden.

De rechtbank wijst er tevens op dat er voldaan was aan alle constitutieve elementen, namelijk aantasting van het seksuele eerbaarheidsgevoel door een ernstige gedraging op een persoon, gericht op het aanraken, ontbloten of bekluren van de geslachtsorganen of secundaire geslachtskenmerken. Een gebrek aan lichamelijk contact staat de kwalificering als aanranding van de eerbaarheid niet in de weg. De beklaagde heeft naakte kinderen beklurd met een seksuele drijfveer. Hij heeft de jongeren zowel bekeken, als aangezet tot het stellen van bepaalde seksuele handelingen. Deze handelingen druisen in tegen het collectieve seksuele eerbaarheidsgevoel.

³⁵⁵ Corr. Gent 10 oktober 2007, *T.Straf.* 2008, afl. 4, 328-331.

De rechtbank acht het aanzetten tot ontucht of prostitutie en het bezit van kinderporno ook als bewezen. Er is sprake van aanzetten tot ontucht, aangezien hij contacten gelegd heeft met minderjarigen, zowel om zijn eigen driften te bevredigen als deze van de minderjarigen. Aangezien er naaktfoto's van minderjarigen op zijn computer zijn teruggevonden, is er ook sprake van bezit van kinderporno.

In het licht van deze thesis is vooral de tenlastelegging van aanranding van de eerbaarheid belangrijk, maar de overige tenlasteleggingen wijzen erop dat de feiten dikwijls ook als aanzetting tot ontucht en/of bezit van kinderpornografie kunnen worden gekwalificeerd.³⁵⁶

- Correctionele rechtbank Hasselt, 22 november 2006³⁵⁷ en Hof van beroep Antwerpen, 9 januari 2008³⁵⁸

Het slachtoffer dat op het ogenblik van de feiten slechts tien jaar oud was, werd door beklagde gecontacteerd via 'chat'. Beklaagde heeft ten aanzien van het slachtoffer zeer expliciet seksueel taalgebruik gehanteerd en haar tevens twee pornografische clips gezonden. Ook andere minderjarige meisjes kregen een aantal expliciete foto's toegestuurd.

De rechtbank van eerste aanleg acht het expliciet taalgebruik en de verzonden video's als handelingen die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van het slachtoffer. Aangezien deze handelingen dermate ernstig zijn, gelet ook op de zeer jonge leeftijd van het slachtoffer, worden ze beschouwd als aanranding van de eerbaarheid. Wel acht de rechtbank het geweld of de bedreiging niet als bewezen.

Andere feiten hebben betrekking op een vijftienjarig meisje waarmee de beklagde contact gezocht had. Op verzoek van de beklagde stuurde zij hem een pornografische foto en voerde ze meermaals voor de webcam een stripteaseshow op.

Ook hier beslist de rechtbank van eerste aanleg dat het expliciet aanzetten van het meisje tot het uitvoeren van de striptease voor de webcam en het maken van pornografische foto's een afbreuk doet aan haar seksuele integriteit. De rechtbank komt tot dit besluit mede gelet op de jonge leeftijd van het slachtoffer waarop er geen geldige toestemming gegeven kan worden. De verzwarende omstandigheid van geweld of bedreiging worden ook hier niet aanvaard.

Beklaagde tekende verzet aan tegen dit vonnis dat bij verstek tegen hem werd uitgesproken. De correctionele rechtbank³⁵⁹, recht doende op tegenspraak, verklaart de beklagde eveneens schuldig aan aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging en dit ten aanzien van beide tenlasteleggingen. De rechtbank herneemt de redenering van de rechter in het vonnis van 22 mei 2006 volledig.

³⁵⁶ *Supra* Deel III, Hoofdstuk 2 punt 2.2.2.

³⁵⁷ Corr. Hasselt 22 november 2006, not.nr. 37.10., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁵⁸ Antwerpen 9 januari 2008, not.nr. 737.P.2007, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁵⁹ Corr. Hasselt 30 mei 2007, not.nr. 37.10., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

Beklaagde tekende tegen dit vonnis hoger beroep aan. Maar het hof van beroep³⁶⁰ treedt de redengeving van de eerste rechter (op verzet) bij en bevestigt daarmee het bestreden vonnis van 30 mei 2007.³⁶¹

- Correctionele rechtbank Antwerpen, 25 juni 2008³⁶²

Beklaagde heeft zich op het internet voorgedaan als een vijftien jaar oude jongen om zo in contact te komen met minderjarige meisjes. Vanaf de zomer van 2007 stond hij dagelijks via sms of MSN in contact met een dertienjarig meisje. Hij stuurde haar seksueel getinte berichten en vroeg haar om voor de webcam seksuele handelingen te stellen. Hier is ze nooit op ingegaan en ze maakte hem ook duidelijk dat ze deze seksueel getinte berichten niet wenste te ontvangen.

Op basis van deze feiten beslist de rechtbank van Antwerpen dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging.

Er is bijgevolg reeds sprake van aanranding van de eerbaarheid indien het slachtoffer nooit is ingegaan op de vraag om seksuele handelingen te stellen voor de webcam.

De rechtbank heeft, volgens mij terecht, geoordeeld dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Een verwijzing naar de poging (art. 374 Sw.) is mogelijk, maar de rechtbank acht dit in deze situatie niet noodzakelijk aangezien het slachtoffer de leeftijd heeft waarop ze geacht wordt niet te kunnen toestemmen. Het louter doen van het voorstel en het versturen van de seksueel getinte berichten is hier voldoende.

- Correctionele rechtbank Antwerpen, 27 juni 2008³⁶³

Beklaagde kwam via een chatsessie in contact met een vijftienjarig meisje. Hij stuurde haar seksueel getinte berichtjes en vroeg haar allerlei intieme details. Beklaagde dwong het slachtoffer uiteindelijk haar borsten te tonen en te masturberen voor de webcam. Hij dreigde de computer te hacken indien ze zou weigeren.

De rechtbank vindt dat deze feiten een aanranding van de eerbaarheid uitmaken. De dreiging de computer te hacken kan worden gelijkgesteld met geweld of bedreiging in de zin van artikel 373 Strafwetboek. De rechtbank wijst er nogmaals op dat lichamelijk contact tussen dader en slachtoffer niet vereist is.

Wel spreekt de rechtbank de beklaagde vrij voor het misdrijf van bederf van de jeugd aangezien er aan een constitutief bestanddeel van dit misdrijf, het voldoen van andermans driften³⁶⁴, niet voldaan is. Hoewel de rechtbank aanvaardt dat de minderjarige een ander kan zijn, moet toch nog het bewijs geleverd worden dat de dader de bedoeling had de seksuele driften van het slachtoffer op te wekken.

³⁶⁰ Antwerpen 9 januari 2008, not.nr. 737.P.2007, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁶¹ Het beroep in cassatie door beklaagde werd verworpen.

³⁶² Corr. Antwerpen 25 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 174-175.

³⁶³ Corr. Antwerpen 27 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 175-176.

³⁶⁴ Wel stelt de rechtbank dan een "ander" het slachtoffer zelf kan zijn, maar dit bewijs werd volgens de rechtbank niet geleverd.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 10 juni 2009³⁶⁵ en Hof van beroep 14 januari 2010³⁶⁶

Beklaagde³⁶⁷, die zich voordeed als een twaalfjarig meisje, voerde via de computer gesprekken met een minderjarige jongen. Tevens stuurde hij die jongen pornografische afbeeldingen en vroeg hem zijn geslachtsdeel via de webcam te tonen. Hoewel hij regelmatig chatte met minderjarigen heeft hij nooit fysiek contact gezocht met hen.

De rechtbank van eerste aanleg verklaart hem schuldig aan aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging, gepleegd op de persoon van een minderjarige die geen volle zestien jaar oud was op het ogenblik van de feiten. Al de constitutieve bestanddelen zijn volgens de rechtbank immers bewezen. Hij wordt tevens schuldig verklaard aan bezit en verspreiding van kinderpornografie.

In hoger beroep³⁶⁸ wordt dit vonnis bevestigd.

In het vonnis wordt er niet verder ingegaan op het aspect 'met geweld of bedreiging', maar de rechter concludeert wel dat de aanranding met geweld of bedreiging gepleegd is. De rechtbank zal dit met alle waarschijnlijkheid aangenomen hebben op basis van de list, die volgens sommige rechtbanken gelijkgesteld wordt met geweld. Op basis van rechtspraak van de correctionele rechtbank van Hasselt³⁶⁹ kan men aannemen dat de rechtbank van Hasselt één van die rechtbanken is.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 13 oktober 2010³⁷⁰

Tijdens het chatten vertoonde de beklaagde zich naakt voor de webcam aan twee meisjes die de leeftijd van zestien jaar nog niet bereikt hadden. Tevens heeft hij hen oneerbare seksuele voorstellen gedaan.

Beklaagde heeft door zijn handelen afbreuk gedaan aan de seksuele integriteit van de minderjarige meisjes met als gevolg dat de rechtbank oordeelt dat hij schuldig is aan aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging.

- Correctionele rechtbank Tongeren, 5 april 2012³⁷¹

Beklaagde maakte gebruik van de alias 'Yannik' om in contact te komen met jonge meisjes. Hij heeft verschillende meisjes oneerbare voorstellen gedaan en hen op manipulatieve wijze ertoe gebracht zich voor de webcam te ontkleden en zich door hem te laten begluren.

Eén welbepaald slachtoffer heeft hij vooraf een foto toegezonden waarop een jongeman afgebeeld stond om haar te doen geloven dat hij die jongen was, terwijl hij in werkelijk veel ouder was. Hij stuurde dat slachtoffer seksueel getinte berichten via MSN, waarbij hij haar verzocht haar borsten

³⁶⁵ Corr. Hasselt 10 juni 2009, not.nr.37.98.,onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁶⁶ Antwerpen 14 januari 2010, not.nr. 909.P.2009, onuitg.

³⁶⁷ Eerste beklaagde. In dit vonnis zijn er drie beklaagden, maar de twee andere zullen niet besproken worden aangezien het daar louter gaat om bezit en verspreiding van kinderpornografisch materiaal.

³⁶⁸ Antwerpen 14 januari 2010, not.nr. 909.P.2009, onuitg.

³⁶⁹ O.a. Corr. Hasselt, 23 april 2012, not.nr. 37.L6., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁷⁰ Corr. Hasselt 13 oktober 2010, not.nr. 37.98.,onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁷¹ Corr. Tongeren 5 april 2012, not.nr. TG 37.L2.3759-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

te ontbloten voor de webcam, wat ze uiteindelijk ook deed. Toen het slachtoffer de contacten met 'Yannik' probeerde te verbreken, namen de manipulaties toe. Hij kon de activiteiten verderzetten door zichzelf een nieuwe identiteit aan te meten, namelijk als Lesley, de zus van Yannik.

De hierboven weergegeven feiten worden door de rechtbank als laakbaar en maatschappelijk ontoelaatbaar bevonden. Jongeren dienen niet als voorwerp om eigen seksuele impulsen te bevredigen. Beklaagde heeft misbruik gemaakt van hun jonge leeftijd en hun daarmee gepaard gaande goedgelovigheid.

De rechtbank acht de aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging bewezen³⁷².

Er is geen twijfel mogelijk dat er hier sprake is van aanranding *met geweld of bedreiging*. Hoewel de rechtbank niet dieper ingaat op dit aspect, zijn de manipulaties van die aard dat ze een enorme morele druk veroorzaken op de jonge, onervaren meisjes waardoor er sprake is van bedreigingen in de zin van artikel 373 Strafwetboek.

- Correctionele rechtbank van Hasselt, 23 april 2012³⁷³

Een internaatbeheerder, beklaagde in deze zaak, heeft zich gedurende verschillende jaren voorgedaan als Kelly of Sara, twee jonge meisjes, om zo in contact te komen met jongens. Een groot deel van deze jongens verbleef op het internaat waar hij beheerder van was.

Aanvankelijk stuurde hij hen foto's van een knap meisje in uitdagende posities, met de bedoeling hen te doen geloven dat hij dat was. Hij vroeg dan aan de jongens om ook dergelijke foto's te maken. Op die manier heeft hij verschillende internen onder druk gezet om foto's en films met seksuele handelingen door te sturen naar de e-mailadressen van deze 'meisjes'. Hij beschreef expliciet welke seksuele handelingen ze moesten stellen en hoe ze in beeld moesten komen, hoelang de films moesten duren en welk ondergoed ze moesten dragen. Bepaalde jongens stonden onder zo'n grote druk dat ze lessen moesten missen om de gevraagde beelden te kunnen maken. Hij dreigde ermee de eerder gemaakte compromitterende foto's en films openbaar te maken of door te sturen naar vrienden en familie indien ze niet gehoorzaamden.

Beklaagde deed zich in zijn hoedanigheid van internaatbeheerder voor als hun beste vriend. Hij gaf hen voorkeursbehandelingen en veroorzaakte ruzies tussen de jongens onderling en hun ouders. Hij ging zelfs met hen winkelen en kocht kleren, onder andere boxershorts, voor hen.

Uit verklaringen blijkt ook dat hij ten aanzien van bepaalde leerlingen handtastelijk was en bij hen in bed kroop. Sommige leerlingen en andere mannen werden uitgenodigd om bij hem thuis te slapen of te douchen na het sporten. Terwijl zij onder de douche stonden, maakte hij stiekem beeldmateriaal van hen.³⁷⁴

³⁷² In dit vonnis waren er drie slachtoffer waarvan twee de volle leeftijd van zestien nog niet bereikt hadden en een meisje dat wel reeds zestien jaar was op het ogenblik van de feiten.

³⁷³ Corr. Hasselt, 23 april 2012, not.nr. 37.L6., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁷⁴ Op dit laatste aspect, het stiekem filmen van de jongens, werd reeds eerder ingegaan bij de bespreking van het passief voyeurisme. De rechtbank houdt de mening erop na dat het stiekem begluren een aanranding van de eerbaarheid uitmaakt.

Volgens de rechtbank gaat het hier duidelijk om gedrag dat tegen het maatschappelijk eerbearheidsgevoel ingaat. Het vragen van foto's en films van minderjarige jongeren, waarop zij bepaalde seksuele handelingen stellen, gaat in tegen het maatschappelijk eerbearheidsgevoel. Dergelijke handelingen horen immers niet gesteld te worden door volwassen mannen ten aanzien van minderjarige jongens.

De jongens vonden zelf dat dit niet aanvaardbaar was maar werden onder zo'n grote druk gezet dat ze niet anders konden. Ze zouden hier normaliter niet mee ingestemd hebben.

De rechtbank oordeelt dat het zich voordoen als een minderjarig meisje om zich tot de slachtoffers te richten en hen te dwingen bepaalde beelden te maken een list uitmaakt. Deze list van de beklaagde wordt met geweld of bedreiging gelijkgesteld. Op basis van de chantage, stalking en de listen die beklaagde gebruikt heeft, kan er worden aangenomen dat de slachtoffers onder zeer grote morele dwang stonden.

Tevens wordt er besloten dat beklaagde misbruik heeft gemaakt van zijn gezag dat hij als begeleider van het internaat uitoefende over de internen.

Er is hier dus wel degelijk sprake van aanranding van de eerbearheid met geweld of bedreiging gepleegd op een minderjarige, geen volle zestien jaar oud, met de omstandigheid dat de schuldige misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen, namelijk beheerder van een internaat van een middelbare school.

In dit vonnis komen beide in deze thesis besproken fenomenen aan bod. Daarom werd deze uitspraak reeds gedeeltelijk besproken bij het passief voyeurisme.

De rechtbank heeft hier volledig terecht besloten dat er sprake is van aanranding van de eerbearheid met geweld of bedreiging. Hiervoor baseerde de rechtbank zich in grote mate op de list, die de rechtbank gelijkstelt met geweld. Mijns inziens is het niet nodig zich te beroepen op de list, waar immers ook controverse over bestaat³⁷⁵. In dit geval kan het volstaan te verwijzen naar de grote morele dwang die er rust op de slachtoffers en die een bedreiging uitmaakt in de zin van art. 483 Strafwetboek.

- Rechtbank van eerste aanleg van Mechelen, 16 maart 2012³⁷⁶ en Hof van beroep Antwerpen, 13 september 2012³⁷⁷

Minderjarige meisjes werden door beklaagde aangezet tot het stellen van seksuele handelingen, waaronder het tonen van geslachtsdelen, masturberen en ook het stellen van seksuele handelingen ten aanzien van anderen. De beklaagde dreigde ermee de pc te hacken als de slachtoffers zouden weigeren.

³⁷⁵ *Supra* Deel II, Hoofdstuk 1. 2.1.2. punt i.

³⁷⁶ Corr. Mechelen 16 maart 2012, not.nr. ME37.98.170-10, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁷⁷ Antwerpen 13 september 2012, rol.nr. 2012/CO/426, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

De rechtbank van eerste aanleg van Mechelen acht beklaagde schuldig voor aanzetten tot ontucht en aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging.

Hiertegen werd hoger beroep aangetekend. Het hof van beroep van Antwerpen stelt dat de feiten bewezen zijn gebleven en bevestigt de uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg van Mechelen.

- Correctionele rechtbank te Tongeren, 20 december 2012³⁷⁸

Beklaagde had via het internet contact met de vader van een minderjarig meisje. Hij stortte een bedrag van € 250,- op de rekening van de vader en verzocht hem via een msn bericht in ruil zijn minderjarige dochter naakt voor de webcam te laten poseren. Hij verstuurde tevens een sms met het bericht: " Ik wil dat je volgende week zaterdag komt en ik wil je dochter naakt op de webcam zien". Naderhand verstuurde hij dan "Oke sorry volgende week zaterdag komen met een slipje van haar ok geef me je adres dan kan ik geld sturen".

De rechtbank oordeelt dat een oneerbaar voorstel om een minderjarige naakt te laten poseren via de webcam een begin van uitvoering uitmaakt van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid, zelfs indien dit voorstel niet rechtstreeks tot de minderjarige gericht is.

Dit vonnis geeft blijk van de ruime interpretatie die sommige rechtbanken aan artikel 372 en 374 Strafwetboek toekennen. Een oneerbaar voorstel om een minderjarige naakt te laten poseren voor de webcam zal reeds een begin van uitvoering zijn van het misdrijf aanranding van de eerbaarheid. Dit is zelfs het geval indien het voorstel niet gericht was aan de minderjarige.

- Correctionele rechtbank Hasselt, 25 maart 2013³⁷⁹

Via MSN werd een veertienjarig meisje door haar Chiroleider ertoe aangezet zich uit te kleden voor de webcam. Hij vroeg haar verschillende malen haar bloes uit te doen en zichzelf aan te raken. Zij heeft zich uiteindelijk uitgetkleed, maar hield steeds haar bh aan. Beklaagde gaf daarbij nadere uitleg over de seksuele opwinding die hij voelde.

De rechtbank beslist in het licht van het collectieve bewustzijn van dat ogenblik dat voorliggende feiten ingaan tegen de maatschappelijke gangbare normen en er sprake is van aanranding van de eerbaarheid. Lichamelijk contact tussen beide is niet noodzakelijk om de handeling strafbaar te stellen. De rechtbank wijst er tevens op dat er aanranding van de eerbaarheid is van zodra er een begin van uitvoering is (art. 374 Sw.).

Er rust een onweerlegbaar wettelijk vermoeden dat het slachtoffer, gezien haar jonge leeftijd, niet vrijwillig kan toestemmen in onzedelijke handelingen (art. 372 Sw.).

Overigens heeft de beklaagde misbruik gemaakt van het gezag dat hij, als leider van de Chiro waarvan zij lid was, had over het slachtoffer.

³⁷⁸ Corr. Tongeren 20 december 2012, *Limb. Rechtsl.* 2013, afl. 2, 185.

³⁷⁹ Corr. Hasselt 25 maart 2013, not.nr. 37.L1., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

- Correctionele rechtbank Hasselt, 25 oktober 2012³⁸⁰ en Hof van Beroep Antwerpen, 22 mei 2013³⁸¹

Beklaagde stuurde, onder de naam 'Kelly2', seksueel getinte berichten en pornofilmpjes naar de gsm van een elfjarig, minder begaafd jongetje. Op verzoek van de beklaagde is het slachtoffer tevens overgegaan tot het verzenden van drie foto's waarop hij met ontbloot geslachtsdeel werd afgebeeld.

De rechtbank oordeelt dat er sprake is van aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging, gepleegd op een persoon jonger dan zestien jaar. Alle vereiste constitutieve bestanddelen zijn bewezen. Het gaat immers om een tegen het maatschappelijk eerbaarheidsgevoel indruisende gedraging waarbij het niet noodzakelijk is dat er enig lichamelijk contact is tussen dader en slachtoffer. De seksuele intenties van de beklaagde komen duidelijk naar voren in de feiten.

Wel weerhoudt de rechtbank de verzwarende omstandigheid, aanranding gepleegd op een persoon met een geestelijk gebrek, niet. Het is immers niet bewezen dat de beklaagde op de hoogte was van de kwetsbare toestand van het slachtoffer. (art. 376 lid 3 Strafwetboek)

Naast voorliggende feiten wordt de beklaagde nog andere feiten ten laste gelegd. Hij verstuurde naar de gsm van een twaalfjarige jongen berichten waarin hij naar seksuele handelingen vroeg.

De rechtbank herinnert eraan dat er aanranding van de eerbaarheid is van zodra er een begin van uitvoering is (art. 374 Sw.). Deze sms-berichten vormen het begin van uitvoering van het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid, aangezien de jongen wordt geacht niet in te kunnen stemmen met zulke handelingen. De inhoud van de berichten tonen voldoende aan dat de beklaagde de intentie had om oneerbare handelingen uit te lokken.

Beklaagde stelde hiertegen hoger beroep in.

Ten aanzien van de beide tenlasteleggingen treedt het hof van beroep te Antwerpen de redenering van de rechtbank van Hasselt integraal bij en maakt deze tot de zijne, eveneens zonder de verzwarende omstandigheid van artikel 376 lid 3 Strafwetboek.

3.2.2. Rechtspraak contra aanranding van de eerbaarheid

- Hof van beroep Gent, 22 januari 2007³⁸²

In dit arrest ging het over een achtenveertigjarige man die via 'Chat to be' contacten zocht met minderjarige meisjes. Hij deed zich hierbij voor als zijn twintigjarige zoon. Er werden hem drie misdrijven ten laste gelegd waarvan twee ons in het kader van deze thesis aanbelangen. De derde wordt niet besproken aangezien er hier effectief is overgegaan tot seksueel contact en het niet

³⁸⁰ Corr. Hasselt 25 oktober 2012, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁸¹ Antwerpen 22 mei 2013, rol.nr.2012/CO/1306, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁸² Gent 22 januari 2007, *T. Straf.* 2007, afl. 3, 204-207.

louter 'virtueel' is gebleven. De kwalificatie van aanranding van de eerbaarheid staat dus niet ter discussie.

De twee andere tenlasteleggingen hebben betrekking op twee jonge meisjes van vijftien jaar die bij het chatten werden aangesproken door de beklaagde. Hij is met een valse identiteit binnengedrongen in hun leefwereld maar heeft later zijn ware identiteit prijsgegeven. Tijdens het chatten heeft de beklaagde seksuele voorstellen gedaan aan beide meisjes die dit steeds resoluut hebben afgewezen, mede door het feit dat hij te oud was voor hen.

Eén bepaalde chatsessie verliep als volgt: "*Ik zou graag eens met jou naar bed willen.*" Waarop het slachtoffer antwoordde "*zeg ik ben wel ma 15 e*" "*doe daar niet aan mee je bent daarvoor te oud voor me*".

Het vastberaden afwijzen van de beklaagde door de meisjes, terwijl ze op de hoogte waren van zijn ware leeftijd, is de reden waarom het hof besluit dat er van aanranding van de eerbaarheid geen sprake is.

Het hof verklaart dat hoewel van beide minderjarigen vermoed wordt dat ze geen instemming kunnen geven tot seksueel contact, dit niet inhoudt dat een voorstel tot seksueel contact automatisch een aantasting inhoudt van de seksuele integriteit. Het louter voorstellen van oneerbare handelingen door de beklaagde aan de minderjarigen op het ogenblik dat ze zijn ware leeftijd kenden en de ondubbelzinnige afwijzing die eruit volgt, laten niet toe om tot het bestaan van enige morele dwang te besluiten.

- Correctionele rechtbank Antwerpen, 20 juni 2008³⁸³

Beklaagde had via het internet contact gezocht met meisjes jonger dan zestien jaar en hen overhaald hem naaktfoto's te sturen in ruil voor oplaadkaarten voor een gsm. Geleidelijk aan voerde hij de druk op. Hij gebod de meisjes foto's van zichzelf te maken in bepaalde poses en op te sturen, dit onder bedreiging de eerder verzonden foto's openbaar te maken. Eén meisje kon hij overhalen haar borsten te laten zien via de webcam.

De rechtbank besluit dat er van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging geen sprake is, maar aanzetten tot ontucht, bederf en prostitutie, afpersing en bezit van kinderpornografie acht de rechtbank wel bewezen.

3.3. Verkrachting via moderne communicatiemiddelen

3.3.1. Rechtspraak pro verkrachting

- Correctionele rechtbank Hasselt, 6 april 2012³⁸⁴

Beklaagde heeft het slachtoffer, een jong meisje, gedurende een tijdspanne van dertien maanden herhaaldelijk ertoe gebracht zichzelf met een aantal voorwerpen voor de webcam te penetreren. Om in contact te komen met het slachtoffer deed hij zich voor als een jongen van dezelfde leeftijd.

³⁸³ Corr. Antwerpen 20 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 173-174.

³⁸⁴ Corr. Hasselt 6 april 2012, not.nr. HA.37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

Hij stuurde haar naaktfoto's van zichzelf en foto's die hij van het internet haalde om haar zo te overtuigen zich bloot te geven voor de webcam en zich met een aantal voorwerpen te penetreren. Beklaagde betwistte de feiten niet, maar beweerde dat de constitutieve bestanddelen van het misdrijf verkrachting niet aanwezig waren aangezien er geen fysiek contact was tussen de dader en het slachtoffer.

De rechtbank wijst er, terecht, op dat fysiek contact geen constitutief bestanddeel van het misdrijf uitmaakt. "Wanneer een persoon er zonder haar geldige toestemming toe gebracht wordt om op zichzelf een seksuele penetratie uit te voeren, is er een seksuele penetratie op de persoon van het slachtoffer en zal degene die haar daartoe bracht, als de dader van een verkrachting veroordeeld kunnen worden."³⁸⁵

Bij aanvang van de contacten tussen slachtoffer en dader had het meisje de leeftijd van veertien jaar nog niet bereikt, wat wel het geval was tegen het einde van de contacten.

Bij verkrachting moet er een onderscheid gemaakt worden tussen minderjarigen beneden de leeftijd van veertien jaar en boven de veertien jaar maar beneden de leeftijd van zestien jaar. (art. 375 lid 5 en 6 Sw.)

Ten aanzien van het meisje op het ogenblik dat ze nog geen veertien jaar is, geldt er een absoluut onweerlegbaar vermoeden niet vrij te kunnen toestemmen met een seksuele penetratie.

De rechtbank besluit dat er hier dus wel degelijk sprake is van verkrachting, met name verkrachting bij gelijkstelling (art. 375 lid 6 Sw.), aangezien ze niet geldig kon toestemmen en fysiek contact geen vereiste is.

Met betrekking tot de feiten waarbij het slachtoffer de leeftijd van veertien jaar wel bereikt had, kan er wel geldig worden toegestemd en moet er dus worden nagegaan of er een geldige toestemming is verleend voor seksuele penetratie.

Aangezien de beklagde de seksuele penetratie heeft opgedrongen door middel van een list, namelijk zich voordoen als een leeftijdsgenoot, verdween de geldigheid van de toestemming in hoofde van het slachtoffer. Hij heeft het slachtoffer wetens en willens misleid waardoor hij bij zijn slachtoffer de vrije wilsuiking onmogelijk heeft gemaakt.

In beide gevallen beslist de rechtbank dat er sprake is van verkrachting.

- Correctionele rechtbank Antwerpen, 31 augustus 2012³⁸⁶

Beklaagde had op sociale netwerksites de fictieve identiteit van Eva gecreëerd, een veertien jarig meisje met seksuele ervaring. Op die manier probeerde hij in contact te komen met minderjarigen, vooral meisjes tussen tien en veertien jaar oud. Eens hij contact had gelegd met een meisje vroeg hij of ze zin had in een spelletje 'waarheid, durven of doen'. Het begon eerst met een aantal

³⁸⁵ Corr. Hasselt 6 april 2012, not.nr. HA.37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); L. Stevens, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 451.

³⁸⁶ Corr. Antwerpen 31 augustus 2012, not.nr. AN37.L4.2980-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

onschuldige vragen maar ging al snel over tot seksueel getinte onderwerpen. Vervolgens gaf de beklaagde opdrachten om te verkrijgen dat de meisjes hun geslachtsdelen zouden tonen, seksuele poses zouden aannemen, zichzelf zouden vingeren of zichzelf zouden penetreren met een voorwerp. Hij stuurde hen ook seksuele foto's en filmpjes van de zogenaamde Eva.

De beklaagde heeft verschillende meisjes ertoe gebracht zich te vingeren of met voorwerpen zoals een balpen, een potlood, een haarborstel of een fluostift te penetreren.

De beklaagde is steeds erg manipulatief te werk gegaan en maakte gebruik van de nieuwsgierigheid en de gevoeligheden van de jonge meisjes om zijn doel te bereiken.

De rechtbank is van oordeel dat er geen fysiek contact tussen beklaagde en slachtoffers vereist is. Het is duidelijk dat de beklaagde de meisjes gemanipuleerd heeft tijdens de chatsessies en ze ertoe heeft gebracht zichzelf te penetreren door zich voor te doen als een veertienjarig meisje. De rechtbank concludeert dat er dus wel degelijk sprake is van verkrachting.³⁸⁷

3.3.2. Rechtspraak contra verkrachting

- Hof van beroep Antwerpen, 16 januari 2013³⁸⁸

Tegen het zojuist besproken vonnis van 31 augustus 2012 van de correctionele rechtbank van Antwerpen³⁸⁹ werd hoger beroep ingesteld.

Het hof van beroep is de mening toegedaan dat deze handelingen wel degelijk ingaan tegen het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald ogenblik. Het aanzetten van slachtoffers tot zelfbevrediging en penetratie met voorwerpen ten opzichte van een onbekende meerderjarige chatpartner is abnormaal en buitensporig seksueel gedrag. Toch is er hier volgens het hof geen sprake van verkrachting, maar enkel van bederf van de jeugd, aanranding van de eerbaarheid en verspreiding en bezit van kinderpornografie.

Het hof besluit dat hier geen sprake is van verkrachting, maar wel van aanranding van de eerbaarheid. Het hof maakt duidelijk dat het de aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen wel degelijk onder de aanranding van de eerbaarheid onderbrengt, maar ten aanzien van de verkrachting doet het dit niet.

3.4. Besluit rechtspraak

In de rechtspraak is meer onenigheid over de kwalificatie van deze feiten dan in de rechtsleer, maar ook hier is de overgrote meerderheid het eens om webcamseks als aanranding van de eerbaarheid of verkrachting te beschouwen.

³⁸⁷ Hier werd hoger beroep tegen ingesteld. Zie puntje ii. Rechtspraak contra verkrachting.

³⁸⁸ Antwerpen 16 januari 2013, not.nr.2012/PGA/1313, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁸⁹ Corr. Antwerpen 31 augustus 2012, not.nr. AN37.L4.2980-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

3.4.1. Aanranding van de eerbaarheid via moderne communicatiemiddelen

In de rechtspraak zijn er twee uitspraken die stellen dat er bij webcamseks van aanranding van de eerbaarheid geen sprake is: het arrest van het hof van beroep te Gent van 22 januari 2007³⁹⁰ en het vonnis van de correctionele rechtbank te Antwerpen van 20 juni 2008³⁹¹.

In de zaak van het hof van beroep te Gent³⁹² ging het over twee meisjes die door een achtenveertigjarige man, die zich bij aanvang voordeed als zijn veel jongere zoon, werden benaderd met seksuele voorstellen. De meisjes hebben dit steeds vastberaden afgewezen.

Het vastberaden afwijzen van de beklagde door de meisjes, terwijl ze op de hoogte waren van zijn ware leeftijd, is de reden waarom het hof besloot dat er van aanranding van de eerbaarheid geen sprake is. De argumentatie is dat het louter voorstellen van oneerbare handelingen door beklagde aan de minderjarigen op het ogenblik dat ze zijn ware leeftijd kenden, en de ondubbelzinnige afwijzing die eruit volgt, niet toe laten om tot het bestaan van enige morele dwang te besluiten.

Ik wil erop wijzen dat het hier, zoals het hof zelf aanhaalde, gaat om twee minzestienjarige meisjes. Er geldt een onweerlegbaar vermoeden dat ze geen geldige toestemming kunnen geven in seksuele handelingen.³⁹³ Sommige wijzen de grondslag van dit vermoeden toe aan de gedachte dat er een morele dwang is op de persoon doordat de minzestienjarige een onvoldoend ontwikkeld normbesef heeft en onervaren is.³⁹⁴ Maar dit wilt geenszins zeggen dat er noodzakelijker wijze een morele dwang moet rusten op de persoon alvorens er sprake kan zijn van een aanranding van de eerbaarheid in de zin van artikel 372 lid 1 Strafwetboek.

Dit artikel voorziet er net in dat een handeling kan gekwalificeerd worden als aanranding van de eerbaarheid zonder dat er van bedreiging sprake moet zijn. Het vereisen van een morele dwang om de handeling als aanranding strafbaar te stellen voegt een voorwaarde toe die de wet niet oplegt.

Naar mijn mening is het hof hier in zijn motivatie te kort geschoten. Men mag niet uit het oog verliezen dat een poging tot aanranding van de eerbaarheid (art. 374 Sw.) gelijkgesteld wordt aan de aanranding zelf. Hierdoor zal men de dader reeds strafbaar kunnen stellen indien er begin van uitvoering is.³⁹⁵ Het voorstel over te gaan tot seksuele contacten kan een begin van uitvoering inhouden. Sommige rechtbanken zijn zelfs de mening toegedaan dat het louter voorstellen van

³⁹⁰ Gent 22 januari 2007, *T. Straf.* 2007, afl. 3, 204-207.

³⁹¹ Corr. Antwerpen 20 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 173-174.

³⁹² Gent 22 januari 2007, *T. Straf.* 2007, afl. 3, 204-207.

³⁹³ O. Bastyns, "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 6; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33-34; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 92-93.

³⁹⁴ I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 33; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 24; A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 151.

³⁹⁵ B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 100.

zulke handelingen aan minderjarigen die hier niet geldig in kunnen toestemmen, op zich reeds een aanranding van de eerbaarheid inhoudt, zonder hiervoor naar art. 374 Strafwetboek te moeten verwijzen.

Het vonnis van de correctionele rechtbank van Antwerpen van 20 juni 2008³⁹⁶ is de tweede zaak waarbij er werd besloten dat er geen sprake is van aanranding van de eerbaarheid.

In deze zaak ging het over meisjes, jonger dan zestien jaar die ertoe overhaald werden de dader naaktfoto's toe te sturen in ruil voor oplaadkaarten. Eens hij deze foto's had gekregen, voerde hij de druk op en gebruikte de naaktfoto's als chantagemiddel om steeds extremere foto's van de meisjes te verkrijgen.

De rechtbank besloot dat er sprake was van aanzetten tot ontucht, bederf en prostitutie, afpersing en bezit van kinderpornografie, maar stelde dat aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging niet bewezen was.

Gezien de feiten lijkt het me duidelijk dat er wel degelijk sprake was van bedreiging. De dader dreigde er immers mee de foto's die de meisjes reeds hadden doorgestuurd, openbaar te maken indien ze niet ingingen op zijn eisen. Zelfs indien men zou aannemen dat er geen sprake is van bedreiging, is er wel nog minstens sprake van aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging. Aangezien we te maken hebben met minzestienjarige meisjes geldt ook hier het wettelijk vermoeden van afwezigheid van geldige toestemming (art. 372 lid 1 Sw.). Het lijkt me dan ook onterecht dat de rechtbank de aanranding van de eerbaarheid niet bewezen achtte.

Men kan besluiten dat de grote meerderheid van de rechtspraak aanvaardt dat er van aanranding van de eerbaarheid sprake is indien de feiten zich voordoen via moderne communicatiemiddelen. De twee uitspraken die anders besluiten, kunnen, naar mijn mening, makkelijk weerlegd worden.

3.4.2. Verkrachting via moderne communicatiemiddelen

Rechtspraak over verkrachting via moderne communicatiemiddelen komt minder voor dan die over aanranding van de eerbaarheid. Bij verkrachting kan men moeilijk spreken van een duidelijke meerderheid.

Over dit onderwerp zijn er twee zaken³⁹⁷ aangehaald die de feiten kwalificeerden als verkrachting. Ten aanzien van één van die zaken werd nadien hoger beroep ingesteld waarna het hof van beroep oordeelde dat er geen sprake was van verkrachting.³⁹⁸

In deze zaak ging het over een dader die de fictieve identiteit van Eva had gecreëerd om zo minderjarigen ertoe te overhalen hun geslachtsdelen te tonen en zich met voorwerpen te penetreren.

³⁹⁶ Corr. Antwerpen 20 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 173-174.

³⁹⁷ Corr. Hasselt 6 april 2012, not.nr. HA.37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating); Corr. Antwerpen 31 augustus 2012, not.nr. AN37.L4.2980-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

³⁹⁸ Antwerpen 16 januari 2013, not.nr.2012/PGA/1313, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

Volgens mij had de correctionele rechtbank van Antwerpen³⁹⁹, in tegenstelling tot het hof van beroep van Antwerpen⁴⁰⁰, gelijk toen het besloot dat er sprake was van verkrachting. In een geval waarbij alle constitutieve bestanddelen aanwezig zijn, zoals bij bovenstaande beslissingen, is het louter een toepassing van de wet om vast te stellen dat er sprake is van verkrachting.

4. Besluit: aanranding en verkrachting via moderne communicatiemiddelen

In rechtsleer en rechtspraak is er een duidelijke meerderheid die aanranding, en in mindere mate verkrachting, via moderne communicatiemiddelen onder de desbetreffende wetsbepalingen laat vallen.

Aangezien algemeen aanvaard wordt dat fysiek contact tussen dader en slachtoffer niet vereist is voor aanranding of verkrachting⁴⁰¹ lijkt het me niet al te moeilijk een stap verder te gaan en ook de fysieke aanwezigheid niet noodzakelijk te achten. Dit maakt aanranding en verkrachting op fysieke afstand mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat daders en slachtoffers zich niet in dezelfde ruimte moeten bevinden en zelfs niet in hetzelfde land moeten zijn voordat er sprake kan zijn van één van de hier besproken strafbaarstellingen.

Beide strafbaarstellingen, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting, hebben een aantal constitutieve bestanddelen.⁴⁰² Indien aan deze voldaan is, ondanks het feit dat er gebruikgemaakt wordt van moderne communicatiemiddelen, zie ik niet in waarom men niet kan concluderen dat aanranding of verkrachting die plaatsvindt via moderne communicatiemiddelen onder die strafbaarstellingen vallen.

Het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid vereist handelingen met een zekere graad van zwaarwichtigheid die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van een persoon zoals door het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren.

Eerst en vooral moet er dus sprake zijn van een aantasting van de seksuele integriteit. Een volwassen man of vrouw die een minderjarige persoon aanzet tot het nemen van foto's en films waarop hij of zij zich ontbloot of bepaalde seksuele handelingen stelt, is gedrag dat maatschappelijk als onaanvaardbaar wordt beschouwd. Zulke handelingen zouden immers niet door volwassenen ten aanzien van minderjarige kinderen mogen worden gesteld.

³⁹⁹ Corr. Antwerpen 31 augustus 2012, not.nr. AN37.L4.2980-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

⁴⁰⁰ Antwerpen 16 januari 2013, not.nr.2012/PGA/1313, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

⁴⁰¹ Corr. Brussel 19 december 1995, *Rev.Dr.Pén.* 1996, 435; Luik 30 maart 2004, *J.L.M.B.* 2005, afl. 12, 527; I. Delbrouck, "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. straf.*, 2012, 18-19; J. Delva, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, in *A.P.R.*, Brussel, Larcier, 1967, nrs. 50 en 52; B. Spriet en G. Marlier, "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in Verbruggen F., Verstraeten R., Spriet B. (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 87.

⁴⁰² *Supra* Deel II.

Tevens moet het gaan om een ernstige gedraging die wordt gepleegd op of met behulp van de persoon. Het feit dat de dader niet zelf de seksuele handeling stelt, doet geen afbreuk aan de kwalificatie als aanranding van de eerbaarheid. Aangezien er geen lichamenlijk contact tussen beide partijen vereist is, kunnen deze gedragingen op grote afstand van elkaar plaatsvinden.

Als laatste moet er een ontstentenis van geldige toestemming zijn. Voor minderjarigen die de volle leeftijd van zestien jaar nog niet bereikt hebben, is er het vermoeden dat ze niet geldig kunnen toestemmen met seksuele handelingen. Voor deze minderjarigen moet er zelfs geen sprake zijn van geweld of bedreiging om vast te stellen dat er geen geldige toestemming is. Indien het daarentegen gaat over minderjarigen die reeds zestien jaar zijn, zal er wel sprake moeten zijn van geweld of bedreiging.

Indien men de wet en de reeds algemeen aanvaarde rechtspraak en rechtsleer toepast op aanranding via moderne communicatiemiddelen zoals chat, webcam, MSN, sms ... kan men niet anders dan concluderen dat er wel degelijk sprake is van aanranding van de eerbaarheid in de zin van artikel 372-374 Strafwetboek.

Aan de constitutieve bestanddelen is voldaan waardoor het louter toepassen van de wet resulteert in het strafbaar stellen van het gedrag als aanranding van de eerbaarheid.

Ook bij verkrachting zijn er een aantal constitutieve bestanddelen die aanwezig moeten zijn. Er moet een daad van seksuele penetratie zijn, van welke aard en met welk middel ook. In beide aangehaalde zaken is er geen twijfel dat het binnendringen met een lichaamsdeel, bijvoorbeeld met de vinger, of met externe voorwerpen zoals een fluostift of een haarborstel in de vagina een seksuele penetratie is.

In de situatie van verkrachting via moderne communicatiemiddelen gaat het slachtoffer *zichzelf* penetreren, maar dit doet geen afbreuk aan de strafbaarstelling. De seksuele penetratie moet gebeuren op het slachtoffer zelf, maar ook in deze situatie is dit het geval.

Als laatste bestanddeel moet er een gebrek aan geldige toestemming zijn. Dit kan het geval zijn indien het slachtoffer geacht wordt niet geldig te kunnen toestemmen⁴⁰³ (verkrachting bij gelijkstelling: Art. 375 lid 6 Sw.) of indien de daad is opgedrongen door middel van geweld, dwang of list, of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamenlijk of geestelijk gebrek (art. 375 lid 2 Sw.). De mogelijke toestemminguitsluitende gronden zijn ruimer dan bij de aanranding.

Indien er wordt gebruikgemaakt van chantage of indien de dader het slachtoffer onder druk zet om zichzelf te penetreren, kan men besluiten dat er geen geldige toestemming werd gegeven.

Net zoals bij aanranding via moderne communicatiemiddelen doen zich hier geen moeilijkheden voor. De omstandigheid waaronder de verkrachting plaatsvindt, namelijk via moderne communicatiemiddelen, doet niet af aan het feit dat alle constitutieve bestanddelen aanwezig zijn.

⁴⁰³ Indien het slachtoffer de volle leeftijd van veertien jaar nog niet bereikt heeft.

Besluiten dat er sprake is van verkrachting is wederom louter een toepassing van het Strafwetboek⁴⁰⁴.

Stevens wees recentelijk op het problematische karakter van de wettekst.

“Juridisch gezien is er niet altijd sprake van aanranding omdat in het Strafwetboek staat dat er geweld of bedreiging bij moet zijn gebruikt” en “De jongste jaren zijn er veel zedenzaken geweest waarbij het slachtoffer zich er niet helemaal van bewust was dat het werd misbruikt. Doordat het niet met geweld of bedreiging gebeurde, is het ook moeilijk te kwalificeren als aanranding.”⁴⁰⁵

Volgens mij is de wettekst minder problematisch dan Stevens laat uitschijnen. Het is inderdaad zo dat er niet altijd sprake zal zijn van aanranding van de eerbaarheid aangezien het Strafwetboek vooropstelt dat er geweld of bedreiging aanwezig moet zijn. Toch is dit enkel het geval indien het slachtoffer ouder dan zestien jaar is. Is het jonger dan zestien jaar, dan geldt het onweerlegbare vermoeden dat men niet geldig kan toestemmen, onvoorwaardelijk.

Bij de hypothese die Stevens aanhaalt, namelijk het niet bewust zijn van het misbruik, gaat het meestal om jonge en naïeve kinderen. In dat geval zal er door hun jeugdige leeftijd geen sprake moeten zijn van geweld of bedreigingen om de handeling als aanranding te kwalificeren.

De opmerking van Stevens is dus wel degelijk een element waar men steeds rekening mee moet houden, maar het zal in vele gevallen geen onoverkomelijk probleem zijn.

In de meeste gevallen uit een dader bedreigingen om het slachtoffer zo ver te krijgen de handelingen uit te voeren. Dus zelfs in die gevallen waarbij het slachtoffer de leeftijd van zestien jaar reeds bereikt heeft, zal men zich vaak kunnen beroepen op de strafbaarstelling aangezien er sprake is van dwang of bedreigingen.

Het onderbrengen van webcamseks onder aanranding van de eerbaarheid dan wel verkrachting zal volgens mij geen problemen met zich meebrengen. De strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting zullen hier volstaan om dit fenomeen te ondervangen en er is, mijns inziens, dan ook geen wetswijziging vereist.

Mocht er zich toch een situatie voordoen waarbij het niet onder de strafbaarstelling van aanranding en verkrachting kan worden gebracht dan kan men zich bij minderjarigen in vele gevallen nog steeds beroepen op andere strafbaarstellingen zoals onder andere aanzetten tot ontucht en bezit en/of verspreiding van kinderpornografisch materiaal.

⁴⁰⁴ Artikel 375 Strafwetboek.

⁴⁰⁵ N. Vanhecke, “Extra wapens tegen internetpedofielen”, *De Standaard*, 6 juni 2013.
http://www.standaard.be/cnt/dmf20130605_00612322

Deel IV. Algemeen besluit

Deel II geeft een schets van de constitutieve bestanddelen van zowel aanranding van de eerbaarheid als verkrachting. Het analyseren van de problematieken die in deze thesis besproken worden is niet mogelijk zonder eerst de basiskenmerken van elk van de besproken misdrijven te behandelen.

In Deel III wordt er ingegaan op twee fenomenen die de grenzen van de actuele strafbaarstelling van aanranding dan wel verkrachting aftasten.

Aan de ene kant is er het passief voyeurisme, het heimelijk bekluren van andermans gehele of gedeeltelijke naaktheid, en aan de andere kant is er de aanranding of verkrachting via moderne communicatiemiddelen, oftewel webcamseks. De vraag die hierbij centraal staat is of deze fenomenen kunnen worden gesanctioneerd onder de bestaande strafbaarstellingen of er nood is aan een wetswijziging. Anders verwoord, vallen passief voyeurisme en webcamseks binnen de actuele grenzen van de strafbaarstelling?

Bij passief voyeurisme is het duidelijk geworden dat er een zeer grote controverse bestaat rond het al dan niet kwalificeren van de handeling als aanranding van de eerbaarheid.

Hoewel er twee strekkingen zijn, is iedereen het erover eens dat er geen fysieke aanraking moet zijn tussen dader en slachtoffer om een handeling als aanranding strafbaar te stellen. Over de vereiste van seksuele interactie tussen beide partijen om het gedrag als aanranding te kunnen kwalificeren, is niet iedereen het eens.

Het is zo dat het heimelijk bekluren per definitie stiekem is, zonder weet van de bekluurde, en dus van seksuele interactie is geen sprake.

In het Strafwetboek staat duidelijk dat de aanranding moet gepleegd zijn op of met behulp van de persoon. Een strikte grammaticale interpretatie noopt ons ertoe, hoewel niet expliciet vermeld, hierin een vereiste van seksuele interactie tussen de partijen te lezen. Hoe kan er immers sprake zijn van een handeling *op* een persoon indien deze zich hier niet van bewust is?

Daarenboven houdt de reeds bestaande cassatierechtspraak, voornamelijk het zeer recentelijke cassatiearrest van 27 november 2012, de mening erop na dat het heimelijk filmen of bekluren geen aanranding van de eerbaarheid is.

Op basis van het begrip 'op of met behulp van de persoon' uit het Strafwetboek, in combinatie met de reeds bestaande cassatierechtspraak, kom ik tot het besluit dat passief voyeurisme momenteel niet onder de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid gekwalificeerd kan worden.

Aangezien het passief voyeurisme niet onder aanranding van de eerbaarheid kan worden bestraft, zal de grens van de strafbaarstelling van aanranding bereikt worden. Wel ben ik de mening toegedaan dat hier verandering in moet komen en dat een wetswijziging nodig is. Om aan deze problematiek tegemoet te komen en om op die manier de grens van de strafbaarstelling van aanranding te verleggen zodat ook passief voyeurisme hieronder kan ressorteren, heb ik een wetsvoorstel gemaakt.

Ook bij webcamseks bestaat er controverse over de strafbaarstelling. Hoewel de rechtsleer het in grote mate eens is dat feiten die zich voordoen via moderne communicatiemiddelen onder de bestaande wetsbepalingen van aanranding en verkrachting vallen, is dit minder het geval bij de rechtspraak. In de rechtspraak komen de twee tegengestelde opvattingen sterker tot uiting, maar deze onenigheid is volgens mij onterecht.

Het is zo dat technologische ontwikkelingen de grenzen van de strafbaarstelling van een wetsbepaling onder druk kunnen zetten. De wetsbepalingen zijn immers opgesteld in een tijdperk waar van sociale media en internet nog geen sprake was.

Hoewel het moeilijk is misdrijven die gebruikmaken van deze technologische ontwikkelingen, onder te brengen onder de oude strafbepalingen, is dit niet het geval bij webcamseks.

Het louter toepassen van de constitutieve bestanddelen zorgt ervoor dat ook aanranding van de eerbaarheid of verkrachting die plaatsvindt via moderne communicatiemiddelen onder de desbetreffende wetsbepalingen vallen. Het is immers zo dat reeds algemeen aanvaard wordt dat fysiek contact tussen dader en slachtoffer niet vereist is, waardoor het stellen dat ook aanranding of verkrachting op fysieke afstand mogelijk is, een logisch gevolg hiervan is.

Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting via moderne communicatiemiddelen kunnen dus perfect gesanctioneerd worden met de huidige strafbaarstelling van aanranding en verkrachting.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving

- Stafwetboek 8 juni 1867, *BS* 9 juni 1867.
- Wet 18 juni 1985, *BS* 8 augustus 1985.
- Aanvullend verslag Weckx, *Parl. St.* Senaat 1981-1982, nr. 306/3.
- *Hand.* Kamer 1981-1982, 1 juli 1982, 2256.
- Verslag Merckx- Van Goey, *Parl. St.* Kamer 1988-1989, nr. 702/4.
- Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, *BS* 18 maart 1993.
- Wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer, 1998-1999, nr. 1907/14.
- Wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, *BS* 31 mei 2007.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de aanranding van de eerbaarheid via het internet betreft, *Parl. St.* Kamer, 2010-2011, nr.1479/001.
- Wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen grooming, *Parl.St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5-1823.
- *Hand.* Senaat, 2013-2014, 26 februari 2014, 5. (Verslag Talhaoui – Vastersavendts)
- Wetsontwerp betreffende de bescherming van minderjarigen en benadering met als oogmerk het plegen van strafbare feiten van seksuele aard, *Parl.St.* Kamer, 2013-2014, nr. 3449/001.
- Wetsvoorstel (P. Dewael) tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van aanranding van de eerbaarheid betreft, *Parl. St.* Kamer, nr. 53K2993/001.

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof:

- GwH 4 juni 2009, nr. 93/2009.
- GwH 29 oktober 2009, nr. 167/2009.

Hof van Cassatie:

- Cass. 3 Juni 1940, *Pas.* 1940, I, 158.
- Cass. 7 maart 1989, AR 1930, 1988-1989, 768.
- Cass. 8 September 1992, *Arr. Cass.* 1991-1992, 1082.
- Cass. 7 januari 1997, *RW* 1997-1998, 116, noot A. Vandeplass.
- Cass. 6 oktober 2004, P.04.0665.F., *J.T.* 2005, afl. 6168, 100.
- Cass. 20 september 2005, *RW* 2005-2006, 1661, noot A. Vandeplass.
- Cass. 21 februari 2007, P.06.1415.F., *Rev.dr.pén.* 2007, afl. 5, 529.
- Cass. 25 september 2007, P.05.0876.N.
- Cass. 17 oktober 2007, *RW* 2008- 2009, 570-573.

- Cass. 23 januari 2008, P.13.0714.F/1, *RABG* 2009, 810-815, noot F. Scheurmans.
- Cass. 8 April 2008, P.08.0137.N, *T.Strafr.* 2008, afl. 6, 461.
- Cass. 24 November 2009, P.09.1060.N.
- Cass. 24 mei 2011, , P. 10.1990.N.
- Cass. 9 oktober 2012, P.11.2120.N.
- Cass. 12 februari 2013, P.12.1746.N/1.
- Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F/1.

Lagere rechtspraak:

- Luik 8 december 1908, *Rev. dr. Pén.* 1909, 556.
- Corr. Luik 28 januari 1942, *Pas.* 1942, II, 51.
- Corr. Brussel, 9 mei 1962, *J.T.*, 962, 426.
- Corr. Brussel 24 november 1969, *J.T.* 1970, 121.
- Antwerpen 25 augustus 1976, *R.W.* 1977-1978, 1114, noot A. Vandeplass.
- Pol. Hasselt 22 november 1985, *T. Vred.* 1986, 155.
- Corr. Namen, 11 september 1986, *Jur. Liège*, 1986, 685.
- Corr. Charleroi, 1 maart 1988, *J.T.*, 1989, 32.
- Luik, 9 april 1992, *J.L.M.B.*, 1993,9.
- Corr. Brussel 19 december 1995, *Rev.Dr.Pén.* 1996, 435.
- Brussel 8 april 1998, *RW* 1998-1999, 505, noot A. Vandeplass.
- Brussel 23 juni 1999, *RW* 1999-2000, 1138-1139, noot A. Vandeplass.
- Brussel 2 februari 2000, *RDP* 2001, 347.
- Gent 3 oktober 2000, *TGR* 2001, 60.
- Antwerpen 16 oktober 2003, *NC* 2006, 130-131.
- Corr. Brussel 26 januari 2004 *Journ. Proc.* 2004, nr. 474, 29.
- Luik 30 maart 2004, *J.L.M.B.* 2005, afl. 12, 527.
- Corr. Leuven 19 december 2006, *T. Strafr.* 2007, afl. 3, 217-219.
- Corr. Hasselt 22 november 2006, not.nr. 37.10., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Gent 22 januari 2007, *T. Straf.* 2007, afl. 3, 204-207.
- Corr. Hasselt 30 mei 2007, not.nr. 37.10., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Gent 10 oktober 2007, *T. Straf.* 2008, afl. 4, 328-331.
- Corr. Hasselt 12 oktober 2007, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 9 januari 2008, not.nr. 737.P.2007, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Antwerpen 20 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 173-174.
- Corr. Antwerpen 25 juni 2008, *T. Strafr.* 2009, 174-175.
- Corr. Antwerpen 27 juni 2008, *T. Strafr.* 2009/3, 175-180, noot S. Vandromme
- Corr. Hasselt 10 juni 2009, not.nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 10 september 2009, not.nr.1148.P.2007, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

- Antwerpen 14 januari 2010, not.nr. 909.P.2009, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 20 mei 2010, *Soc. Kron.* 2010/10, 534.
- Corr. Hasselt 13 oktober 2010, nr. 37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 3 maart 2011, not.nr. TG37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 9 juni 2011, not.nr. TG 37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 8 december 2011, not.nr. TG 37.L1.1343-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 24 november 2011, *Limb. Rechtsl.* 2012, 148.
- Corr. Mechelen 16 maart 2012, not.nr. ME37.98.170-10, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 5 april 2012, not.nr. TG 37.L2.3759-09, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Hasselt 6 april 2012, not.nr. HA.37.98., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Hasselt, 23 april 2012, not.nr. 37.L6., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 7 juni 2012, not.nr. 37.L7.4223-10, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Dendermonde 18 juni 2012, *T. Strafr.* 2012, afl. 6, 476-478.
- Corr. Antwerpen 31 augustus 2012, not.nr. AN37.L4.2980-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 13 september 2012, rol.nr. 2012/CO/426, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Hasselt 25 oktober 2012, not.nr. 37.98, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Antwerpen 13 november 2012, not.nr. AN37.L2.2013-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 20 december 2012, *Limb. Rechtsl.* 2013, afl. 2, 185.
- Antwerpen 16 januari 2013, not.nr.2012/PGA/1313, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Hasselt, 25 maart 2013, not.nr. 37.L1., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Hasselt 8 april 2013, not.nr. 37.L7., onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 22 mei 2013, rol.nr.2012/CO/1306, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Antwerpen 26 juni 2013, not.nr. 2012/PGA/5589, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)
- Corr. Tongeren 19 december 2013, not.nr. TG37.L6.13746-11, onuitg. (bestudeerd op de griffie met toelating)

Rechtsleer

Boeken

- Bastyns, O., "Attentat à la pudeur", in *Droit pénal et procédure pénale*, Brussel, Kluwer, losbl. (28 febr. 2003), 9-40.
- Debusseré, F., Graux, H. en Dumortier, J., *ICT-recht*, Leuven, Acco, 2013, 367p.
- De Busschere, A., "Le viol et l'attentat à la pudeur", in *Annales de la Société de médecine légale*, 1893, 14-31.
- De Nauw, A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Mechelen, Kluwer, 2010, 471p.
- De Rue, M. "Le harcèlement" in H. Bosly en C. De Valkeneer, (eds.), *Les infractions. Volume 2 – Les infractions contre les personnes*, Brussel, Larcier, 2010, 725-746.
- De Waele, P., *Kan je een geheim bewaren? Mijn vijftienjaar ervaring als pedofiliepeurder*, Leuven, Van Halewyck, 2011, 215p.
- Haus, J.J., *Principes généraux du droit pénal Belge*, I, Gent, Hoste, 1869, 3e druk, 572p.
- Van den Wyngaert, C., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, I, Antwerpen, Maklu, 2011, 536p.
- Rigaux, M. en Trousse, P.E., *Les crimes et les délits du Code pénal*, Tome V, Brussel, Bruylant, 1968, 564p.
- Spriet, B. en Marlier, G., "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting in het begin van de 21ste eeuw (2000-2012)", in B. Spriet, F. Verbruggen en R. Verstraeten (Eds.), *Straf-en strafprocesrecht*, Brugge, 2013, Die keure, 81-154.
- Stevens, L., *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2002, 583p.
- *Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*.
- Verbruggen, F. en Verstraeten, R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Deel I, Antwerpen, Maklu, 2010, 279p.

Tijdschriften

- Delbrouck, I., "Aanranding van de eerbaarheid- het misdrijf", *Comm. Straf.*, 2012, 9-44.
- Delbrouck, I., "Aanranding van de eerbaarheid" In *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, 2012, 13-27.
- Delbrouck, I., "Verkrachting" in *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere strafwetten*, Mechelen, Kluwer, 2012, 473-514.
- Delbrouck, I., "Voyeurisme nader bekeken" (noot onder Corr. Tongeren 24 november 2011), *Limb. Rechtsl.* 2012, afl.2, 148-150.
- Delva, J., "Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting", *APR*, Larcier, 1967, 218p.
- Dierickx, A., "Artikel 372, 373 en 374 Sw." In *Larcier wet en duiding. Strafrecht*, 2012, 298- 302p.
- Dierickx, A., "Hoe ver reikt de bescherming van de strafbepalingen van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting?", *N.C.* 2006, afl.2, 95-108.

- Maingain, B., "Le viol entre époux: le droit d'aimer", (noot onder Brussel 21 juni 1979), *Rev.Trim.Dr.Fam.* 1980, 162-167.
- Merckx, D., "Verkrachting – het misdrijf", *Comm. Straf.*, 2004, 67-126.
- Vandeplas, A., "De wetenschap t.a.v. de leeftijd van het slachtoffer bij aanranding van de eerbaarheid"(noot onder Antwerpen 25 augustus 1976), *RW* 1977-1978, 1115-1117.
- Vandeplas, A., "Aanranding van de eerbaarheid bij verrassing", *RW* 2005-2006, afl.42, 1661-1662.
- Vandromme, S., "Aanzetten van minderjarigen tot webcamseks: aanranding van de eerbaarheid en/of aanzetten tot ontucht?" (noot onder Corr. Antwerpen 25 juni 2008 en Corr. Antwerpen 27 juni 2008), *T. Strafr.* 2009, afl. 3, 174-180.
- Schuermans, F., "Heimelijk cameravoyeurisme is nog geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Cass. 23 januari 2008), *RABG* 2008/13, 811-815.
- Schuermans, F., "Louter gluren is geen aanranding van de eerbaarheid" (noot onder Corr. Rb. Dendermonde 18 juni 2012), *T. Straf.* 2012/6, 478-479.
- Stevens, L., "Grooming via internet" (noot onder Cass. 12 februari 2013), *TJK* 2013, afl. 3, 286-294.
- Vanwalleghem, P., "Cassatie verduidelijkt begrip belaging", *Juristenkrant* 2007, afl. 147, 8.
- Vanwalleghem, P., "Heimelijk filmen van seks geen aanranding van eerbaarheid" (noot onder Cass. 27 november 2013), *Juristenkrant* 2014, Afl. 281, 3.

Onlinebronnen:

- <http://www.cass.be>
- <http://www.cjsm.vlaanderen.be/media/evenementen/kids-online/#programma>
- <http://www.dekamer.be/>
- De Morgen (2013) *Zedenzaak Nederland: OM wil snel geïdentificeerde meisjes spreken.* Geraadpleegd op 25 februari 2014 via <http://www.demorgen.be/dm/nl/990/Buitenland/article/detail/1720905/2013/10/10/Zedenzaak-Nederland-OM-wil-snel-geidentificeerde-meisjes-spreken.dhtml>
- DVHN (2013) *Frank R. bekent misbruik.* Geraadpleegd op 25 februari 2014 via <http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article10542563.ece/Frank-R.-bekent-misbruik>
- <http://www.europeanonlinegroomingproject.com>
- <http://jure.juridat.just.fgov.be/>
- Nos (2013) *OM: 5 aangiften en meer dan 50 identificaties.* Geraadpleegd op 25 februari 2014 via <http://nos.nl/video/595775-om-5-aangiften-en-meer-dan-50-identificaties.html>
- Willems, M. (2014) *Opnieuw grote misbruikzaak in Amsterdam.* Geraadpleegd op 25 februari 2014 via <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/10/gezochte-zedenverdachte-opgepakt-in-amsterdam/>
- Van Geyte, J. (2013) *Facebook kent groeischeut in aantal gebruikers.* Geraadpleegd op 20 februari 2014 via <http://www.retaildetail.be/nl/belgie/algemeen/item/16307-facebook-kent-groeischeut-in-aantal-gebruikers>
- <http://www.senate.be/>
- Vanhecke, N. (2013) *Extra wapens tegen internetpedofilie.* Geraadpleegd op 1 maart 2014 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20130605_00612322

- De Standaard (2014) *Tien weetjes over Facebook*. Geraadpleegd op 20 februari 2014 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20140204_00962784
- Klifman, M. (2014) *Nederlander opgepakt voor door Amanda Todd*. Geraadpleegd op 20 april 2014 via http://www.standaard.be/cnt/dmf20140420_005
- Telegraaf (2014) *Grote misbruikzaak Amsterdam*. Geraadpleegd op 25 februari 2014 via http://www.telegraaf.nl/binnenland/22200048/_Grote_misbruikzaak_Amsterdam_.html
- <http://www.terredeshommes.org/>

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Actuele grenzen van de strafbaarstelling inzake aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2014**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Stassen, Natasha

Datum: **14/05/2014**